

MYNDIGHETEN FÖR KULTURANALYS

Kulturens geografi

Tillgång till kulturutbud i landets kommuner

Kulturfakta 2019:3

Postadress: Box 1001, 405 21 Göteborg

Besöksadress: Södra Vägen 54

Telefon: 031-395 20 00

E-post: info@kulturanalys.se

Webbplats: www.kulturanalys.se

© Myndigheten för kulturanalys 2019

Formgivning: Kulturanalys

Foto: Mostphotos: Kristian Berlin, Michael Erhardsson, PhDreams, T@ge Persson

www.kulturanalys.se

MYNDIGHETEN FÖR KULTURANALYS

Kulturens geografi

Tillgång till kulturutbud i landets kommuner

Innehåll

Innehåll	2
Förord	3
Sammanfattning	4
Huvudsakliga resultat.....	4
Kulturanalys bedömning.....	7
Summary	9
Main Results.....	9
Assessment of Kulturanalys.....	12
Inledning	14
Kartläggningens fokus och syfte.....	14
Dataunderlag och metod.....	15
Kartläggning av kulturutbud	20
Bibliotek.....	20
Kulturskolor.....	28
Museer.....	31
Scenkonst.....	40
Biografer.....	49
Folkbildning.....	53
Föreningsdriven kulturverksamhet.....	62
Kultur i religiösa samfunds regi.....	66
Tillgång till kultur i Sveriges kommuner	70
Kulturens geografi är i hög grad präglad av variationer.....	70
Skillnader och likheter mellan kommungrupper.....	71
Möjligheter för ökad tillgänglighet.....	73
Kulturanalys bedömning	75
Kultur i hela landet men variationerna är stora.....	75
Bristande datainsamling och statistikläge.....	76
Behov av mer fördjupade studier kopplade till geografi.....	76
Bilaga. Biografaktörer per kommun, år 2016	78
Kommunala biografer.....	78
Föreningsägda biografer.....	79
Privata biografer.....	80
Referenser	81

Förord

Myndigheten för kulturanalys har i uppdrag att analysera utvecklingen inom kulturområdet i relation till de nationella kulturpolitiska målen. Kultur i hela landet är en prioriterad fråga för regeringen och Kulturanalys har i tidigare rapporter pekat på att det finns stora skillnader i kulturvanor i olika delar av landet. Tillgänglighet till, och utbud av kultur, är viktiga faktorer för att bättre förklara och förstå skillnader i kulturvanor.

I denna rapport presenteras en kartläggning av i första hand offentligt finansierat kulturutbud i Sveriges 290 kommuner under tidsperioden 2013 till 2017. Kartläggningen är ett bidrag till att öka kunskapen om kulturpolitikens effekter ur ett geografiskt perspektiv. I kartläggningen ingår bibliotek, kulturskoleverksamhet, museer, scenkonst, biograf/film och konsthantverk. Kunskapen om annan kulturverksamhet, exempelvis kopplad till civilsamhället, har varit mer begränsad. Kartläggningen belyser därför också föreningsdriven kulturverksamhet som inte tidigare har redovisats på ett samlat sätt.

Det är vår förhoppning att studien ska bidra som stöd för kulturpolitiska åtgärder i syfte att tillgängliggöra kultur i hela landet.

Göteborg november 2019.

Sverker Härd

Myndighetschef

Sammanfattning

Kultur i hela landet är en prioriterad fråga för regeringen. Landsbygdskommittén har pekat på kulturens betydelse för utveckling av hållbara och attraktiva livsmiljöer för hela landet och menar, med stöd av *Kulturanalys 2016*, att geografiskt avstånd är en viktig faktor för att förklara och förstå deltagande i kulturaktiviteter.¹ Fysiska och geografiska hinder är en aspekt, men betydelsefullt är också hur dynamiken ser ut mellan kulturlivets olika aktörer. Den offentliga kulturpolitikens delaktighetsmål är att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet, men målet har visat sig svårt att uppfyllas.

I denna rapport presenteras en kartläggning av i första hand offentligt finansierat kulturutbud i Sveriges 290 kommuner, huvudsakligen under tidsperioden 2013 till 2017. Kartläggningen är ett bidrag till att öka kunskapen kring kulturpolitikens effekter ur ett geografiskt perspektiv. I kartläggningen ingår områdena bibliotek, kulturskoleverksamhet, museer, scenkonst, biografverksamhet och konsthantverk, men också föreningsdriven kulturverksamhet som inte alltid kan kategoriseras och som inte tidigare har redovisats på ett samlat sätt. De aktiviteter som har inkluderats karakteriseras av att vara öppna för alla, erbjudas på fritiden. Vidare är det ett samlat utbud som möjliggör deltagande både i form av besök och eget skapande. Utöver den statistik Kulturanalys själv ansvarar för har datasammanställningar levererats av flera aktörer: Bygdegårdarnas Riksförbund, Folkbildningsrådet, Folkets Hus och Parker, Kungliga biblioteket, Riksteatern, Statens kulturråd, Svenska Filminstitutet, Svenska kyrkan, Sveriges Hembygdsförbund och Våra Gårdar.

Den kommunindelning som ligger till grund för analysen är de sex kommungrupper som Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser har identifierat: storstadskommuner, täta kommuner nära en större stad, täta kommuner avlägset belägna, landsbygdskommuner nära en större stad, landsbygds-kommuner avlägset belägna och landsbygdskommuner mycket avlägset belägna. Utgångspunkt är det arbete som togs fram inom ramen för Landsbygdskommittén och den efterföljande landsbygdspropositionen.

Kartor, tabeller och diagram används i rapporten för att illustrera det kommunbaserade resultatet av kartläggningen. Huvudsakliga mått som används är aktörer, aktiviteter och besök i relation till respektive kommungrupps andel av landets totala befolkning, samt aktiviteter och besök per 1 000 invånare i respektive kommungrupp.

Huvudsakliga resultat

Kulturutbud finns i samtliga 290 kommuner, men alla undersökta kulturverksamheter finns inte representerade i alla kommuner. Kartläggningen visar att det finns likheter och skillnader i kulturutbud mellan olika kommungrupper men analysen visar också att utbudet varierar mellan enskilda kommuner inom en och samma kommungrupp. Generellt är kulturutbudet större i storstadskommuner, och i viss mån i täta kommuner, medan landsbygdskommuners kulturutbud är avhängigt enskilda aktörer.

Kulturutbud i hela landet

Bibliotek och studieförbund är de verksamheter som har mest heltäckande geografisk spridning. Deras lokala närvaro skapar kulturutbud i alla landets kommuner.

- Kommuner hade år 2017 i medeltal 3,9 bemannade biblioteksenheter/folkbibliotek. Flest biblioteksenheter fanns i storstadskommuner men i relation till befolkningsandel var antalet folkbibliotek högre i landsbygdskommuner.
- Biblioteksverksamhet genomförs också genom obemannade utlåningsställen, år 2017 förekom sådan verksamhet i 218 kommuner jämnt fördelade över olika kommungrupper. Bokbussställplatser saknades i 205 kommuner och det finns inget samband mellan bokbussverksamhet och mer glest befolkade kommuner.

¹ SOU 2017:1 respektive prop. 2017/18:179.

- Studieförbundens kulturverksamhet genererade år 2017 ett heltäckande kulturutbud som både handlade om öppna publika kulturaktiviteter och om främjande av eget utövande genom studiecirkelverksamhet.
- I förhållande till befolkningsandel arrangerade studieförbunden flest aktiviteter i landsbygdskommuner och högst antal var det i landsbygdskommuner mycket avlägset belägna.

År 2017 fanns kulturskolor i 286 kommuner. Det innebar att antalet som saknar verksamhet minskat från sju till fyra kommuner på fem år.

- Av fyra kommuner som saknade kulturskoleverksamhet år 2017 var tre landsbygdskommuner.

Museiverksamhet finns i stora delar av landet. En sammanställning av 2017 års museipopulation visar att många av kommunerna i Sverige har fem eller fler museer, men också att det finns ett antal kommuner helt utan museiverksamhet.

- Det allra vanligaste är museum med inriktning ”arbetslivsmuseum” belägen i en tät kommun.
- Av museer med fler än 10 årsarbetskrafter låg majoriteten i storstadskommuner eller täta kommuner nära en större stad.
- Museiverksamhet med färre än en årsarbetskraft utgör ett viktigt komplement för täta kommuner och landsbygdskommuner.

De 65 undersökta scenkonstinstitutionerna hade år 2016 (2017) turnerande verksamhet som nådde 268 kommuner över hela landet.

- Flest föreställningar i förhållande till befolkningsandel var det i landsbygdskommuner mycket avlägset belägna.
- Av scenkonstinstitutionerna låg majoriteten i storstadskommuner eller täta kommuner nära en större stad.

Biografverksamhet uppvisar en god geografisk spridning över hela landet. Kommuner som 2016 saknade biografverksamhet återfanns inom alla de sex listade kommungrupperna.

- År 2016 fanns biografer i 258 kommuner, det generella antalet var 1,5 biografer per kommun.
- Landsbygdskommuner har främst ensalongsbiografer medan riksgenomsnittet låg på 1,9 salonger per biograf.

Folkbildningens kulturverksamhet äger rum både genom de tio studieförbunden och landets folkhögskolor.

- År 2017 anordnade folkhögskolorna publika kulturaktiviteter i 84 kommuner runtom i landet, medan folkhögskoleverksamhet förekom i 174 kommuner.

Civila aktörer (Folkets Hus och Parker, Svenska kyrkan, hembygdsrörelsen, Riksteatern m.fl.) hade år 2017 kulturverksamhet i såväl storstadskommuner, täta kommuner som landsbygdskommuner.

- Civila aktörers kulturverksamhet har också en god geografisk spridning men av tillgängliga data går det inte att sammanställa en komplett kartbild för alla 290 kommuner.
- Majoriteten av de religiösa samfundens kulturaktiviteter sker i samarbete med något av de tio studieförbunden.
- Programsättning av Folkets Hus och Parker gällande ”Live på bio” innebär att biografer även sänder scenkonstföreställningar vilka når civila såväl som offentliga aktörer runtom i landet.

Landsbygdens kulturutbud domineras av enskilda aktörer

Resursintensiva verksamheter som scenkonst och större museer är koncentrerade till storstadskommuner och täta kommuner. Inom storstadskommunerna finns också den bredaste representationen av aktörer inom undersökta områden, samtidigt som deltagande i relation till befolkningsandel inte alltid är högst.

I landsbygdskommunerna är representationen av kulturaktörer inte lika bred. Bibliotek och studieförbund framstår som de mest centrala kulturaktörerna i landsbygdskommuner överlag, och kartläggningen visar att invånare i landsbygdsområden är aktiva nyttjare av den kulturverksamhet som finns.

- Invånare i landsbygdskommuner gör fler besök till folkbiblioteken och lånar fler medier än invånare i övriga kommungrupper.
- Landsbygdskommuner har högre antal aktiviteter och deltagare i studieförbundens kulturverksamhet i förhållande till andel befolkning.

Gällande kulturskolor är data inte tillräckliga för att fastställa deltagande i verksamheten. Tendensen är dock att andelen elever i kulturskola är högre i landsbygdskommuner än i täta kommuner och storstadskommuner.

Antalet besök till museer och scenkonstaktiviteter är högst i storstadskommuner och lägst i landsbygdskommuner nära en större stad. Skillnader mellan övriga kommungrupper är inte lika stora men täta kommuner och landsbygdskommuner ligger generellt under riksgenomsnittet per 1 000 invånare.

Vilka aktörer som driver biografverksamhet varierar mellan olika kommungrupper.

- Privata biografaktörer har sin verksamhet i storstadskommuner och täta kommuner nära en större stad. Landsbygdskommuners biografverksamhet är föreningsdriven och i viss mån kommunal.
- Flest antal biobesökare är det i storstadskommuner, dessa kommuner har också ett högre antal visningstillfällen.

Folkbildningen har ökat sin kulturverksamhet för allmänheten och fler aktiviteter genomförs som publika kulturaktiviteter, detta gäller både studieförbunden och den del av folkhögskolorna som rör kulturprogram.

- Folkhögskolornas allmänna kulturverksamhet är vanligare i täta kommuner respektive landsbygdskommuner avlägset och mycket avlägset belägna. Minst verksamhet förekommer i storstadskommuner.

Civila aktörer (Folkets Hus och Parker, Svenska kyrkan, Riksteatern m.fl.) har verksamhet i stora delar av landet. Men dessa aktörer saknas i flera av de geografiskt stora landsbygdskommunerna i Norrland.

Kulturinstitutioner vidgar sina verksamheter

Resultatet från kartläggningen visar att flera kulturinstitutioner har etablerat hybrida verksamheter. Det hybrida handlar om att de mer renodlade verksamheterna har gått mot att blanda flera olika aktiviteter i sitt utbud. Biblioteken erbjuder idag förutom utlån av medier även scener och utställningsverksamhet. Museiverksamhet handlar förutom att visa upp samlingar och producera utställningar även om att främja eget kulturutövande och annan kulturkonsumtion. Med dessa har samarbeten mellan aktörer och kulturverksamheter etablerats och utvecklats och där offentliga aktörer och civila aktörer möts och samverkar kring arrangemang.

- Bibliotek samarbetar med studieförbund för publika kulturaktiviteter.
- Museer samarbetar med studieförbund för publika kulturaktiviteter.
- Religiösa samfund samarbetar med studieförbund för kulturaktiviteter.
- Kommuner samarbetar med studieförbund och Svenska kyrkan för kulturskoleverksamhet.
- Riksteatern och Folkets Hus och Parker samarbetar kring scenkonstarrangemang.
- Folkets Hus och Parker samarbetar med kommuner.

Det finns stor lokal variation i hur dessa samarbeten ser ut och vilket kulturutbud de genererar, vilket pekar på graden av komplexitet i det lokala kulturlivet i landets olika kommuner.

Kulturanalys bedömning

Kartläggningen av kulturutbud är ett sätt att belysa mål om delaktighet och tillgänglighet utifrån allas möjlighet att delta i kulturlivet. Det är också ett redskap för att undersöka vilka effekter av kulturpolitiken som blir synliga på kommunal nivå och hur geografiska perspektiv kan belysas. Ett kulturutbud finns i alla landets 290 kommuner och det finns offentliga aktörer som driver kulturverksamhet i alla dessa kommuner. Det varierar dock mellan kommuner hur stort kulturutbudet är och hur många olika kulturverksamheter som invånarna har tillgång till.

Sårbart kulturutbud i landsbygdskommuner

Kartläggningen visar att kommuner med avstånd till större befolkningstätheter (50 000 invånare eller fler) i högre grad tenderar att ha ett kulturliv som koncentreras till enskilda aktörer. Detta är särskilt tydligt gällande täta kommuner avlägset belägna och landsbygdskommuner avlägset belägna samt mycket avlägset belägna. Vår bedömning är att kulturutbudet i dessa kommuner är sårbart. Kartläggningens resultat visar att det är bibliotek och studieförbundens kulturverksamhet som finns i alla 290 kommuner och att dessa är centrala aktörer för lokalt kulturliv. Försämrade förutsättningar för bibliotek, studieförbund och för civilsamhällets kulturverksamheter kan få betydande konsekvenser för kulturutbudet på landsbygden. Detsamma gäller om neddragningar sker i den turnerande verksamheten hos t.ex. scenkonstinstitutioner.

Vidga perspektivet på kulturlivet

Civila aktörers kulturverksamheter har betydelse inom alla delar av landet, såväl storstadskommuner och täta kommuner som landsbygdskommuner. Föreningsdriven kulturverksamhet är i detta avseende en viktig resurs för politik på olika nivåer. Organisationen som byggts upp inom den offentliga kulturpolitiken inbegriper olika former av stöd till föreningsdriven kulturverksamhet. För att se hela detta kulturliv behöver perspektivet på vad som är ett kulturliv vidgas. De offentliga kulturverksamheterna utgör bara en del av det kulturutbud som finns på en lokal nivå. Något som tydligt framkommer av kartläggningens resultat är antalet lokala samarbeten kring kulturverksamhet. Offentliga, såväl som föreningsägda, lokaler används för många olika kulturverksamheter.

För det lokala kulturlivet, och för idén om likvärdiga villkor, är det centralt att det finns tillgång till ett varierat kulturutbud. För att detta ska bli möjligt i täta kommuner avlägset belägna och i landsbygdskommuner överlag, behöver den offentliga kulturpolitikens kulturutbud kompletteras med föreningslivets. De data som redovisar ideell museiverksamhet, Svenska kyrkans kulturverksamhet och Folkets Hus och Parkers programsättning synliggör sammantaget att dessa kulturverksamheter finns tillgängliga i större delen av landets 290 kommuner. Kompletteras resultatet med data från Riksteatern finns ytterligare ett heltäckande kulturutbud i alla kommuner. Betydelsen av föreningsdriven kulturverksamhet, i form av en garant för variation, blir som störst i de kommuner där antalet aktörer är färre.

Digitaliseringens utveckling är tydligast inom biografverksamheten. Det är idag möjligt att ta del av ett bredare kulturutbud än bara filmvisning. Biograferna är också scenkonsthus, men i vilken omfattning varierar över landet. För utveckling av kulturutbud på biograferna har Folkets Hus och Parkers programsättning varit central men utbudet tillgängliggörs även inom andra aktörers biografier. Digitaliseringens generella konsekvenser för kulturutbud och deltagande är ett av flera viktiga teman att fortsätta undersöka och belysa.

Utveckla datainsamling och sammanställningar

Målet med kartläggningen har varit att kunna ge en så bred beskrivning av kulturverksamhet runtom i landet som möjligt med befintliga data. Samtidigt har arbetet visat sig innehålla flera begränsningar. Data samlas inte in om alla kulturverksamheter och på vissa områden där de samlas in är de inte kompletta eller brister i kvalitet av andra skäl. Brister framkommer också i form av ofullständiga data, dubbelrapportering samt variation mellan olika definitioner och insamlingstekniker för data, vilket försvårar jämförelser.

Kartläggningen visar också att det finns brister i det statistiska underlaget kring kulturutbud i landets olika delar och detta innebär bristfälliga underlag för åtgärder på olika politiska nivåer. I det fortsatta arbetet är det viktigt att komplettera en mer välutvecklad statistik, som också på ett mer fördjupat sätt kan belysa relationen mellan utbud och deltagande, med tillgänglighetsanalyser och kvalitativa studier av de platspecifika förutsättningar som råder runtom i landet. Fortsatt samarbete mellan olika aktörer inom både offentlig och civil sektor krävs för att åtgärda brister och utveckla datainsamling, vilket även inkluderar utvecklandet av metoder för att på sikt möjliggöra kartläggandet av utbud och deltagande på platsnivå. Detta är också något som tenderar att saknas i nuvarande datasammanställningar.

Fördjupa analysen av tillgänglighet och tillgång till kulturutbud

Det geografiska perspektivet har i kartläggningen utgått från kommunernas administrativa gränser. Det är inte självklart att denna typ av gränser styr befolkningens val att ta del av kultur. Kartläggningen antyder att resor över kommungränser är vanliga och att det kulturutbud som inte finns inom den egna kommunen kan finnas i en grannkommun. Vad som får invånarna att ta sig till ett kulturutbud är beroende av intresse, motivation och eget engagemang. Men allt för långa avstånd och restider påverkar likvärdiga möjligheter att ta del av kultur negativt.

För att kunna bedöma tillgängligheten behöver därför analysen utvecklas ytterligare så att den omfattar avstånd och restid på ett mer konkret sätt. Tillgängligheten till apotek, vård, skola och kommersiell samhällsservice har analyserats med metoder som också är tillämpbara inom kulturområdet.² Detta skulle möjliggöra en fördjupad analys kring relationen mellan tillgänglighet till kulturverksamheter och deltagande i dessa.

Kartläggningen visar också på betydelsen av samverkan för det kulturutbud som erbjuds invånarna. Nya former för samarbeten framstår ha utvecklats över tid. För framtida studier är det angeläget att mer fördjupat studera hur relationer mellan olika aktörer och kulturutbud ter sig och på vilka sätt dessa varierar över landet. I detta sammanhang är det också angeläget att kartlägga hur den statliga, regionala och lokala nivån samverkar, eller inte samverkar, för att skapa tillgång till, och förutsättningar för ett tillgängligt kulturutbud.

² Se t.ex. Boverket 2019.

Summary

Culture across the country is a priority issue for the Swedish Government. The Rural Development Committee highlights the importance of culture for the development of sustainable and attractive living environments for the whole country, asserting, with support from *Kulturanalys 2016*³, that geographical distance is an important factor in explaining and understanding participation in cultural activities.⁴ Physical and geographical obstacles are one aspect, but another important aspect is the dynamic between the different actors within cultural life. The inclusive objective of public cultural policy is that everyone should have the opportunity to participate in cultural life, but this objective has proved difficult to achieve.

This report presents a survey of primarily publicly funded cultural activities in Sweden's 290 municipalities, mainly during the period from 2013 to 2017. The survey is a contribution to increase the knowledge of the effects of cultural policy from a geographical perspective. The survey includes the following areas: libraries, cultural school activities, museums, performing arts, cinema, and handicrafts, as well as association-operated cultural activities that cannot always be categorised and which have not previously been accounted for in an organised way. The activities that have been included are characterised by being open to everyone and being offered for leisure. Furthermore, they enable participation in the form of visits and creation. In addition to the statistics provided by the Swedish Agency of Cultural Policy Analysis, data compilations have been provided by several actors: the National Association of Community Centres, the Swedish National Council of Adult Education, National Association Folkets Hus och Parker, the National Library of Sweden, Sweden's National Touring Theatre (Riksteatern), the Swedish Arts Council, the Swedish Film Institute, the Church of Sweden, the Swedish Local Heritage Association, and the National Association Våra Gårdar.

The municipal classification that forms the basis of the analysis is the six municipality types in which the Swedish Agency for Growth Policy Analysis has identified: metropolitan municipalities; densely-populated municipalities near larger cities; densely-populated municipalities remotely located; rural municipalities near larger cities; rural municipalities remotely located; and rural municipalities very remotely located. The point of departure for applying this municipal classification is the report produced within the scope of the Rural Development Committee and the subsequent Government Bill on Rural Development.

Maps, tables, and diagrams are used in the report in order to illustrate the municipality-based results of the survey. The primary units of measurement are the actors, activities, and visits in relation to each municipality's share of the country's total population, as well as activities, visits, and participation per 1,000 inhabitants in each municipality type.

Main Results

Cultural activities are available in all 290 municipalities, but not all surveyed cultural activities are represented in all municipalities. The survey shows that there are similarities and differences in the cultural offer between different municipal types, but the analysis also shows that the selection varies between individual municipalities within a single municipality type. In general, the cultural offer is greater in metropolitan municipalities and, to some extent, in densely-populated municipalities, while that of rural municipalities is dependent upon individual actors.

Cultural Assortment throughout the Country

Libraries and the adult education associations are the operations that have the most comprehensive geographical distribution. Their local presence creates cultural activities in every municipality in the country.

³ Report published by The Swedish Agency of Cultural Policy Analysis.

⁴ SOU 2017:1 and Govt. Bill 2017/18:179.

- In 2017, municipalities had an average of 3.9 staffed libraries/public libraries. Most of the libraries were in metropolitan municipalities, but in proportion to population the number of public libraries was higher in rural municipalities.
- Library operations are also carried out through unmanned lending service points. In 2017, such service points were found in 218 municipalities and were evenly distributed across different municipality types. Book bus stations were lacking in 205 municipalities and there is no connection between book bus operations and more sparsely populated municipalities.
- In 2017, the adult education associations generated a comprehensive range of cultural activities, which contained cultural activities that were open to the public as well as the promotion of their own practice and creation through their study-circle activities.
- In proportion to population, the adult education associations arranged the most activities in rural municipalities and the largest amount were in rural municipalities very remotely located.

In 2017, there were cultural schools in 286 municipalities. This meant that the number of municipalities with no such activity decreased from seven to four in five years.

- Three out of the four municipalities which lacked cultural school activities in 2017 were rural municipalities.

Museums are found in most of the country. A compilation of the 2017 museum population shows that many of the municipalities in Sweden have five or more museums but also that there are many municipalities lacking museums.

- The most common type of museum is cultural heritage museums located in densely-populated municipalities with a focus on "work-life."
- The majority of museums with more than 10 annual work units were located in metropolitan municipalities or densely-populated municipalities near a larger city.
- Museum operations with less than one annual work unit constitute an important supplement in densely-populated municipalities and rural municipalities.

In 2017, the 65 performing arts institutions surveyed had touring activities that reached 267 municipalities across the country.

- Most of the performances in proportion to population were in the rural municipalities very remotely located.
- The majority of performing arts institutions were in metropolitan municipalities or densely-populated municipalities near a larger city.

Cinema operations display a wide geographical distribution throughout the country. Municipalities without any cinema operations were found in all the listed municipality types in 2016.

- In 2016 there were cinemas in 258 municipalities, the general number being 1.5 cinemas per municipality.
- Rural municipalities mainly have one-screen cinemas, while the national average was 1.9 screening rooms per cinema.

The cultural activities of the adult education sector take place through the ten adult education associations as well as through the country's folk high schools.

- In 2017, the folk high schools organised public cultural activities in 84 municipalities around the country, while folk high school activities took place in 174 municipalities.

In 2017, civil society actors (Folkets Hus och Parker, the Church of Sweden, the Swedish Local Heritage Movement, Riksteatern, and others) had cultural activities in metropolitan municipalities, densely-populated municipalities, as well as rural municipalities.

- The cultural activities of civil society actors also have a good geographical spread, but with the currently available data, it is not possible to compile a complete survey of all 290 municipalities.
- The majority of the religious communities' cultural activities take place in collaboration with one of the ten adult education associations.
- Folkets Hus och Parker' programming, "Live at the Cinema" means that cinemas also broadcast performing arts performances that reach both civil society actors and public actors around the country.

Cultural Activities in Rural Areas are Dominated by Few Actors

Resource-intensive activities such as performing arts and major museums are concentrated in metropolitan municipalities and densely-populated municipalities. In the metropolitan municipalities there is also the widest representation of actors in the areas surveyed, while participation in proportion to population is not always the highest.

In rural municipalities, the representation of cultural actors is narrower. Overall, libraries and adult education associations appear to be the most central cultural actors in rural municipalities and the survey show that residents of rural areas are active users of the existing cultural activities.

- Residents in rural municipalities make more visits to the public libraries and borrow more media than residents in other municipal types.
- Rural municipalities have a higher number of activities and participants in cultural activities offered by adult education associations in relation to the proportion of the population.

When it comes to the cultural schools, the data is not sufficient to determine participation in their activities. However, the trend is that the proportion of pupils in cultural schools is higher in rural municipalities than in densely-populated municipalities and metropolitan municipalities.

The number of visits to museums and performing arts activities is highest in metropolitan municipalities and lowest in rural municipalities near a larger city. Differences between other municipal types are not as large, but densely-populated municipalities and rural municipalities are generally below the national average per 1,000 inhabitants.

Which actors operate cinema activities vary between the different municipality types.

- Private cinema actors have their operations in metropolitan municipalities and densely-populated municipalities near larger cities. Rural municipal cinema activities are operated by associations and, to some extent, by the municipalities.
- The majority of cinema goers are found in metropolitan municipalities; these municipalities also have a higher number of screenings.

The adult education sector has increased its cultural activities for the public and more activities are carried out as public cultural activities, this concerns both adult education associations and folk high schools with cultural programs.

- The general cultural activities of folk high schools are more common in densely-populated municipalities and rural municipalities very remotely located. The least activity occurs in metropolitan municipalities.

Civil society actors (Folkets Hus och Parker, the Church of Sweden, Riksteatern, etc.) operate in most of the country. However, these actors are absent in several of the geographically large rural municipalities in Norrland.

Cultural Institutions are Expanding Their Activities

The results from the survey show that several cultural institutions have established hybrid operations. “Hybrid” stems from the fact that institutions have gathered different forms of culture in their range of activities. In addition to lending of media, the libraries also offer stage and exhibition activities. In addition to displaying collections and curating exhibitions, museums also promote individual cultural pursuits as well as other kinds of cultural consumption. With the establishment and development of collaborations between actors and cultural activities, public and civil society actors meet and collaborate around events.

- Libraries collaborate with adult education associations for public cultural activities.
- Museums collaborate with adult education associations for public cultural activities.
- Religious communities collaborate with adult education associations for cultural activities.
- Municipalities cooperate with adult education associations and the Church of Sweden for cultural school activities.
- Riksteatern and Folkets Hus och Parker collaborate on performing art activities.
- Folkets Hus och Parker cooperates with municipalities.

There is a great deal of local variation in how these collaborations are presented and which cultural activities they generate, which points to the degree of complexity in local cultural life in the country's various municipalities.

Assessment of Kulturanalys

A survey of cultural activities is a way of highlighting the objective of participation and accessibility based on everyone's opportunity to participate in cultural life. It is also a tool for examining the effects of cultural policy visible at the municipal level and how geographical perspectives can be clarified. There are cultural activities in all of the country's 290 municipalities and there are public actors who run cultural activities in every municipality. However, the activities vary between municipalities in breadth as well as in the variety of cultural activities that the residents have access to.

Vulnerable Cultural Activities in Rural Municipalities

The survey shows that municipalities with farther distances from larger population densities (50,000 inhabitants or more) tend to a greater extent to have a cultural life that is limited to a few actors. This is particularly evident in the case of densely-populated municipalities remotely located, rural municipalities remotely located and rural municipalities very remotely located. Our assessment is that the cultural activities in these municipalities are vulnerable. The survey results show that cultural activities provided by libraries and the adult education associations exist in all 290 municipalities and that these are central actors for local cultural life. Impaired conditions for libraries, adult education associations, and civil society cultural activities can have significant consequences for the cultural activities in rural areas. The same applies if reductions occur in the touring activities of, for example, performing arts institutions.

Expand the Perspective on Cultural Life

The cultural activities of civil society actors are important in all parts of the country, from metropolitan municipalities and densely-populated municipalities to rural municipalities. In this regard, association-operated cultural activities are an important resource for various policy levels. The organization that has been established through public cultural policy includes various forms of support for association-operated cultural activities. In order to include all that cultural life entails, the definition of cultural life needs to be broadened. Publicly funded cultural activities are just a part of the cultural activities available at the local level. What is clearly evident from the results of the survey is the number of local collaborations on cultural activities. Both public and association-operated premises are used for many different cultural activities.

For local cultural life and for the idea of equal access, it is central that there is access to varied cultural activities. In order for this to be possible in densely-populated municipalities remotely located and in rural municipalities overall, the cultural offer of public cultural policy needs to be supplemented with that

provided by associations. The data on voluntary-based museum activities, the Church of Sweden's cultural activities, and the programmes at Folkets Hus och Parker show that these activities are available in most of the country's 290 municipalities. If the result is supplemented with data from Riksteatern, there is another comprehensive cultural offer in all municipalities. The importance of voluntary-based cultural activities, as a guarantee for variation, is the greatest in the municipalities with fewer actors.

The development of digitalisation is most evident in the cinema operations. Today, it is possible to enjoy broader cultural activities than just film screenings. The cinemas are also stage art houses, but the extent varies across the country. As for the development of cultural activities at cinemas, Folkets Hus och Parker's programming has been central, but the selection is also made available in other actors' cinemas. The general impact of digitalisation on cultural activities and participation is one of several important themes for continued investigation and clarification.

Development of Data Collection and Compilation

The aim of the survey is to offer as broad a description of cultural activities around the country as possible using the existing data. At the same time, the work has proven to contain several limitations. Data are not collected for all cultural activities and, in some areas, where they are collected, they are either incomplete or lacking in quality for other reasons. Deficiencies also appear in the form of fragmented data, double reporting, and variation between different definitions and data collection techniques, which render comparisons more difficult.

The survey also shows that there are deficiencies in the statistical data on cultural activities in different parts of the country, which results in inadequate documentation for various policy measures. Moving forward, it is important to supplement more well-developed statistics, which can also provide a more detailed view of the relationship between supply and participation, with accessibility analyses and qualitative studies of the site-specific conditions throughout the country. Continued collaboration between various actors in both the public and civil sectors is required in order to address deficiencies and to develop data collection, which also includes the development of methods to enable the mapping of supply and participation at site level in the long term. This is also something that tends to be lacking in current data compilations.

In-Depth Analysis of the Accessibility and Access to Cultural Activities

The geographical perspective of the survey is based on the administrative boundaries of the municipalities. It is not clear whether or not this type of boundary influences the population's choice to take part in cultural activities. The survey indicates that journeys across municipal boundaries are common and that cultural activities unavailable within one's own municipality can be found in a neighbouring municipality. What causes the residents to access a cultural offer depends on their interest, motivation, and commitment. However, longer distances and travel times negatively affect the equal access to culture.

Therefore, in order to assess accessibility, the analysis needs to be further developed to concretely include distance and travel time. The accessibility of pharmacies, healthcare, schools, and commercial community services has been analysed using methods which are also applicable in the cultural field.⁵ This would allow an in-depth analysis of the relationship between access to cultural activities and participation.

The survey also shows the importance of collaboration for the cultural activities offered to residents. New forms of collaboration appear to have evolved over time. For future studies, it is important to further investigate the relationships between different actors and cultural activities and in what ways they vary across the country. In this context, it is also important to survey how central and local government levels cooperate, or fail to cooperate, in order to create access to, as well as conditions for, an accessible cultural offer.

⁵ For example, Boverket 2019.

Inledning

Myndigheten för kulturanalys har med utgångspunkt i de nationella kulturpolitiska målen i uppdrag att utvärdera och analysera effekter av genomförda åtgärder på kulturområdet. Kartläggning av kulturutbud är ett sätt att belysa mål om delaktighet och tillgänglighet, samt att undersöka vilka effekter av kulturpolitiken som blir synliga på kommunal nivå.

Kartläggningens fokus och syfte

Kartläggningen som presenteras i denna rapport har som syfte att undersöka, och på ett bredare sätt än tidigare studier beskriva, hur kulturutbudet i Sverige ser ut i dag. Ett andra syfte är att belysa tillgången till statistik inom kulturområdet.

Kultur i hela landet är en prioriterad fråga för regeringen.⁶ Landsbygdspropositionen, och de föregående betänkanden som framtagits av den parlamentariskt tillsatta Landsbygdskommittén, har lyft fram kulturens betydelse för utveckling av hållbara och attraktiva livsmiljöer för hela landet. Med stöd av *Kulturanalys 2016*, slår Landsbygdskommittén fast att geografiskt avstånd är en viktig faktor för att förklara och förstå deltagande i kulturaktiviteter.⁷ Fysiska och geografiska hinder är en aspekt, men betydelsefullt är också hur dynamiken ser ut mellan kulturlivets olika aktörer. Frågan som väcks är hur likvärdiga villkor för kultur kan stärkas och utvecklas i hela Sverige. Den offentliga kulturpolitikens delaktighetsmål är att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet, men målet har visat sig svårt att uppfyllas.⁸

Tidigare rapporter från Kulturanalys har noterat geografiska skillnader inom landet gällande den offentliga kulturverksamheten och fört fram en oro för att det finns vita fläckar på kulturkartan.⁹ Inte minst handlar det om delar av landet där det saknas större offentliga kulturinstitutioner och dit en låg andel av de totala offentliga bidragsmedlen riktas. Samtidigt visar andra rapporter att kunskapen om kulturens geografi – i termer av utbud, tillgänglighet och kulturvanor – är bristfällig. Befintlig statistik belyser i huvudsak större offentliga kulturverksamheter.¹⁰ Kunskapen om annan kulturverksamhet, exempelvis kopplad till civilsamhället, är mer begränsad.

En kartläggning av kulturens utbud och tillgänglighet i hela landet motiveras ytterligare av Kulturanalys lägesbedömning 2019 samt de kulturvaner rapporter som har publicerats under flera år. I *Kulturanalys 2019* slås fast att trots förvaltningsmässiga reformer och lokala satsningar kvarstår skillnader i kulturaktiviteter och vanor i Sverige. Variationerna i kulturvanornas omfattning och inriktning är tydliga och tycks inte förändras över tid annat än marginellt.¹¹ Det har tidigare konstaterats att välutbildade kvinnor i storstaden tar del av kulturutbud i betydligt större utsträckning än andra grupper. Konsumtionen av traditionell kultur som konstupställningar, opera, teater och konserter är generellt större i städer och storstäder än i landsbygdsområden. När det gäller exempelvis hantverk, hemslöjd och eget utövande är skillnaderna betydligt mindre. Samtidigt visar rapporten *Samhällets utgifter för kultur* att kostnader för kultur per invånare skiljer sig väsentligt mellan regionerna. Även inom den kommunala kulturfinansieringen finns stora variationer mellan olika kommuner.

Mot bakgrund av bristande kunskap kring kulturpolitikens geografiska effekter, samt de påvisade variationerna i kostnadsbild och kulturvanor, belyser denna kartläggning främst tre frågor:

- Hur ser utbudet och delaktigheten i kulturlivet ut i landets kommuner?
- Vilka data finns tillgängliga för att beskriva kulturutbudet i Sverige utifrån ett geografiskt perspektiv?
- Vilka skillnader och likheter går utifrån dessa data att identifiera för olika kommuner i landet?

⁶ Skr 2017/18:264.

⁷ SOU 2017:1, prop. 2017/18:179.

⁸ Myndigheten för kulturanalys 2019.

⁹ Myndigheten för kulturanalys 2015, s. 40.

¹⁰ Kultursverige 2009.

¹¹ Myndigheten för kulturanalys 2017b, s. 44.

Hur geografi och demografi kan inverka på kulturutbud

Likvärdiga villkor är en bedömningsfråga och behöver inte innebära att kulturutbud och tillgång ser, eller ska se, ut på samma sätt i hela landet. Frågan handlar utöver detta i lika stor utsträckning om att ha rimliga avstånd till utbud och fysisk tillgång till ett varierat kulturliv. Tillgängligheten till kulturlivet knyter samman med en rad faktorer som transportsystem, infrastruktur och restider, där deltagande i slutändan handlar både om geografisk, fysisk, ekonomisk och social tillgänglighet.¹²

Förändrade demografiska förhållanden påverkar förutsättningarna att bedriva lokal verksamhet. Störst utmaning finns i de kommuner som har stora avstånd till orter med större befolkningstäthet (50 000 invånare). Både Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och *Kulturanalys 2019* bedömer att de offentliga utgifterna på kommunal nivå i ökande grad kan behöva täcka kostnader för den allmänna välfärdspolitikerna (skola, vård och omsorg).¹³ Av landsbygdskommitténs första betänkande framgår att mer tätbefolkade kommuner fortsätter att växa med ökande befolkningssiffror, ökad inpendling och ökad koncentration av högutbildade. Denna utveckling sammanfaller med vikande befolkningssiffror och färre boende i de rena landsbygdsområdena. Glesbefolkade kommuner kännetecknas generellt av långa avstånd till offentlig service och en minskande, åldrande befolkning.¹⁴ De större städerna har yngre befolkning än mindre städer och landsbygdskommuner.¹⁵ Samtidigt har utbildningsnivån i samhället ökat över tid, medan det i mindre städer och landsbygdskommuner finns en lägre utbildningsnivå som också hänger samman med en äldre befolkning.¹⁶

Demografi och utflyttning av yngre får ekonomiska konsekvenser för glesbefolkade kommuner. Förutom ekonomiska aspekter leder detta även till att en generationsväxling inom föreningslivet kan bli svår att genomföra.¹⁷ Ideella engagemang riskerar att på sikt försvagas. Denna utveckling kan sättas i relation till Landsbygdskommitténs diskussion om att det existerande föreningslivet behöver breddas och verka mer inkluderande.¹⁸ Föreningslivet anses ha möjligheter att kompensera för frånvaro av offentliga institutioner. För att lyckas med sådana uppgifter krävs ett fortsatt vitalt föreningsliv och människor som har förmåga att ställa upp med ett ideellt engagemang. Föreningsengagemanget minskar även om det fortsatt är högt i Sverige i jämförelse med övriga Europa. Det är vanligare att män arbetar ideellt än kvinnor.¹⁹

Dataunderlag och metod

Urval av kulturområden

Inom ramen för det europeiska kulturstatistiksamarbetet (ESSnet-Culture) delas kultursektorn in i tio olika områden. Indelningen motsvarar kulturarv, arkiv, bibliotek, böcker och media, bildkonst, scenkonst, multimedia, arkitektur, reklam och konsthantverk.²⁰ ESSnet:s definition tydliggör vidare att kulturområdet dels består av upplevelse och konsumtion där professionella aktörer producerar aktiviteter, och dels som eget utövande och skapande.

Med utgångspunkt i ESSnets definition kartläggs kulturverksamheter kopplade till kulturarv (museum), bibliotek, bildkonst, scenkonst (musik, dans, teater och andra livearrangemang) och konsthantverk (eget utövande). Aktiviteterna inom dessa områden handlar om såväl skapande och utövande som besök och deltagande. I kartläggningen motsvaras dessa av bibliotek, kulturskolor, museer, scenkonstverksamhet, biografier, folkbildning, föreningsdriven kulturverksamhet samt kultur i religiösa samfunds regi. Urval som gjorts är baserade på de data som varit möjliga att sammanställa.

Inom valda kulturområden fokuserar kartläggningen på aktiviteter som kan definieras som öppna för alla, i vissa fall gratis och i vissa fall belagda med en mindre avgift eller kostnad. Utbud som har studerats handlar således om konsumtion av kultur och om aktiviteter som rör eget utövande av kultur, vilket

¹² Glesbygdsverket 2009, s. 8.

¹³ SKL 2019.

¹⁴ SOU 2016:26.

¹⁵ Statistiska centralbyrån 2018, s. 34.

¹⁶ *Ibid.*, s. 33 ff.

¹⁷ Glesbygdsverket 2009, s. 21.

¹⁸ SOU 2017:1, s.19.

¹⁹ Harding 2012.

²⁰ ESSnet-Culture 2012.

inkluderar såväl professionella som ideella utövare. I detta avseende handlar datasammanställningarna om både professionell kultur och så kallad amatörkultur. Med det senare begreppet avses kulturaktiviteter som människor utövar i grupp på sin fritid genom eget val.

Datinsamling

Målet har varit att belysa perioden 2013 till 2017. År 2017 har använts som jämförelseår där detta har varit möjligt. I vissa fall omfattar data dock en annan tidsserie, vilket hänger samman med möjligheten att få ta del av material och underlag. Ekonomiska värden som redovisas är justerade med hjälp av konsumentprisindex (KPI) till 2017 års KPI.

Kulturanalys sammanställer och publicerar officiell statistik för kulturmiljö, museer, studieförbund och samhällets utgifter för kultur. Statistiken rapporteras med en variation mellan årliga och tertiära uppföljningar. Museistatistiken samlas in med en årlig enkät. Kulturanalys har utöver detta i uppdrag att utveckla officiell statistik för områdena scenkonst samt bild och form. Datinsamlingar inom dessa områden påbörjas 2020 när IT-plattformen Kulturdatabasen driftsätts. Vissa data kopplad till Kulturrådets uppföljningar av bidragsgivning inom området scenkonst för perioden 2012–2019 finns tillgänglig. Det har dock inte varit möjligt att sammanställa data kring bild och form, men området är delvis inkluderat i museistatistiken.

Utöver den statistik som Kulturanalys publicerar bygger kartläggningen på datakällor från ett flertal andra myndigheter och organisationer. I kartläggningen redovisas även statistik från Bygdegårdarnas Riksförbund, Folkbildningsrådet, Folkets Hus och Parker, Kungliga biblioteket (KB), Riksteatern, Statens kulturråd, Svenska Filminstitutet, Svenska kyrkan, Sveriges Hembygdsförbund och Våra Gårdar. Ytterligare uppgifter om kommuners kulturverksamheter har hämtats från databasen Kolada.²¹

Kommun som enhet för datasammanställning

Kartläggningen täcker Sveriges 290 kommuner och datasammanställningen har baserats på en specifik kommunindelning. Utgångspunkten för denna indelning är Tillväxtanalys kategorisering av Sveriges kommuner i storstadskommuner, täta kommuner och landsbygdskommuner. Motivet för att tillämpa denna kategorisering är att undersöka tendenser kring relationen mellan kulturutbud och geografiska förutsättningar. Valet att utgå från Tillväxtanalys kommunindelning är baserat på landsbygdspropositionens ställningstagande och att den är framtagen för att möjliggöra jämförelser med andra europeiska länder rörande befolkningssammansättningar och geografiska förutsättningar. Kulturanalys har tidigare bedömt att en lägesbeskrivning på kommunnivå är angelägen för att förstå utvecklingen av vita fläckar inom den offentliga kulturverksamheten.²²

Tillväxtanalys tre huvudkategorier är i sin mest utvecklade form sex till antalet, se faktaruta. För att tillåta variationer att framträda har den sexdelade kommungrupperingen använts för materialbearbetning kring kulturutbud. Kategoriseringen tar hänsyn till befolkningens fördelning i rurala och icke rurala områden och folkmängden i kommunen. Den tar också hänsyn till närhet till befolkningstätheter orter i form av restid (resväg).

²¹ Kolada är en databas som kommuner och regioner redovisar i. Den innehåller uppgifter kring verksamhet i kommunal och regional regi.

²² Myndigheten för kulturanalys 2015.

Kommungrupper

Storstadskommuner	Storstadskommuner	Mindre än 20 procent av befolkningen i rurala områden och en med angränsande kommuner samlad folkmängd på minst 500 000.
Täta kommuner	Täta kommuner nära en större stad	Mindre än 50 procent av befolkningen i rurala områden och minst 50 procent av befolkningen med mindre än 45 minuters resväg till en tätbebyggelse med minst 50 000 invånare
	Täta kommuner avlägset belägna	Mindre än 50 procent av befolkningen i rurala områden och med mindre än 50 procent av befolkningen med mindre än 45 minuters resväg till en tätbebyggelse med minst 50 000 invånare
Landsbygds-kommuner	Landsbygdskommuner nära en större stad	Minst 50 procent av befolkningen i rurala områden och minst 50 procent av befolkningen med mindre än 45 minuters resväg till en tätbebyggelse med minst 50 000 invånare
	Landsbygdskommuner avlägset belägna	Minst 50 procent av befolkningen i rurala områden och mindre än 50 procent av befolkningen med mindre än 45 minuters resväg till en tätbebyggelse med minst 50 000 invånare
	Landsbygdskommuner mycket avlägset belägna	Hela befolkningen i rurala områden och med minst 90 minuters genomsnittlig resväg till en tätbebyggelse med minst 50 000 invånare

Källa: Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser 2014, s. 67–68.

I Tabell 1 redogörs för relationen mellan de olika kommungrupperna och andel av befolkning som kan hänföras till respektive kommungrupp.

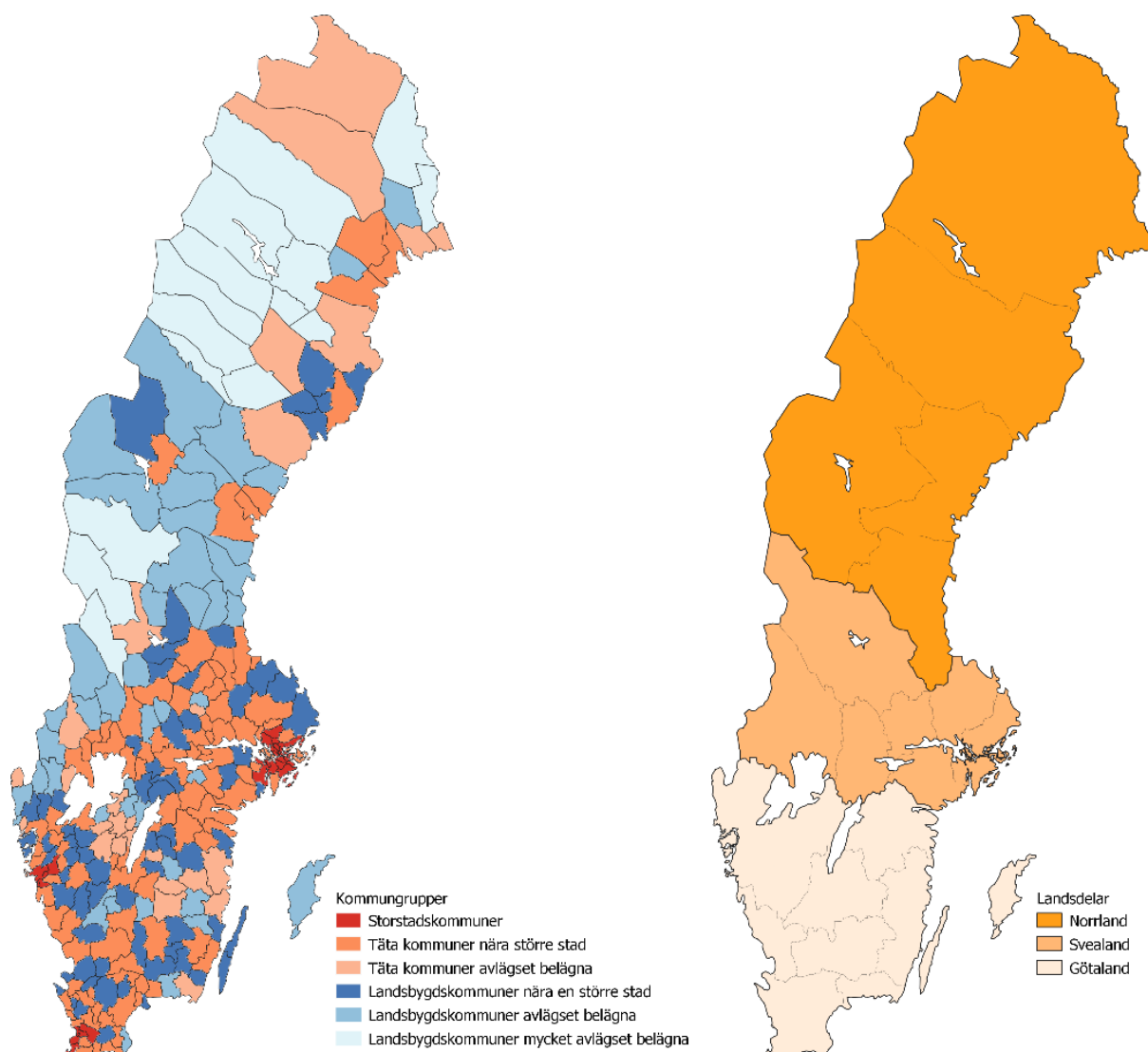
Tabell 1. Kommuner och befolkning per kommungrupp 2017, antal och andel i procent.

Table 1. Municipalities and population by municipality type 2017, number of and percentage.

Kommungrupp	Kommuner	Befolkning	
	Antal		Procent
Storstadskommuner	29	3 359 114	33,2
Täta kommuner nära en större stad	103	4 392 179	43,4
Täta kommuner avlägset belägna	28	695 164	6,9
Landsbygdskommuner nära en större stad	70	1 007 608	10,0
Landsbygdskommuner avlägset belägna	45	586 058	5,7
Landsbygdskommuner mycket avlägset belägna	15	80 119	0,8
Riket	290	10 120 242	100,0

Källa: Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser 2014 och Statistiska centralbyrån.

Landsbygdskommuner som är mycket avlägset belägna återfinns i första hand i Norrland. Två kommuner återfinns även inom Svealand. Övriga kommuntyper finns över hela landet med undantag för storstadskommuner som helt saknas i Norrland. De olika kommungruppstypernas fördelning över landet framgår av Figur 1.

Källa: Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser 2014.

Figur 1. Kommuner per kommungrupp (vänster) och regioner per landsdel (höger)

Figure 1. Municipalities by municipality type (left) and regions by part of the country (right).

Kartan till höger synliggör dels Sveriges tre landsdelar, dels Sveriges 21 regioner. De tre landsdelarna refereras ibland till i kartläggningen för att möjliggöra beskrivningar kopplade till geografi och förutsättningar mer generellt. I och med kultursamverkansmodellen utgör regionerna ytterligare ett viktigt lager för kulturpolitikens genomförande, dessa är dock inte i fokus för kartläggningen.

Brister i materialet

Rapporten möjliggör en sammanställning av tillgängliga data och statistik inom flera kulturområden. Styrkan med detta är att olika kulturområden kan läggas bredvid varandra och jämföras. Begränsningar finns dock gällande beskrivningen av delar av den kulturverksamhet som äger rum runtom i landet. Kartläggningen ska läsas med medvetenhet om att de data som presenteras inte alltid är fullständigt rättvisande.

Kring alla undersökta verksamheter genomförs någon form av datasammanställning, även om detaljnivån och kvaliteten är skiftande. Begränsningar handlar bland annat om svårigheten att få tillgång till data om alla aktörers kulturverksamhet på ett systematiskt och överskådligt sätt.

Den verksamhet som sker i regi av civila aktörer finansieras av olika offentliga medel såväl som genom ideellt arbete och medlemsavgifter. Komplexiteten är stor i kulturpolitikens ekonomiska genomförande, med många olika statsbidrag liksom olika kommunala lösningar. Kulturverksamheter riskerar därmed att dubbelrapporteras beroende på att det är svårt att identifiera vilka medel som finansierat vad. Risk för dubbelredovisningar finns också i relationen mellan arrangörsled och produktionsled.

Redovisning av resultat

Resultatet av kartläggningen presenteras per kulturområde. Kulturområdena redovisas i ordningsföljden bibliotek, kulturskolor, museer, scenkonstaktörer, biografverksamhet, folkbildning, föreningsdriven kulturverksamhet och slutligen kulturaktiviteter i regi av religiösa samfund. Inom varje område lyfts först utbud (antingen som verksamhet eller som genomförda aktiviteter). Därefter presenteras besök till verksamheter om dessa har kunnat sammanställas och slutligen redovisas finansiering av verksamheterna.

I kartläggningen växlar presentationen mellan text, kartbilder och tabellformat. Kartbilderna har tagits fram med hjälp av programmet QGIS och visar geografisk fördelning över landet. För att underlätta läsning används mönsterraster, vilka illustrerar antalet verksamheter eller aktiviteter. Kartproduktionen är ett försök att åskådliggöra den geografiska dimensionen och samtidigt förhålla sig till det analytiska redskapet baserat på kommungruppstyper. I detta avseende har kartarbetet utgjort ett pilotprojekt i sig.

De flesta konst- och kulturområden som ingår i kartläggningen presenteras i tabeller per kommungrupp. Kulturverksamheter, aktiviteter och besök jämförs därför med kommungruppernas andel av landets totala befolkning. Ytterligare ett jämförande mått som används är aktiviteter och besök per 1 000 invånare i kommungrupperna.²³ Det förekommer att beräkningarna är gjorda baserat på invånare i respektive kommungrupp. Befolkningssiffror som används i redovisningen motsvarar det år som data avser.

Datamaterialet som sammanställts är omfattande och i redovisningen av kulturverksamheter presenteras många uppgifter. I kapitlet ”Tillgång till kultur i Sveriges kommuner” sammanfattas kartläggningens huvudresultat.

²³ Metoden har varit att summera antalet aktiviteter och besök för samtliga kommuner i kommungruppen och därefter dividera med det totala antalet invånare i kommungruppen.

Kartläggning av kulturutbud

I denna del presenteras kartläggningen av kulturutbud i Sveriges kommuner. Material som redovisas är en sammanställning av data per kommungruppstyp och verksamhetsområde. Först presenteras bibliotek, därefter följer kulturskoleverksamhet, museer, scenkonstaktörer, biografverksamhet, folkbildning, föreningsdriven kulturverksamhet och slutligen kulturaktiviteter i regi av religiösa samfund. I presentationen av varje kulturområde ingår en reflektion över tillgängliga data och statistik. Vidare diskuteras vilka tendenser som framgår kring lokalt kulturliv utifrån den kommungruppsindelade databehandlingen.

Det är viktigt att poängtera att det lokala kulturlivet är mer komplext och mångfacetterat än vad som är möjligt att synliggöra med befintliga data. De aktörer som i dag är verksamma inom valda kulturområden speglar en bredd mellan ideellt organiserat engagemang, offentliga institutioner och professionella kulturskapare. Kartläggningen handlar om att i möjligaste mån identifiera vilka aktörer som är med och gör kulturverksamhet runtom i landet. Det rör sig om verksamheter som helt eller delvis ligger inom ramen för det offentligas räckvidd. Det innebär dock inte att det enbart är offentliga aktörer som ansvarar för verksamheterna. Många av fritidsaktiviteterna runtom i landet organiseras av civila aktörer, och den föreningsdrivna verksamheten möjliggörs ofta av ideellt arbete. Detta gäller idrott, men det gäller i viss mån även kultur.

Bibliotek

Att varje kommun ska ha ett bibliotek fastslås i bibliotekslagen,²⁴ och lokal biblioteksverksamhet finns därmed i alla Sveriges 290 kommuner. Lagstiftningen stadgar att biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.²⁵

Den biblioteksstatistik som presenteras i kartläggningen rör åren 2015–2017. I fokus för kartläggningen är biblioteksverksamhet med kommunalt huvudmannaskap, så kallade folkbibliotek. Skolbiblioteken har valts bort då de inte utgör en fritidsbetonad verksamhet. De kommunala biblioteken är organiserade som folkbibliotek och utgörs vanligen av ett huvudbibliotek och ett antal filialer. Biblioteksverksamhet bedrivs många gånger som en kombination av bemannade enheter och obemannade utlåningsställen inom andra verksamheter, och som en kombination av platsbundna bibliotek och bokbuss med hållplatser.

Sedan 2011 ansvarar Kungliga biblioteket (KB) för den officiella biblioteksstatistiken, och tillgången till statistik är god. Datainsamlingen sker genom en årlig biblioteksenkät (webbenkät) som går ut till alla landets bibliotek. Alla kommuner finns representerade i biblioteksstatistiken med undantag för de kommuner (cirka 3 per år) som inte har svarat på enkäten det aktuella året. De bortfall som finns kompenseras med värden från föregående år.

Folkbibliotek runtom i landet

Antalet folkbibliotek i landet var år 2017 totalt 1 120: i statistiken kallas dessa för bemannade serviceställen.²⁶ Kriteriet för bemannade serviceställen är att det finns personal avsatt att hantera biblioteksverksamheten, att det finns platsbundenhet i form av en adress, att verksamheten har regelbundna öppettider samt att det finns ett fast mediebestånd.

Kartorna i Figur 2 visar att spridningen av bibliotek är relativt jämn över landets 290 kommuner. Det finns inga tydliga mönster kopplade till kommungruppstyperna, inte heller till de tre landsdelarna. I 114 kommuner finns det ett eller två bemannade serviceställen, men flertalet har tre eller fler serviceställen. Mellan åren 2015 och 2017 har antalet folkbibliotek minskat med 25 enheter.²⁷ Trenden är att antalet filialer minskar samt att skolbibliotek och mindre biblioteksenheter i ökande grad samorganiserar.²⁸

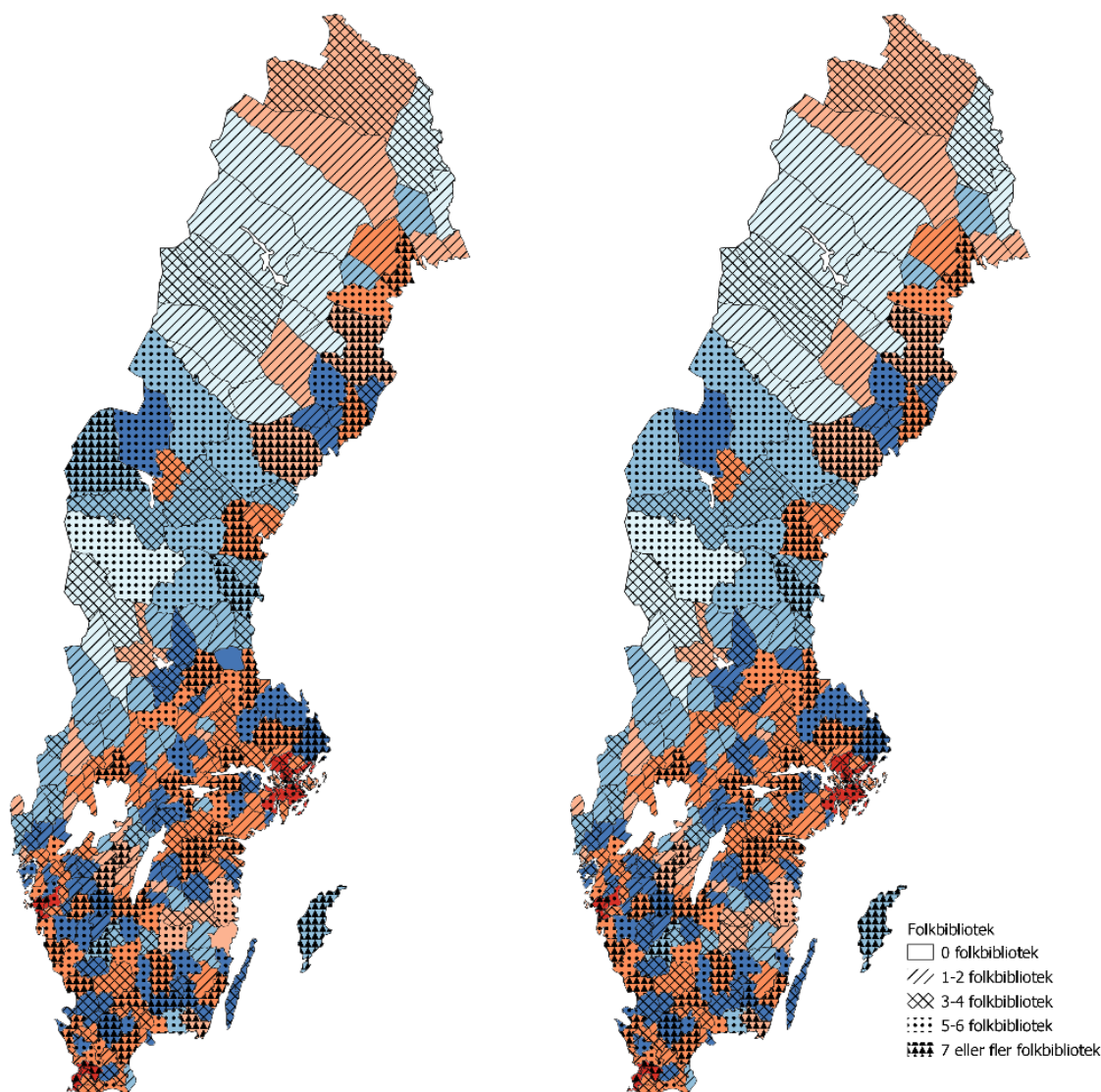
²⁴ SFS 2013:801.

²⁵ *Ibid.*

²⁶ I data ingår i viss mån även samlokaliseringar av folkbibliotek och skolbibliotek, så kallade integrerade serviceställen, vilka år 2017 utgjorde 433 enheter.

²⁷ Kungliga biblioteket 2017, s. 15.

²⁸ Glesbygdsverket 2009, s. 80.

Källa: Kungliga biblioteket.

Figur 2. Antal folkbibliotek per kommun, 2015 (vänster) och 2017 (höger).

Figure 2. Number of public libraries per municipality, 2015 (left) and 2017 (right).

Rent geografiskt framgår det att kommuner längs kusterna samt i Götaland och sydligaste Svealand har ett högre antal enheter än kommuner i övriga landet. Skillnader mellan kommuner inom närliggande områden förekommer dock. Det är inte heller ett tydligt mönster att de kommuner som har flest antal enheter endast återfinns inom storstadsområdena. I stället återfinns spridningen över både storstads-, tät- och landsbygdskommuner.

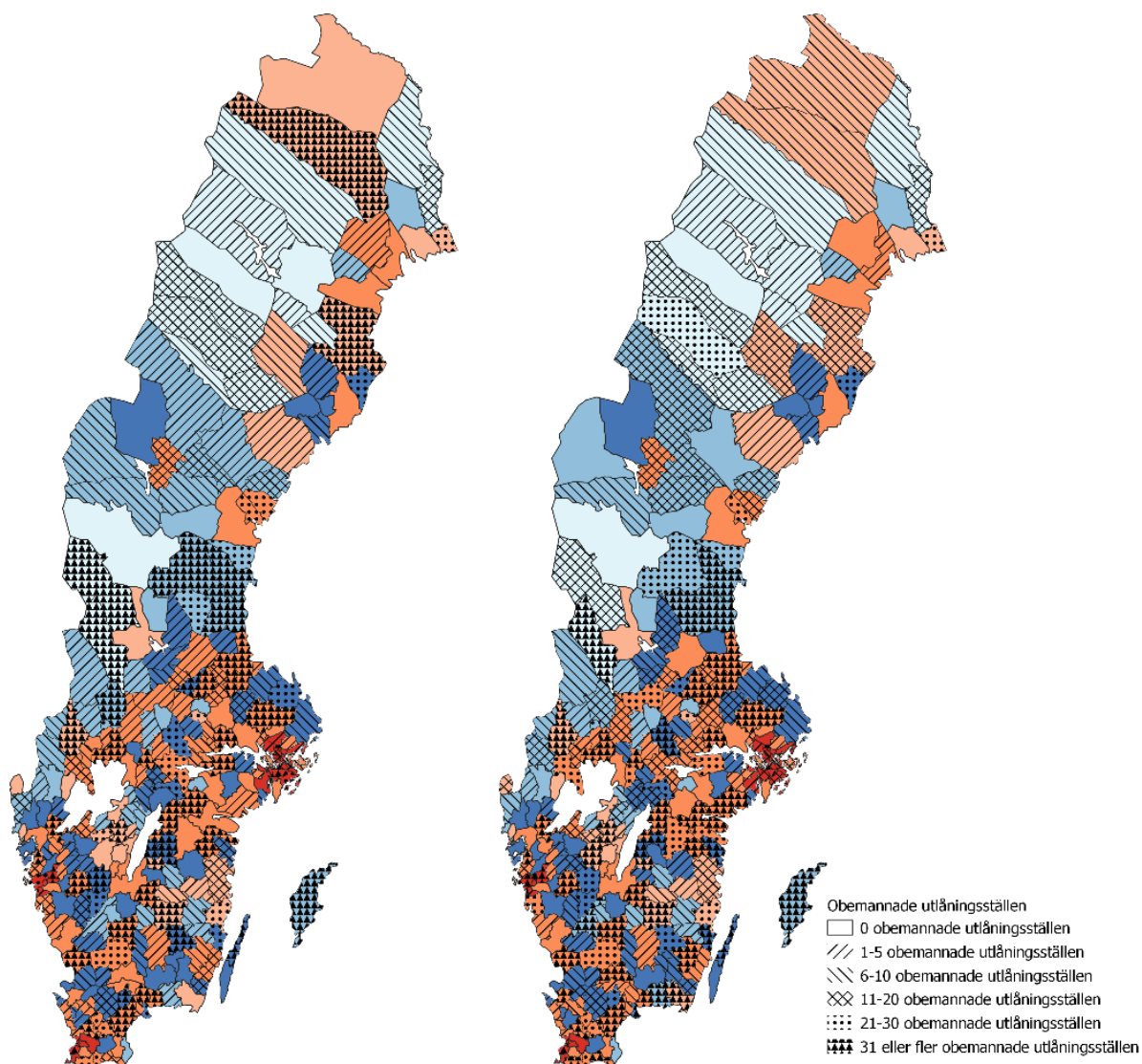
I redovisningen av data går det inte att säga något om bibliotekets storlek. Det kan därmed inte synliggöras hur det förhåller sig med en lokal lösning där man valt att satsa större resurser på en stor kommunal biblioteksenhet, alternativt att man valt att sprida ut resurser till flera mindre verksamheter. Detta kan ha särskild betydelse för kommuner med större geografiska ytor där avståndet till centralorten är stort för flera av kommuninvånarna.

Förändringen mellan åren och i förhållande till ett minskande antal enheter gäller framför allt de kommuner som haft de högre antalen folkbibliotek, motsvarande de två högsta intervallerna i Figur 2. Det går också att identifiera att antalet kommuner som har mellan ett och två folkbibliotek har ökat något. Samtidigt finns det enskilda kommuner som avviker och i stället har ett ökat antal enheter.

Möjligheter att låna på platser utanför folkbiblioteket

För att sprida biblioteksverksamhet och utlåning av media organiseras kommunala folkbibliotek även genom obemannade utlåningsställen. Det handlade 2017 om 6 208 utlåningsställen vid sjukhem, servicehus, turistbyråer, ungdomsgårdar, bensinmackar, livsmedelsbutiker, simhallar, vårdinrättningar och förskolor (inkl. bokkassar). Mellan 2015 och 2017 har det skett en generell ökning av antalet utlåningsställen inom hela landet, men variationer mellan kommuner är stora. Det finns utifrån detta inga tydliga mönster kopplade till de sex kommungruppstyperna.

Inom kategorin obemannade utlåningsställen ryms verksamheter som administrerar medier men som står utan regelbunden bemanning.²⁹ År 2017 saknades denna typ av biblioteksverksamhet i 72 kommuner. Dessa följer ett relativt jämnt geografiskt mönster och återfinns inom alla kommungrupstyper.

Källa: Kungliga biblioteket.

Figur 3. Antal obemannade utlåningsställen per kommun, 2015 (vänster) och 2017 (höger).

Figure 3. Number of unstaffed lending service points per municipality, 2015 (left) and 2017 (right).

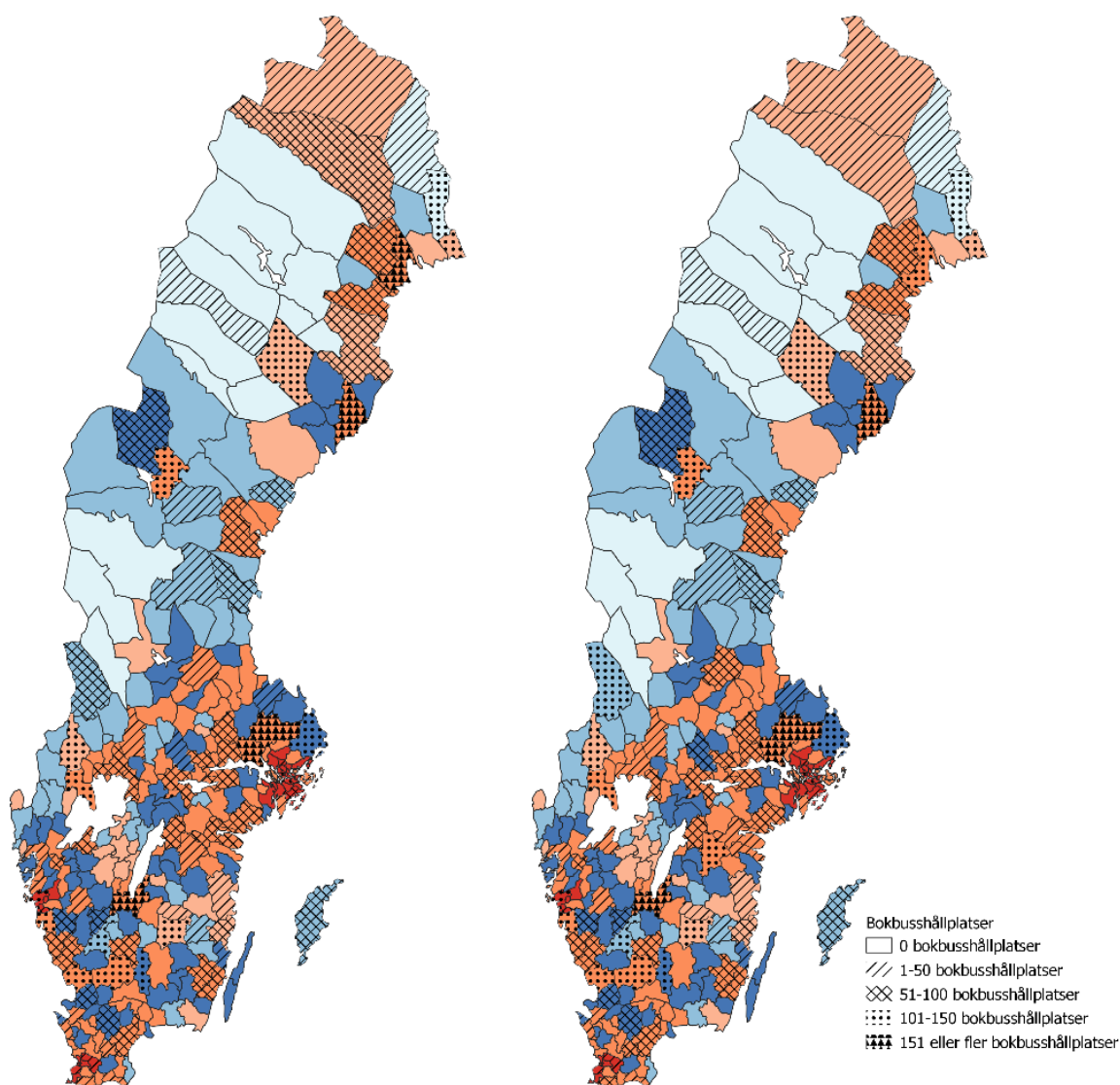
²⁹ Det framkommer av KB:s statistksammanställning att det funnits en överrapportering inom denna kategori (KB 2017, s. 17). Detta bör beaktas vid tolkning av data.

Vid jämförelse av Figur 2 och 3 framkommer att det finns ett antal kommuner som både har ett högt antal bemannade biblioteksenheter och ett högt antal obemannade utlåningsställen. Dessa förekommer företrädesvis i Svealand och Götaland.

Bokbussar som ett sätt att öka tillgängligheten

Lokal biblioteksverksamhet sker även som uppsökande verksamhet i form av bokbussar (och bokbilar). Antalet bokbussar i landet år 2017 var 82 stycken. Eftersom det förekommer att två kommuner delar på en bokbuss är antalet bokbusshållplatser ett bättre mått för att undersöka denna uppsökande biblioteksverksamhet på kommunnivå. År 2017 fanns totalt 6 470 hållplatser för bokbussar registrerade runt om i landet.

Av Figur 4 framgår att det är långt ifrån alla kommuner som erbjuder biblioteksverksamhet genom bokbuss. År 2017 saknade 205 kommuner bokbusshållplatser. Mellan åren 2015 och 2017 har bokbussverksamheten varit relativt stabil, möjligen med en svag nedgång.

Källa: Kungliga biblioteket.

Figur 4. Antal bokbusshållplatser per kommun, 2015 (vänster) och 2017 (höger).

Figure 4. Number of book bus stations per municipality, 2015 (left) and 2017 (right).

Det finns inga kopplingar mellan olika geografiska lägen och bokbussverksamhet. Inte heller går det att säga att bokbussar är vanligare i kommuner som har stora ytor. Bokbussverksamhet återfinns såväl i storstadskommuner och täta kommuner som i landsbygdskommuner. Och avsaknaden av bokbussar är i lika stor utsträckning en fråga för storstadskommuner och täta kommuner som för landsbygdskommuner.

Variationen över landet gällande bokbussar antyder dock att lösningarna i första hand är lokala. Detta återkommer även i antalet hållplatser för bokbuss per kommun. Som mest fanns 151 eller fler (max 315) bokbusshållplatser år 2017, som minst fanns en hållplats. Två kommuner har ökat antal bokbusshållplatser mellan åren 2015 och 2017.

Besök och lån varierar mellan kommungrupper

Medelvärde per kommun var 2017 3,9 folkbibliotek, men variationen mellan kommungrupperna är stor vilket framgår av Tabell 3. Antalet folkbibliotek i storstadskommuner och täta kommuner nära en större stad ligger över medelvärdet men det är också dessa kommuner som har den högsta befolkningsandelen, totalt 77 procent.

Tabell 2. Folkbibliotek och besök per kommungrupp 2017, medelantal, antal, andel i procent och per 1 000 invånare.

Table 2. Public libraries and visits by municipality type 2017, average, number of, percentage, and per 1,000 inhabitants.

Kommungrupp	Folkbibliotek		Besök			Befolkning
	Medelantal	Procent	Antal	Procent	Per 1 000 invånare	Procent
Storstadskommuner	6,1	15,8	20 839 698	32,8	6 203,9	33,2
Täta kommuner nära en större stad	4,3	39,0	27 109 737	42,7	6 172,3	43,4
Täta kommuner avlägset belägna	3,4	8,4	3 612 569	5,7	5 196,7	6,9
Landsbygdskommuner nära en större stad	3,4	21,5	7 111 350	11,2	7 057,7	10,0
Landsbygdskommuner avlägset belägna	3,0	12,2	4 179 397	6,6	7 131,4	5,7
Landsbygdskommuner mycket avlägset belägna	2,3	3,1	638 309	1,0	7 967,0	0,8
Riket	3,9	100,0	63 491 060	100,0	6 273,7	100,0

Källa: Kungliga biblioteket och Statistiska centralbyrån.

Totalt fanns år 2017 mer än 2,3 miljoner aktiva låntagare runtom i landet, och det totala antalet fysiska besök på biblioteken låg på 63,5 miljoner. I genomsnitt gjorde varje invånare i Sverige 6,3 besök på folkbiblioteken. Mer tätbefolkade kommuner hade besökssiffror år 2017 som låg under genomsnittet, allra lägst var de i täta kommuner avlägset belägna. Flest besök per 1 000 invånare var det i landsbygdskommuner och allra flest var det i mycket avlägset belägna landsbygdskommuner. Sett till totalt antal biblioteksbesök gjordes dock flest besök i de tre storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö. Värdena kan dock påverkas av faktorer som sättet att räkna besök: i första hand sker detta genom automatisk besöksräkning vid entrén men det kan variera över landet.

När det gäller lån är det möjligt att undersöka dels totalt antal lån, dels lån uppdelade mellan olika medier (tryckta, ljudande och digitala). I Tabell 3 visas fördelningen mellan lån av fysiska medier (böcker, tidskrifter, ljud- och talböcker, tv och radio etc.) och lån genom digitala medier och nedladdningar 2017. Resultatet visar att totalt antal lån av fysiska medier var 58 miljoner, och utöver dessa gjordes närmare 1,8 miljoner lån av digitala medier.

Tabell 3. Lån av fysiska medier respektive digitala medier per kommungrupp 2017, antal, andel i procent och per 1 000 invånare.

Table 3. Loans of physical media and digital media by municipality type 2017, number of, percentage, and per 1,000 inhabitants.

Kommungrupp	Antal lån fysiska medier			Antal lån digitala medier			Befolkning
	Antal	Procent	Per 1 000 invånare	Antal	Procent	Per 1 000 invånare	Procent
Storstadskommuner	16 197 098	27,9	4 821,80	867 108	48,5	258,1	33,1
Täta kommuner nära en större stad	27 260 392	46,9	6 206,60	584 623	32,7	133,1	43,4
Täta kommuner avlägset belägna	4 158 648	7,2	5 982,30	123 536	6,9	177,7	6,9
Landsbygdskommuner nära en större stad	6 351 527	10,9	6 303,60	110 368	6,2	109,5	10,0
Landsbygdskommuner avlägset belägna	3 525 656	6,1	6 015,90	89 249	5,0	152,3	5,8
Landsbygdskommuner mycket avlägset belägna	569 537	1,0	7 108,60	11 884	0,7	148,3	0,8
Riket	58 062 858	100,0	5 737,30	1 786 768	100,0	176,6	100,0

Källa: Kungliga biblioteket och Statistiska centralbyrån.

Antalet lån av fysiska medier per 1 000 invånare var högst i mycket avlägset belägna landsbygdskommuner, cirka 7 109, och lägst i storstadskommuner, cirka 4 822. Bryter man ner värdena per invånare innebar det att i mycket avlägset belägna landsbygdskommuner gjordes sju lån per invånare. Avlägset belägna täta kommuner liksom landsbygdskommuner hade färre lån per 1 000 invånare än vad täta kommuner och landsbygdskommuner nära en stad hade.

Samtidigt var det betydligt vanligare med lån genom digitala medier och nedladdningar i storstadskommuner än i övriga. I övriga kommungrupper var tendensen motsatt den som gällde för lån av fysiska medier: avlägset belägna täta kommuner respektive landsbygdskommuner hade fler digitala lån per 1 000 invånare än vad täta kommuner och landsbygdskommuner nära en stad hade.

Bibliotekets roll som en mötesplats

Besök på folkbiblioteken handlar inte bara om att låna böcker och medier. Totalt anordnades år 2017 närmare 144 000 publika aktiviteter på de kommunala folkbiblioteken runtom i landet. Av dessa går det att urskilja ungefär 83 000 publika aktiviteter som mer renodlat rörde olika kulturyttringar och som vände sig till allmänheten. I underlagen för den nationella biblioteksstrategin framlyfts betydelsen av biblioteket som en allmän offentlig lokal:

Biblioteken är till exempel ofta den enda offentliga lokal som finns kvar i mindre samhällen och blir då ett viktigt nav för hela samhället. De kan då även fungera som medborgarkontor, turistbyrå med mera, men även som samlingslokaler för föreningar.³⁰

Generellt ökade andelen aktivitetstillfällen mellan 2015 och 2017. Aktiviteterna har för denna kartläggning grupperats under sex teman: litteraturaktiviteter, eget kulturutövande, publika samtal, utställningar, filmvisningar och scenkonstaktiviteter.³¹ Aktiviteter för barn och unga särredovisas i biblioteksstatistiken men är här summerade med vuxenaktiviteter. Närmare hälften av folkbibliotekens publika aktiviteter är riktade just mot barn och ungdomar.

Flest publika aktiviteter arrangerades inom temat litteratur, vilket rörde sig om över 55 000 aktiviteter i olika former av sago- och sångstunder, bokcirklar, bokcafé och författarkvällar. Möjligheter till eget

³⁰ Kungliga biblioteket 2017, s. 136.

³¹ Aktiviteter som ej har inkluderats är riktade aktiviteter mot BVC och aktiviteter som handlat om att boka en bibliotekarie etc.

kulturutövande, såsom olika former av workshops och prova-på-aktiviteter inom skriv, bild, teckning, målning, pyssel, hantverk, och olika experimentverkstäder, anordnades närmare 9 000 gånger. Publika samtal som innefattar föreläsningar och debattkvällar anordnades vid drygt 5 100 tillfällen. Utöver detta arrangerades totalt cirka 5 200 utställningar, 3 200 filmvisningar och ungefär 5 400 olika scenkonstframträdanden.

I Tabell 4 och Tabell 5 presenteras antalet anordnade publika aktiviteter och antalet per 1 000 invånare inom respektive kommungrupp. Siffrorna avser år 2017.

Tabell 4. Publika aktiviteter: litteratur, eget kulturutövande och publika samtal per kommungrupp 2017, antal och per 1 000 invånare.

Table 4. Public activities: literature, own cultural practice, and public talks by municipality type 2017, number of and per 1,000 inhabitants.

Kommungrupp	Litteratur		Eget kulturutövande		Publika samtal	
	Antal	Per 1 000 invånare	Antal	Per 1 000 invånare	Antal	Per 1 000 invånare
Storstadskommuner	11 689	3,5	2 750	0,8	1 272	0,4
Täta kommuner nära en större stad	24 233	5,5	3 813	0,9	2 283	0,5
Täta kommuner avlägset belägna	4 709	6,8	505	0,7	299	0,4
Landsbygdskommuner nära en större stad	9 578	9,5	989	1	735	0,7
Landsbygdskommuner avlägset belägna	4 643	7,9	705	1,2	454	0,8
Landsbygdskommuner mycket avlägset belägna	590	7,4	131	1,6	117	1,5
Riket	55 442	5,5	8 893	0,9	5 160	0,5

Källa: Kungliga biblioteket och Statistiska centralbyrån.

Flest publika aktiviteter per 1 000 invånare förekommer i landsbygdskommuner. Det är ett återkommande mönster att dessa kommuner anordnar aktiviteter i volymer som ligger över genomsnittet. Folkbibliotek iorstadskommuner anordnar generellt sett färre aktiviteter per 1 000 invånare.

Tabell 5. Publika aktiviteter: utställningar, filmvisningar och scenkonstaktiviteter per kommungrupp 2017, antal och per 1 000 invånare.

Table 5. Public activities: exhibitions, film screenings, and performing arts activities by municipality type 2017, number of and per 1,000 inhabitants.

Kommungrupp	Utställningar		Filmvisningar		Scenkonstaktiviteter	
	Aktiviteter	Per 1000 invånare	Aktiviteter	Per 1 000 invånare	Aktiviteter	Per 1 000 invånare
Storstadskommuner	885	0,3	1 413	0,4	1 216	0,4
Täta kommuner nära en större stad	2 231	0,5	945	0,2	2 234	0,5
Täta kommuner avlägset belägna	347	0,5	142	0,2	580	0,8
Landsbygdskommuner nära en större stad	1 001	1,0	373	0,4	800	0,8
Landsbygdskommuner avlägset belägna	620	1,1	303	0,5	546	0,9
Landsbygdskommuner mycket avlägset belägna	99	1,2	23	0,3	60	0,7
Riket	5 193	0,5	3 199	0,3	5 436	0,5

Källa: Kungliga biblioteket och Statistiska centralbyrån.

Folkbibliotekens funktion som allmän möteslokal och kulturhus förefaller mer betydelsefull i landsbygdskommuner. Antalet utställningar är till exempel dubbelt så högt som landets genomsnitt, medan mycket avlägset belägna landsbygdskommuner utmärker sig både när det gäller aktiviteter för eget kulturutövande, publika samtal och utställningar. Landsbygdskommuner nära en större stad utmärker sig avseende litteraturaktiviteter med 9,5 aktiviteter per 1 000 invånare jämfört med genomsnittet på 5,5 aktiviteter.

Tänkbara förklaringar är att kulturutbudet överlag är större och mer spritt mellan olika aktörer i storstadskommuner. Samtidigt kan man inte knyta antal besökare till respektive aktivitet, det går därför inte att undersöka hur välbesökt respektive aktivitet är.

Det förekommer att kulturaktiviteter äger rum i samarbete med något av studieförbunden. Dessa verksamheter presenteras separat i avsnittet om folkbildning.

Ökande kostnader för kommunerna

Biblioteken är många gånger den största utgiftsposten i de kommunala budgeterna kring kultur. Av Tabell 6 framgår att de kommunala kostnaderna för bibliotek för i stort sett alla kommungruppstyper har ökat mellan åren 2013 och 2017. Mest har de ökat i landsbygdskommuner nära en större stad och i mycket avlägset belägna landsbygdskommuner. Det är också landsbygdskommunerna som har de högsta kostnaderna för biblioteksverksamhet, vilket sannolikt hänger samman med att ett lägre befolkningstal genererar en högre snittkostnad per kommuninvånare.

Tabell 6. Kostnader för bibliotek per kommungrupp 2013 och 2017, tusen kronor, andel i procent och kronor per invånare i 2017 års priser.

Table 6. Costs for libraries per municipality type 2013 and 2017, SEK in thousands, percentage, and SEK per capita in 2017 prices.

Kommungrupp	Kostnader 2013			Befolkning 2013	Kostnader 2017			Befolkning 2017
	Tkr	Procent	Kronor/invånare	Procent	Tkr	Procent	Kronor/invånare	Procent
Storstadskommuner	1 278 666	30,3	405,3	32,7	1 373 280	30,7	408,8	33,2
Täta kommuner nära en större stad	1 849 793	43,9	441,7	43,4	1 940 331	43,3	441,8	43,4
Täta kommuner avlägset belägna	279 746	6,6	411,9	7,0	289 739	6,5	416,8	6,9
Landsbygdskommuner nära en större stad	467 624	11,1	483,1	10,0	513 807	11,5	509,9	10,0
Landsbygdskommuner avlägset belägna	288 405	6,8	502,9	6,0	304 396	6,8	519,4	5,7
Landsbygdskommuner mycket avlägset belägna	52 925	1,3	650,5	0,9	55 767	1,2	696,1	0,8
Riket	4 217 158	100,0	437,2	100,0	4 477 320	100,0	442,4	100,0

Källa: Myndigheten för kulturanalys 2018c³² och Statistiska centralbyrån.

De kommuner som ligger närmast riksgenomsnittet är täta kommuner nära en större stad. Storstadskommuner liksom täta kommuner avlägset belägna ligger generellt under riksgenomsnittet.

År 2018 instiftades ett riktat statligt bidrag för ”stärkta bibliotek”, motsvarande 225 miljoner per år 2018–2020. Medlen distribueras av Kulturrådet med mål att utveckla biblioteksverksamhet och att möjliggöra ytterligare inköp för att därigenom ”öka utbudet av och öka tillgängligheten till folkbiblioteksverksamhet”.³³

Kulturskolor

Likt folkbiblioteken ingår kulturskolor i kommunernas åtaganden kring kultur. De kommunala kulturskolorna i Sverige är inriktade på att ge barn och ungdomar möjlighet att utöva kultur på fritiden. Verksamheten sker både i egna lokaler och i skollokaler. Kultur- och musikskolor är frivilliga verksamheter för kommunerna, men finns i nästan samtliga kommuner.

I denna kartläggning presenteras en översikt av kulturskolorna i siffror, med fokus på åren 2013 och 2017. Data samlas genom en årlig enkät till landets kulturskolor, och svarsfrekvensen för kommunerna har mellan åren varierat mellan 70 och 96 procent. Mot bakgrund av Kulturskoleutredningens betänkande³⁴ inrättades år 2018 ett nationellt resurscentrum, Kulturskolecentrum, på Kulturrådet. I Kulturskolecentrums uppdrag ingår att samla in och sammanställa statistik samt följa och sprida forskning om kulturskolor. Tidigare har Kulturskolerådet, en förening där Sveriges kommuner samverkar, haft denna uppgift.

Kulturskolor är en del av ett bredare utbud för barn och unga, där privata och ideella aktörer, exempelvis studieförbunden, erbjuder möjligheter till kulturutövande.

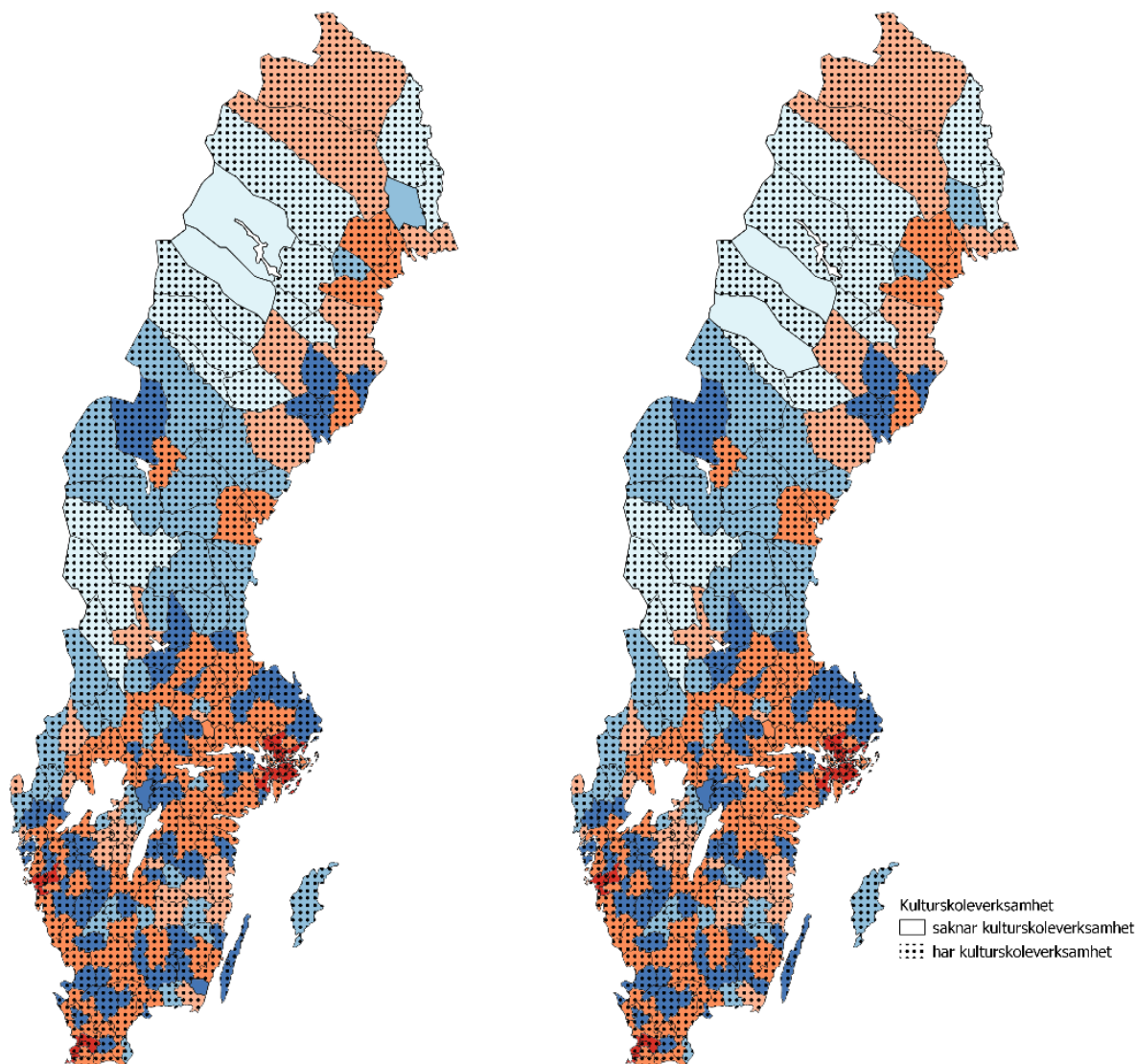
³² Statistik saknas för Grums och Arjeplog för år 2017 och värden har imputerats från 2015, vilket är det senaste året där statistik finns för dessa båda kommuner för kostnader för bibliotek.

³³ SFS 2018:66. Det är folkbibliotekens huvudman som söker medel och för att vara berättigad ska kommunen ha en biblioteksplan.

³⁴ SOU 2016:69.

Kulturskoleverksamhet i nästan hela landet

Kommunala kulturskolor har ökat i antal under de sista åren. Kartorna i Figur 5 illustrerar förekomst av kulturskolor 2013 respektive 2017. En viss ökning av kommuner med kulturskola kan noteras år 2017, då enbart fyra kommuner saknade kulturskola jämfört med sex kommuner.

Källa: Kulturrådet 2019.

Figur 5. Kulturskoleverksamhet per kommun, 2013 (vänster) och 2017 (höger).

Figure 5. Culture school operations per municipality, 2013 (left) and 2017 (right).

Av kartorna framgår att kommuner utan kulturskola huvudsakligen är landsbygdskommuner i Norrlands inland. En jämförelse mellan åren visar att tre av de kommuner som saknade kulturskola år 2013 alltså saknade kulturskola år 2017. Dessa var mindre kommuner i Götaland och Svealand.

Samtidigt har utvecklingen mellan åren inneburit att kommuner som inte hade kulturskoleverksamhet 2013 har etablerat sådana möjligheter 2017. För en kommun har utvecklingen dock varit den motsatta.

Ett ökat antal elevplatser i kulturskolorna

Av Kulturrådets sammanställning kring kulturskoleverksamhet framgår att musik är det vanligaste ämnet, följt av dans och teater som erbjöds i mer än 60 procent av kommunerna 2017 jämfört med ungefär 50 procent 2011.³⁵ Detta innebär att antalet kommuner som erbjuder fler ämnen än musik i kulturskolan

³⁵ Statens kulturråd 2018b.

har ökat stadigt sedan 2011, till att år 2017 motsvara 81 procent av kommunerna. Dessa förändringar blir också synliga i relation till fördelningen av elevplatser. År 2017 låg cirka 70 procent av det totala antalet elevplatser inom musik, men andelen har minskat över tid och medan andra ämnen ökar, såsom dans, teater och bild och form.

Det totala antalet elevplatser i kulturskolan har ökat med nio procent, från 199 500 elever 2013 till 217 700 elever 2017.³⁶ Antalet elevplatser är dock inte detsamma som antalet unika individer, eftersom samma elev kan delta i flera kurser. Flickor deltar i högre utsträckning i kulturskola än pojkar, 64 procent av elevplatserna fylls av flickor och 36 procent av pojkar. Flickor dominerar i dans, teater och bild. Beträffande musik och media är könsfördelningen jämnare. Könsfördelningen har inte förändrats mellan 2011 och 2017.

Kulturskoleutredningen framhäver att ”Kulturskolan är den största frivilliga kulturverksamheten för barn och unga i Sverige och verksamheten har fler intresserade barn och ungdomar än vad de kan ta emot. Det är mycket svårt att utifrån tillgänglig statistik beräkna antalet deltagare eftersom underlagen inte visar hur många det är som deltar både i ämneskurs och annan typ av verksamhet, vilket är vanligt förekommande.”³⁷

I Kulturskoleutredningen konstateras samtidigt att hinder för deltagande i kulturskolan är familjebakgrund, deltagaravgifter, köer, geografiska avstånd, andra fritidsintressen och funktionsvariation. Dessutom deltar yngre barn i högre utsträckning i kulturskolan än äldre ungdomar.³⁸ Hur stor andel av kommunernas barn och unga som deltar i verksamheten är dock svårt att säkerställa. Ett utvecklingsnyckeltal enligt Kolada är ”elever som deltar i musik- eller kulturskola som andel av invånare 7–15 år”. Det saknas dock uppgifter för flera kommuner i databasen, år 2017 gällde detta 96 kommuner. Vidare framgår inte antalet elever i kulturskola per kommun, och medelvärde för kommungrupper kan därför inte beräknas. Tendensen är dock att andelen elever i kulturskola är högre i landsbygdskommuner än i tätorter och storstadskommuner. En möjlig förklaring är att utbudet av andra kulturaktiviteter är större i städerna och att i landsbygdskommuner spelar den kommunala kulturskolan en mer central roll för barns möjligheter att utöva kultur på fritiden.

Kostnader för kulturskolor varierar mellan kommungrupperna

Hur mycket de olika kommunerna lägger ned på kulturskoleverksamhet varierar. Av Kulturrådets sammanställning från år 2018 framgår att den vanligaste terminsavgiften var 650 kronor, men andelen kommuner med avgiftsfri kulturskola ökar, från ungefär två procent 2011 till ungefär sju procent 2017.

Av Tabell 7 framgår kommunernas kostnader för kulturskola för åren 2013 och 2017.

³⁶ Statens kulturråd 2018b.

³⁷ SOU 2016:69, s. 111.

³⁸ Jeppsson & Lindgren 2018.

Tabell 7. Kostnader för kulturskola per kommungrupp 2013 och 2017, tusen kronor, andel i procent och kronor per invånare i 2017 års priser.

Table 7. Costs for cultural schools per municipality type 2013 and 2017, SEK in thousands, percentage and SEK per inhabitant in 2017 prices.

Kommungrupp	Kostnader 2013			Befolkning 2013	Kostnader 2017			Befolkning 2017
	Tkr	Procent	Kronor/invånare	Procent	Tkr	Procent	Kronor/invånare	Procent
Storstadskommuner	583 489	26,3	184,9	32,7	749 649	29,1	223,2	33,2
Täta kommuner nära en större stad	985 898	44,5	235,4	43,4	1 116 407	43,3	254,2	43,4
Täta kommuner avlägset belägna	189 822	8,6	279,5	7,0	192 543	7,5	277	6,9
Landsbygdskommuner nära en större stad	265 377	12,0	274,2	10,0	300 401	11,7	298,1	10,0
Landsbygdskommuner avlägset belägna	170 717	7,7	297,7	6,0	193 613	7,5	330,4	5,7
Landsbygdskommuner mycket avlägset belägna	21 117	1,0	259,5	0,9	22 868	0,9	285,4	0,8
Riket	2 216 421	100,0	229,8	100,0	2 575 481	100,0	254,5	100,0

Källa: Myndigheten för kulturanalys 2018c³⁹ och Statistiska centralbyrån.

Resultaten visar att totala kostnader för kulturskolor ökat med 17 procent, från 2,2 miljarder kronor år 2013 till 2,6 miljarder kronor år 2017. Beaktas befolkningsutvecklingen ökar kostnaderna per invånare med cirka 11 procent, från över 229 kronor per invånare år 2013 till 254 kronor per invånare år 2017.

Storstadskommuner har lägst kostnad per invånare för kulturskola och avlägsna landsbygdskommuner har högst kostnad per invånare. Landsbygdskommuner och täta kommuner nära större städer har lägre kostnader för kulturskola än mer avlägset belägna. Samtidigt framkom tidigare att av de fyra kommuner som år 2017 saknade kulturskoleverksamhet var två mycket avlägset belägna landsbygdskommuner.

Museer

Museerna i Sverige drivs av flera olika huvudmän. Offentliga medel till museiverksamhet går dels genom statlig och regional finansiering, dels genom lokal finansiering. Museernas storlek skiljer sig åt, lika väl som driftsformen. Från 2017 stadgar museilagen att ett museum ska vara ”en institution som är öppen för allmänheten och som förvärvar, bevarar, undersöker, förmedlar och ställer ut materiella och immateriella vittnesbörd om människan och människans omvärld”.⁴⁰ I lagstiftningen inbegrips alla museer som hör till det allmänna museiväsendet och som drivs i offentlig regi, alternativt har mer än hälften av sina styrelseledamöter från stat, kommun eller region. I museipopulationen för den officiella museistatistiken ingår dock även mindre museiverksamheter som snarast kan karaktäriseras som ideellt driven verksamhet, framför allt så kallade arbetslivsmuseer.

I kartläggningen fokuseras på data om museer för åren 2015 till 2017. För kartläggningen har data utan imputeringar använts, vilket innebär att värdena avviker något från den officiella museistatistiken för 2017. Kulturanalys har hittills publicerat officiell museistatistik för åren 2011–2018, medan statistikansvaret dessförinnan låg hos Kulturrådet. För datainsamlingen skickas en årlig museienkät ut, vars svarsfrekvens generellt ligger på cirka 70 procent. Visst utvecklingsarbete pågår med datainsamlingen i syfte att göra den mer enhetlig och för att stabilisera populationen.

Museer grupperas i statistiken baserat på antal årsarbetskrafter: mindre än en årsarbetskraft, 1–9 årsarbetskrafter och fler än 10 årsarbetskrafter. För år 2017 fanns data om totalt 645 museer runtom i landet.⁴¹

³⁹ Statistik saknas för Grums och Arjeplog för år 2017 och värden har imputerats från 2015, vilket är det senaste året där statistik finns för båda kommuner för kostnader för kulturskola.

⁴⁰ SFS 2017:563.

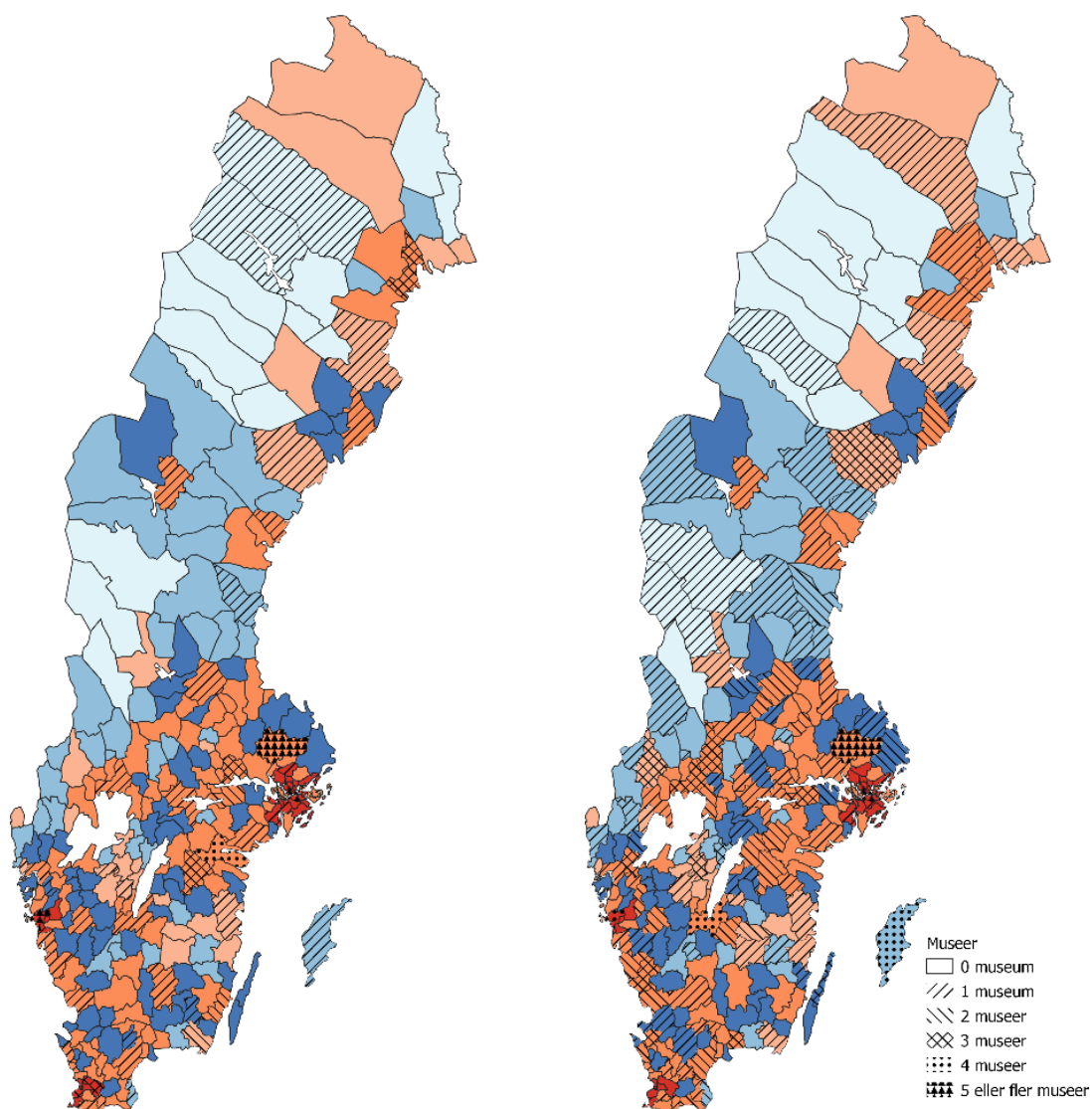
⁴¹ Detta skiljer sig från den officiella museistatistiken för året. Antalet som redovisades var 27,3 miljoner besök till 646 museer. Se Kulturanalys 2018a, s. 3. Besöksdata har kunnat revideras av museerna i efterhand och datauttaget för kartläggningen gjordes under augusti 2019.

Museer runtom i Sverige – en fråga om storlek

Museiverksamhet drivs många gånger genom en huvudenhet och en eller fler filialer. Filialer kan dels innebära en ytterligare lokal för museet, dels tillfällig utställningsverksamhet som sker utanför ordinarie museilokal. Totalt fanns 190 filialer 2017 och det var 70 museer som hade filialverksamhet.

Sätts museerna in i en kartbild över Sverige framstår vissa variationer över landet. Resultatet visar att storleken på museer skiljer sig åt mellan olika landsdelar och att de större museerna med många anställda återfinns främst i Svealand och Götaland.

Totalt fanns det 106 museer med 10 eller fler årsarbetskrafter 2017, motsvarande antal för museer med 1 till 9 årsarbetskrafter var 182. Svarsfrekvensen för dessa två grupperingar var 75 procent i 2017 års museienkät, vilket innebär att det finns ytterligare museiverksamhet som inte syns i Figur 6. Av kartorna framgår att de större museerna återfinns inom täta kommuner och storstadskommuner, men det finns även större verksamheter i vissa landsbygdskommuner.

Källa: Myndigheten för kulturanalys.

Figur 6. Antal museer med fler än 10 årsarbetskrafter per kommun 2017 (vänster), antal museer med 1 till 9 årsarbetskrafter per kommun 2017 (höger).

Figure 6. Number of museums with more than 10 AWUs per municipality 2017 (left), number of museums with 1–9 AWUs per municipality 2017 (right).

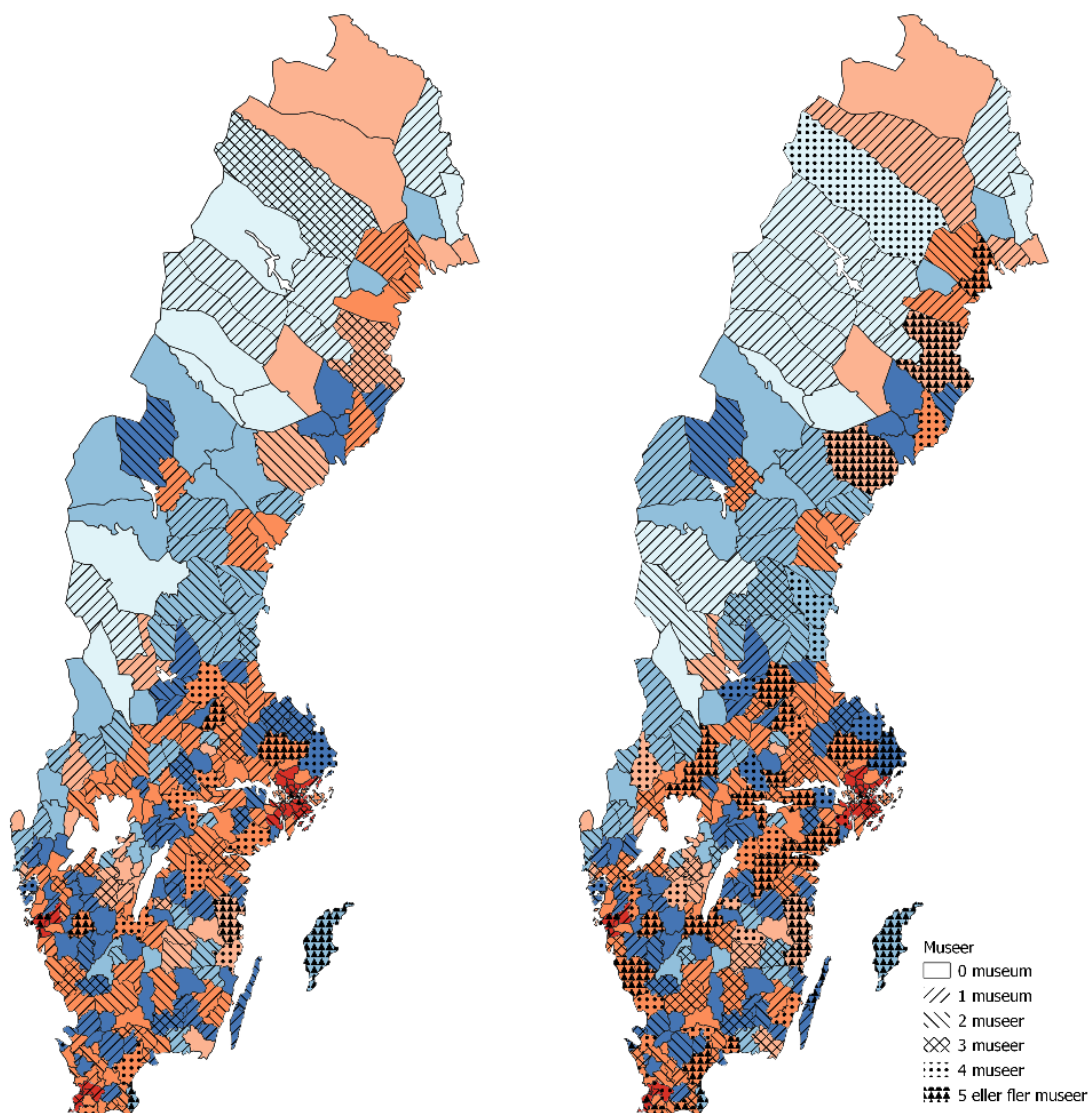
Fördelningen av museer inom kategorin 1 till 9 årsarbetskrafter är mer jämn över landet än fördelningen av de största museerna. Den ytmässiga storleken på kommunerna i Norrlands inland innebär dock mycket större avstånd till professionell museiverksamhet än i Svealand och Götaland.

Inom det övre intervallet med fem eller fler museer utmärker sig Stockholm. År 2017 hade Stockholm 26 museer med fler än 10 årsarbetskrafter och tio museer med 1 till 9 årsarbetskrafter. Närmast i respektive gruppering var Göteborg med sju museer med fler än 10 årsarbetskrafter och Uppsala med fem museer med 1 till 9 årsarbetskrafter. Två av dessa kategoriseras som storstadskommuner medan Uppsala räknas som en tät kommun nära en större stad.

Ideellt driven museiverksamhet utgör ett viktigt komplement

Data kring museer med mindre än en årsarbetskraft är mer begränsade: för 2017 års museienkät var svarsfrekvensen 61 procent. Därmed är det mycket svårare att sammanställa en korrekt bild av fördelningen av verksamheten i relation till geografi.

Med tillgängliga data tycks förekomsten av museer med mindre än en årsarbetskraft påminna om fördelningen av museer med 1 till 9 årsarbetskrafter. Den vänstra kartan i Figur 7 visar att spridningen över landet är relativt jämn och så är även förekomsten av mindre museer i relation till de olika kommuntypsgrupperna. Bland de svarande verksamheterna återfinns fler museer inom Svealand och Götaland, dessutom finns flera kommuner med ett högre antal museiverksamheter. Norrlands inland utmärker sig med lågt antal museer och dessutom stora geografiska ytor som inte nås av museiverksamhet.

Källa: Myndigheten för kulturanalys.

Figur 7. Antal museer med mindre än en årsarbetskraft per kommun år 2017 (vänster), antal museer totalt per kommun år 2017 (höger).

Figure 7. Number of museums with less than 1 AWU per municipality 2017 (left), number of museums in total per municipality 2017 (right).

Utifrån den samlade mängden museer, 645 stycken, förefaller det finnas vissa mer museitäta kommuner. Dessa kommuner utmärker sig med att ha många museer över alla tre grupperingarna (10 eller fler årsarbetskrafter, 1 till 9 årsarbetskrafter och färre än 1 årsarbetskraft). Av den högra kartan i Figur 7 framgår att många av kommunerna i Sverige har fem eller fler museer. Men det framgår också att ett stort antal kommuner förefaller helt sakna museiverksamhet. Samtidigt är det möjligt att data från de museer som inte har svarat på museienkäten hade förändrat denna bild.

Museibesökarna rör sig över kommungränser

Liksom museernas geografiska fördelning över landet varierar, skiljer sig även antalet museibesök åt. Totalt gjordes det 23 miljoner besök till de 645 museerna 2017.⁴² I Tabell 8 redovisas antalet museer och besök per de sex kommungrupperna och i relation till andelen av befolkningen i respektive kommungrupp.

⁴² Denna uppgift motsvarar totalt antal anläggningsbesök där värden finns, i annat fall anges antal verksamhetsbesök. Med verksamhetsbesök avses de delar av verksamheten som har en avgift, eller motsvarande delar på ett museum med fri entré. Med anläggningsbesök avses besök på avgiftsbelagda delar, såväl som besök på restaurang, butik, toalett etc.

Tabell 8. Museer och besök per kommungrupp 2017, antal, andel i procent och besök per 1 000 invånare.

Table 8. Museums and visits by municipality type 2017, number of, percentage, and visits per 1,000 inhabitants.

Kommungrupp	Museer		Besök			Befolkning
	Antal	Procent	Antal	Procent	Per 1 000 invånare	Procent
Storstadskommuner	96	14,9	11 827 455	51,4	3 521,00	33,2
Täta kommuner nära en större stad	292	45,3	8 217 802	35,7	1 871,00	43,4
Täta kommuner avlägset belägna	64	9,9	1 093 906	4,8	1 573,60	6,9
Landsbygd nära en större stad	100	15,5	675 756	2,9	670,7	10,0
Landsbygd avlägset belägna	78	12,1	1 069 113	4,6	1 824,20	5,7
Landsbygd mycket avlägset belägna	15	2,3	117 988	0,5	1 472,70	0,8
Riket	645	100,0	23 002 020	100,0	2 272,90	100,0

Källa: Myndigheten för kulturanalys och Statistiska Centralbyrån.

Mer än hälften av alla museibesök gjordes i storstadskommunerna. Samtidigt är det endast 15 procent av de svarande museerna som återfinns i storstadskommunerna, vilket är betydligt lägre än kommungruppens andel av landets totala befolkning. Resultatet synliggör att de största museerna är belägna här, och att de lockar besökare från hela Sverige och sannolikt från andra länder också. Fördelningen mellan storstadskommunerna karaktäriseras dock av stora variationer. De flesta, och mest välbesökta, museerna återfinns i storstadskommunerna Stockholm och Göteborg.

I täta kommuner och landsbygdskommuner är andelen museer högre än kommungruppens andel av landets befolkning, medan andelen besök är lägre. Störst andel av Sveriges museer återfinns i täta kommuner nära en större stad.

Skillnader i verksamhetsform, inriktning och storlek

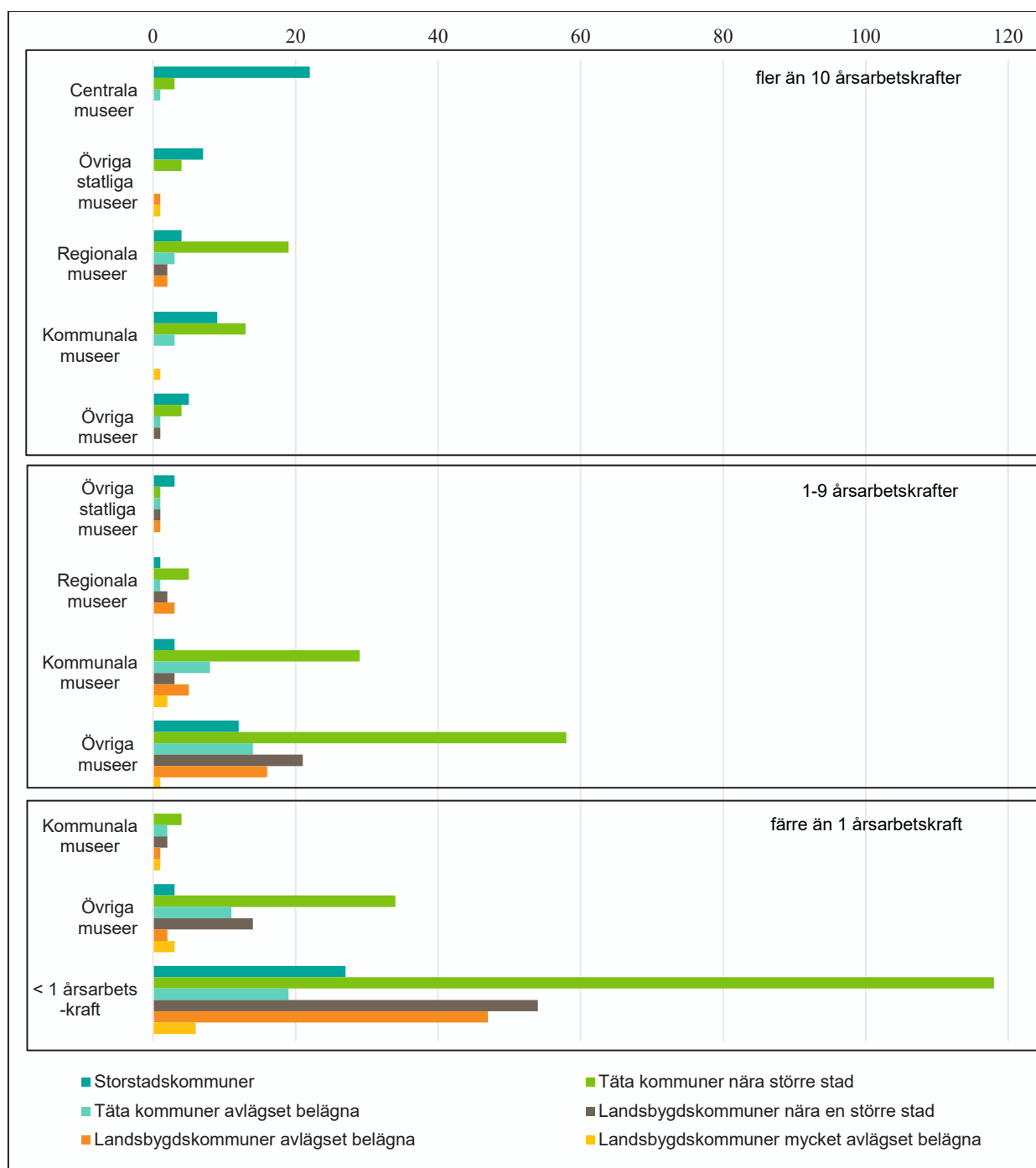
Museerna fördelas i statistiken enligt sex kategorier: *centrala museer*, *övriga statliga museer*, *regionala museer*, *kommunala museer*, *övriga museer* och *museer med mindre än en årsarbetskraft*.⁴³ Fördelningen framgår av Figur 8.

Museer med fler än 10 årsarbetskrafter förekommer inom kategorierna centrala museer, övriga statliga museer, regionala museer, kommunala museer och övriga museer. Flest verksamheter, 29 stycken, återfinns inom kategorin regionala museer: merparten av dessa ligger i täta kommuner. Därefter följer centrala museer och kommunala museer, vardera kategorin med 26 museer.

Som framgick av Tabell 8, återfinns flest museer totalt sett i täta kommuner nära en större stad. Majoriteten av de centrala museerna ligger dock inom storstadskommunerna: av de 26 centrala museerna är 19 belägna i Stockholms kommun och ytterligare en i en kranskommun (Botkyrka). Dessa museer har nationella uppdrag.

Museer med 1 till 9 årsarbetskrafter återfinns främst inom kategorierna kommunala museer och övriga museer, och är vanligen belägna i täta kommuner och landsbygdskommuner. Museer med mindre än en årsarbetskraft redovisas oftast inom kategorin med samma namn men förekommer även inom övriga och kommunala. Dessa har sin verksamhetsort företrädesvis förlagd till täta kommuner och landsbygdskommuner.

⁴³ Ytterligare två grupper, botaniska trädgårdar och museer som aldrig svarat på årsarbetskrafter, finns med i statistiken men dessa har vi valt bort i redogörelsen.

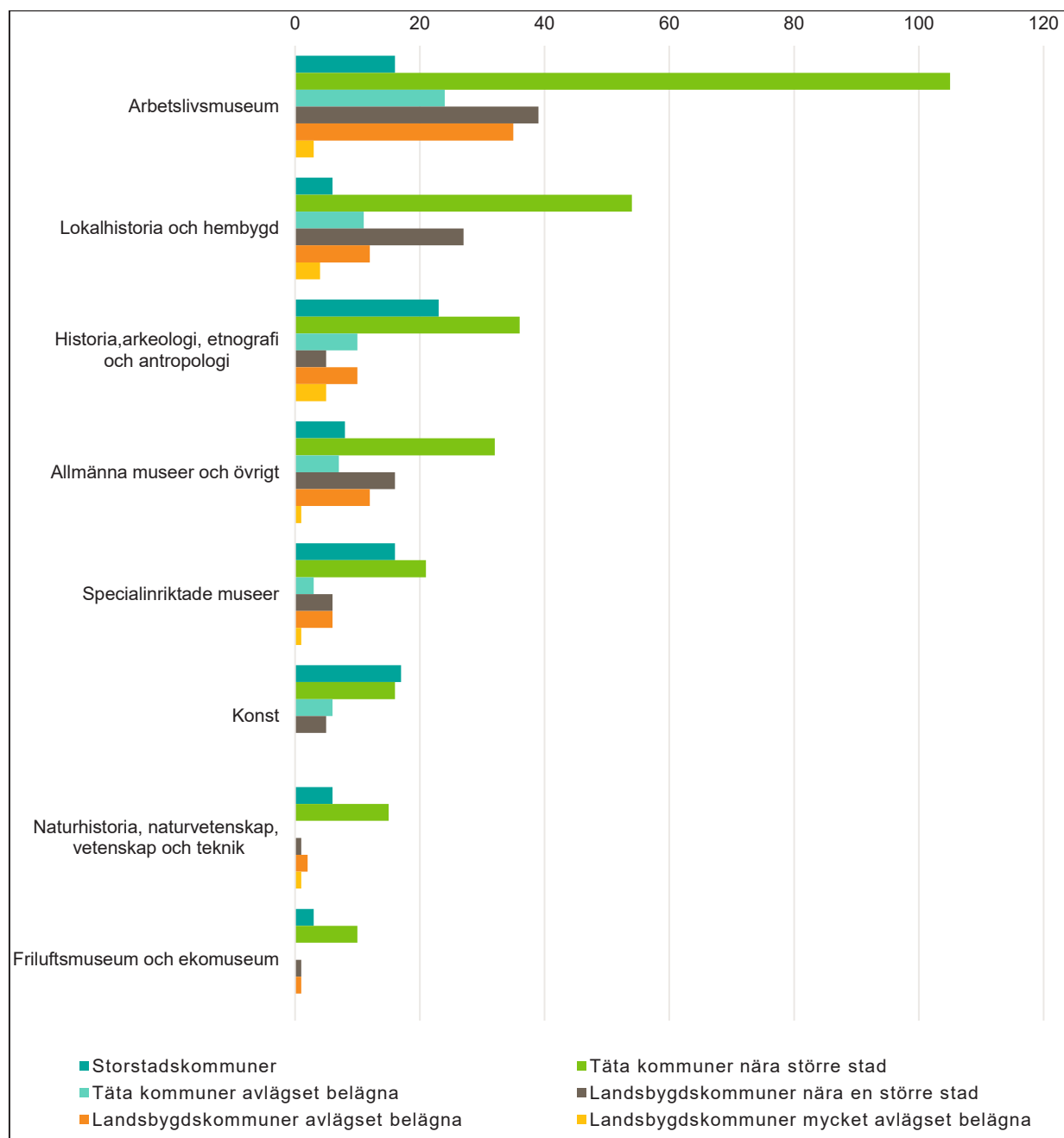
Källa: Myndigheten för kulturanalys.

Figur 8. Antal museer per museikategori och antal årsarbetskrafter per kommungrupp 2017.

Figure 8. Number of museums per museum category and number of AWUs, by municipality type 2017.

De flesta regionala museer återfinns i tåta kommuner nära en stad och de har oftast fler än tio årsarbetskrafter. Denna museiverksamhet förekommer i alla kommungruppstyper förutom i landsbygdskommuner mycket avlågset belägna. Kommunala museer förekommer oftast inom tåta kommuner nära en större stad, därefter i storstadskommuner. Men storleken på de kommunala museerna varierar: från fler än tio årsarbetskrafter till färre än en.

I Figur 9 redogörs för museernas inriktning i relation till kommungruppstyp.⁴⁴ Det allra vanligaste är museer med inriktning ”arbetslivsmuseum” och belägna i en tät kommun. Därefter följer museer med inriktning ”lokalhistoria och hembygd” i tät kommun nära en större stad och museer med inriktning ”arbetslivsmuseum” i landsbygdskommuner nära en större stad. Storstadskommuner skiljer sig från övriga genom att ha ett högre antal konstmuseer, men detsamma gäller inte i förhållande till andra inriktningar.

Källa: Myndigheten för kulturanalys.

Figur 9. Antal museer utifrån samlingarnas huvudinriktning och kommungrupp 2017.

Figure 9. Number of museums based on the collections' main focus and municipality type 2017.

⁴⁴ De totalt 14 kategorierna baseras på internationell standard, ISO 18461:2016. För att göra dessa indelningar mer hanterbara har vi i föreliggande rapport valt att tematisera inriktningarna i relation till hur de presenteras i den officiella museistatistiken. Det innebär att vi lagt ihop historia och arkeologi med etnografi och antropologi; allmänna museer med kategorin övrigt; naturhistoria och naturvetenskap med vetenskap och teknik; och friluftsmuseum med ekomuseum. Vi har valt att inte redovisa för botanisk trädgård respektive djurpark som för år 2017 utgjordes av ett museum vardera.

Publik kulturverksamhet i regi av museerna

Förutom utställningsverksamheten förekommer ytterligare kulturverksamhet i museernas regi. Data kring publik kulturverksamhet insamlas endast för museer med 10 eller fler årsarbetskrafter, medan övrig museiverksamhet inte får frågan. Detta innebär att data kring aktiviteter i första hand rör centrala museer, övriga statliga museer, regionala museer, kommunala museer och övriga museer.

2017 arrangerades närmare 22 000 aktiviteter i dessa 107 museers regi. Det förekommer att entréavgifter tas ut för denna verksamhet även om museet i övrigt har fri entré.

I kartläggningen har de publika aktiviteterna tematiserats som publika samtal, film, scenkonst, vandringar, eget kulturutövande och övrig programverksamhet. I Tabell 9 och Tabell 10 visas antalet arrangemang inom respektive tema, per kommungrupp. Notera att vissa aktiviteter anordnas så sällan att det enligt uträkningen framstår som noll aktivitet per 1 000 invånare.

Tabell 9. Publika aktiviteter: publika samtal, filmvisningar och scenkonstaktiviteter per kommungrupp 2017, antal och per 1 000 invånare.

Table 9. Public activities: public talks, film screenings and performing art activities by municipality type 2017, number of, and per 1,000 inhabitants.

Kommungrupp	Publika samtal		Filmvisningar		Scenkonstaktiviteter	
	Antal	Per 1 000 invånare	Antal	Per 1 000 invånare	Antal	Per 1 000 invånare
Storstadskommuner	674	0,2	2 225	0,7	1 098	0,3
Täta kommuner nära en större stad	1 448	0,3	1 101	0,3	1 265	0,3
Täta kommuner avlägset belägna	275	0,4	209	0,3	25	0,0
Landsbygdskommuner nära en större stad	14	0,0	2	0,0	23	0,0
Landsbygdskommuner avlägset belägna	68	0,1	4	0,0	40	0,1
Landsbygdskommuner mycket avlägset belägna	36	0,4	10	0,1	0	0,0
Riket	2 515	0,2	3 551	0,4	2 451	0,2

Källa: Myndigheten för kulturanalys och Statistiska Centralbyrån. Kommentar: Uppgifterna avser museer med fler än 10 årsarbetskrafter.

Tabell 10. Publika aktiviteter: vandringar, eget kulturutövande och övrig programverksamhet per kommungrupp 2017, antal och per 1 000 invånare

Table 10. Public activities: guided tours, own cultural practice, and other programme activities by municipality type 2017, number of, and per 1,000 inhabitants

Kommungrupp	Vandringar		Eget kulturutövande		Övrig programverks.	
	Antal	Per 1 000 invånare	Antal	Per 1 000 invånare	Antal	Per 1 000 invånare
Storstadskommuner	664	0,2	2 089	0,6	2 598	0,8
Täta kommuner nära en större stad	369	0,1	1 897	0,4	4 175	1,0
Täta kommuner avlägset belägna	82	0,1	408	0,6	247	0,4
Landsbygdskommuner nära en större stad	3	0,0	411	0,4	65	0,1
Landsbygdskommuner avlägset belägna	285	0,5	58	0,1	79	0,1
Landsbygdskommuner mycket avlägset belägna	3	0,0	0	0	46	0,6
Riket	1 406	0,1	4 863	0,5	7 210	0,7

Källa: Myndigheten för kulturanalys och Statistiska Centralbyrån.

Kommentar: Uppgifterna avser museer med fler än 10 årsarbetskrafter.

Antalet publika aktiviteter per 1 000 invånare är generellt lägre i landsbygdskommuner, med undantag av publika samtal och vandringar. De flesta vandringarna arrangerades dock av museer på Gotland, vilket genererar högt medelvärde.

Av museernas publika aktiviteter arrangerades det största antalet inom gruppen övrig programverksamhet: totalt motsvarade dessa 7 210 aktiviteter 2017. Även aktiviteter som främjade eget kulturutövande var vanliga: dessa motsvarade cirka 4 900 workshops och olika prova-på-aktiviteter på de stora museerna runt om i landet.

Som framgår av tabellerna arrangerades 2017 flest publika aktiviteter i storstadskommuner och i täta kommuner nära en större stad. Mönstret som framträder är i direkt relation till museernas fysiska verksamhetsorter. Av data som tidigare presenterats framgick att det är en överrepresentation av museer med fler än 10 årsarbetskrafter i dessa båda kommungrupper.

Kunskapen kring hur många publika aktiviteter som sker i regi av mindre museer är ofullständig eftersom uppgifter inte samlas in. Lokala museer har stor verksamhet runt om i landet, men det går inte att säga något om hur vanligt förekommande det är med publika kulturaktiviteter i deras regi.

I likhet med folkbibliotekens publika kulturverksamhet är det inte ovanligt att kulturaktiviteter sker i samarbete med något av studieförbunden. Motiv för detta kan vara att bredda kontaktnät och locka nya besökare till museet. Analysen av kulturaktiviteterna måste med andra ord göras med en reservation om att det här kan finnas dubbelredovisningar i relation till annan kulturverksamhet.

Olika förutsättningar kopplade till finansieringen

År 2017 var det totalt 36 procent av museerna som hade fri entré till hela museet. Medianvärdet på entréavgiften för övriga museer var 60 kronor. Skillnaden mellan olika museikategorier var dock stor: centrala museers avgift var 118 kronor i median medan kommunala museers avgift var 50 kronor i median.⁴⁵ De allra flesta museerna har haft minskade intäkter och kostnader de sista åren. De centrala museerna utgör ett undantag, de har konsekvent haft ökade intäkter och kostnader.

Som tidigare har nämnts finns flera olika huvudmän och finansieringsformer för museerna. När det gäller museer med en eller flera årsarbetskrafter visar museistatistiken att majoriteten av deras intäkter kommer från offentliga bidrag. Relationen här är generellt 67 procent från offentliga bidrag och anslag, och 33 procent från övriga intäkter. Övriga intäkter rör i första hand entréavgifter och försäljning. För centrala

⁴⁵ Myndigheten för kulturanalys 2018a.

museer, regionala museer och övriga museer utgör uppdragsverksamhet ytterligare en stor intäktsform. Inte minst handlar uppdragsverksamheten om arkeologi och kulturmiljöarbete. Den högsta andelen bidrag redovisar kommunala museer: här är siffran 80 procent av de totala intäkterna, medan den för regionala museer är 72 procent. I första hand är det kommunerna tillsammans med regionen, eller enbart regionen (genom kultursamverkansmodellen) som är finansiär.

Museer med mindre än en årsarbetskraft syns inte i datasammanställningen utan finansieras i huvudsak av ideellt nedlagda arbetstimmar. I viss mån fördelas även bidragsmedel från i första hand Riksantikvarieämbetet.

Scenkonst

Scenkonsten (teater, dans, musik) är i likhet med museiverksamhet i hög grad institutionsbunden. Scenkonstaktiviteter och utbud är resultatet av det som nationella, regionala, kommunala, fria och kommersiella aktörer producerar och arrangerar. Det handlar om föreställningar och konserter på egna scener och på turné.

Kartläggningen fokuserar på nationella och regionala scenkonstinstitutioner, för i första hand år 2016, samt Riksteaterns verksamhet för år 2017. Avgränsningar av populationen har varit nödvändiga vilket innebär att kommunala scenkonstinstitutioner utan statliga bidrag saknas i sammanställningarna. Det har inte heller varit möjligt att sammanställa data kring fria grupper eller kommersiella aktörer. Orsaken är att det krävs omfattande utvecklingsarbete när det gäller statistik för scenkonstområdet. Statistik om scenkonst i Sverige kommer att samlas in i samband med Kulturdatabasens driftsättande från 2020. Kulturanalys avser att kontinuerligt publicera officiell statistik om scenkonst därefter.

Kulturrådet har regelbundet sammanställt statistik om scenkonstområdet som grundar sig på redovisningar från aktörer som erhåller statsbidrag, såväl scenkonstinstitutioner som fria professionella grupper. År 2012 publicerade Kulturrådet en kvantitativ uppföljning av fria aktörer med statliga bidrag inom scenkonstområdet. En del av scenkonststatistiken redovisas inom ramen för uppföljning av kultursamverkansmodellen, där Kulturrådet har publicerat sex rapporter sedan modellen infördes 2011. Till dessa har adderats scenkonstinstitutioner i region Stockholm. Tidsserier är i nuläget inte möjliga att sammanställa med avseende på scenkonst.

Scenkonstaktiviteter inom kartläggningen

Scenkonstinstitutioner inom kultursamverkansmodellen redovisar till respektive region och Kulturrådet i Kulturdatabasen sedan år 2012. I Kulturdatabasen finns gemensamma definitioner av föreställningar, konserter, publik och deltagande i programaktiviteter. Totalt ingick 53 scenkonstinstitutioner i redovisningen till Kulturrådet år 2016. Scenkonstinstitutioner i de flesta regioner redovisar aktiviteter, publik och deltagare per kommun, med undantag av Västra Götaland för åren 2014–2016.

Region Stockholm ingår dock inte i kultursamverkansmodellen och redovisar inte i Kulturdatabasen. Totalt ingår 11 scenkonstinstitutioner i Stockholms län i denna kartläggning, samt Giron Sámi teatern i Kiruna.⁴⁶ Statistik över föreställningar, konserter och publik har hämtats dels från redovisningar till Kulturrådet, dels från respektive årsredovisning. Data saknas dock för två scenkonstinstitutioner i Stockholms län. Det är troligt att definitionerna av föreställning, konsert och publik skiljer sig åt beroende på om källan är Kulturdatabasen, redovisning till Kulturrådet eller årsredovisning.

För de turnerande verksamheterna Cirkus Cirkör och Länsmusiken sammanställs föreställningar, konserter och publik per kommun i Stockholms län, men ej i övriga Sverige, delvis på grund av risk för dubbelredovisning i Kulturdatabasen.

Riksteatern arrangerar, främjar och producerar scenkonst i hela landet och finansieras huvudsakligen av statliga bidrag. Riksteatern sammanställer statistik i sina verksamhetsberättelser, bland annat egen produktion, arrangemang och publik i 21 regioner eller län i Sverige.

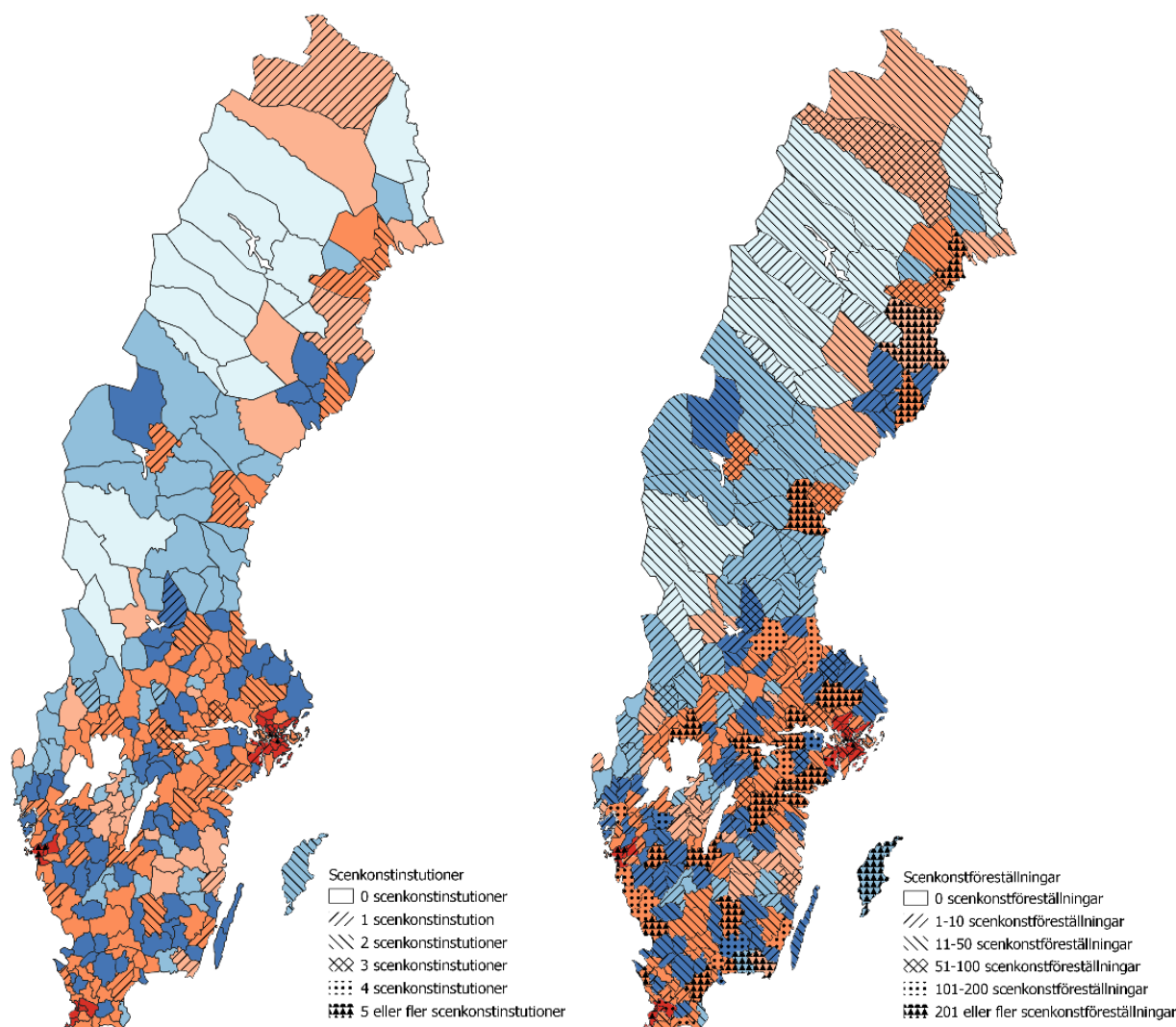
⁴⁶ Sex nationella scenkonstinstitutioner ingår i kartläggningen: Kungliga Dramatiska Teatern, Kungliga Operan, Dansens Hus, Giron Sámi Teäter. Unga Klara och Berwaldhallen ingår i kartläggningen men statistik över föreställningar, konserter och publik saknas. Sex scenkonstinstitutioner i Stockholms stad och region ingår i kartläggningen: Stockholms Stadsteater, Konserthuset, Folkoperan, Cirkus Cirkör, Oktoberteatern och Länsmusiken i Stockholm.

I Sverige finns också ett stort utbud av musikfestivaler, vari ingår ett antal större kommersiella festivaler och många mindre vilkas arrangörer också till viss del kan ha erhållit offentliga bidrag. Dock saknas samlad statistik om deras verksamhet.

Scenkonstinstitutioner är belägna i täta kommuner och i storstäderna

Uppdraget till regionerna inom kultursamverkansmodellen är att *"främja en god tillgång för länets invånare till professionell teater- dans- och musikverksamhet"*.⁴⁷ De 20 regionerna fördelade 2017 totalt 2 106 miljoner kronor i statliga och regionala bidrag till scenkonstinstitutioner, vilket utgör nära 67 procent av bidragen inom kultursamverkansmodellen.⁴⁸ Inom Kulturrådets totala bidragsgivning utgör anslagsposten *Bidrag till regional kulturverksamhet* 61 procent.

Figur 10 illustrerar geografisk spridning av de totalt 65 scenkonstinstitutioner som ingår i denna kartläggning. Dessa är en kombination av kultursamverkansmodellens 20 regioner och av region Stockholm samt Giron Sámi teatern. Av datasammanställningarna framgår att det inte skedde några förändringar i antal och lokalisering mellan åren 2013 och 2016.

Källa: Myndighet för kulturanalys och Statens kulturråd. Kommentar: För Västra Götaland avses 2017.

Figur 10. Antal scenkonstinstitutioner per kommun 2016 (vänster), antal scenkonstföreläsningar per kommun 2016 (höger).

Figure 10. Number of performing arts institutions per municipality 2016 (left), number of performing arts performances per municipality 2016 (right).

⁴⁷ SFS 2010:2012, 8 §.

⁴⁸ Statens kulturråd 2018a, s. 21 och 4.

Som framgår av den vänstra kartan är fördelningen av institutionerna ojämn över landet. Scenkonstinstitutioner är i huvudsak belägna i tätorter och i de tre storstäderna och till övervägande del i kustlandskapet och i mellersta Sverige.

Det förekommer även att enskilda kommuner har fler än en scenkonstinstitution. Dessa kommuner är en blandning av storstadskommuner, tätorter och landsbygdskommuner. Det är bara Stockholm och Göteborg som återfinns inom det högsta intervallet, med fem eller fler verksamheter, medan antalet varierar i de andra kommunerna som har scenkonstinstitutioner.

Samtidigt synliggör den högra kartan att föreställningar har ägt rum i större delen av landet även om mängden föreställningar varierar stort. Datasammanställningen visar samtidigt att även om scenkonstinstitutionerna till stor del ligger i eller nära en större stad, kan invånare i 92 procent av landets kommuner ta del av scenkonst genom turnéer.

Scenkonstinstitutionernas verksamhet är mer omfattande än att bara producera och arrangera föreställningar och konserter för publik; exempelvis förekommer introduktion till föreställning, publiksamtal, öppet hus och workshops. Flera scenkonstinstitutioner anordnar även aktiviteter som främjar invånarnas egna utövande, såsom engagemang i ungdomsorkestrar, amatörensembler, körer och samarbeten med skolor. I dagsläget saknas dock en samlad bild av dessa aktiviteter.

Fördelning av arrangemang och besökare skiljer sig mellan olika områden

De flesta scenkonstinstitutioner, 84 procent, ligger i eller nära en större stad. Tabell 11 visar antal scenkonstinstitutioner, föreställningar och konserter samt publik uppdelat per kommungrupp.

Tabell 11. Scenkonstinstitutioner, föreställningar, konserter och publik per kommungrupp 2016 (2017), antal, andel i procent och per 1 000 invånare.

Table 11. Performing arts institutions, performances and concerts, and audiences by municipality type 2016 (2017), numbers, percentage, and per 1,000 inhabitants.

Kommungrupp	Scenkonst-institutioner		Föreställningar och konserter			Publik			Befolkning
	Antal	Procent	Antal	Procent	Per 1 000 invånare	Antal	Procent	Per 1 000 invånare	Procent
Storstadskommuner	21	32,3	7 926	35,9	2,4	2 437 535	57,2	737,7	33,1
Tätorter nära en större stad	34	52,3	9 333	42,3	2,2	1 357 374	31,9	313,1	43,4
Tätorter avlägset belägna	4	6,2	1 383	6,3	2,0	129 648	3,0	187,3	6,9
Landsbygdskommuner nära en större stad	2	3,1	1 716	7,8	1,7	178 258	4,2	178,7	10,0
Landsbygdskommuner avlägset belägna	4	6,2	1 434	6,5	2,5	140 684	3,3	240,4	5,9
Landsbygdskommuner mycket avlägset belägna	0	0	256	1,2	3,2	16 926	0,4	210,4	0,8
Riket	65	100,0	22 048	100,0	2,2	4 260 425	100,0	426,2	100,0

Källa: Uppföljning i Kulturdatabasen, årsredovisningar och redovisningar till Kulturrådet för scenkonstinstitutioner i Stockholms län för verksamhetsår 2016, i Västra Götaland avses 2017. Kommentar: 168 kommuner saknade redovisade föreställningar.

Det spelades 22 048 föreställningar och konserter i 268 av 290 kommuner under 2016. Merparten av dessa ägde rum i storstadskommuner och tätorter nära en större stad. Samtidigt framgår av tabellen att det största antalet föreställningar och konserter per invånare erbjöds i mycket avlägset belägna landsbygdskommuner.

Det finns också skillnader i antal arrangemang och antal besök per 1 000 invånare. När det gäller publik dominerar storstadskommunerna med fler än 2,4 miljoner, motsvarande 57 procent av total publik för de scenkonstinstitutioner som ingår i sammanställningen. En trolig förklaring är att de största scenerna är

belägna här, med publik från såväl Sverige som från andra länder. Övriga kommungruppstyper har lägre besöksantal, detta gäller generellt för täta kommuner avlägset belägna såväl som för landsbygdskommuner överlag. Minst antal föreställningar, konserter och publik per 1 000 invånare redovisas i täta kommuner avlägset belägna och landsbygdskommuner nära en större stad.

Bryts data ned på de olika scenkonstområdena framkommer andra fördelningar över landet än den ovan redovisade.

Musik

De offentligt stödda musikinstitutionerna i Sverige består främst av länsmusikinstitutioner och orkestrar i samtliga län, där Göteborgs Symfoniker är Sveriges nationalorkester. Musikinstitutionerna har olika driftsformer, såsom regional eller kommunal, som stiftelse eller aktiebolag. Verksamheterna finansieras av stat, region och ibland kommun. En del av musikinstitutionerna producerar egna konserter med egna musiker och frilansmusiker, medan andra främst fungerar som gästspelsscener.

Tabell 12 visar antalet konserter och publik, i procent och per 1 000 invånare, uppdelat på respektive kommungrupp. Totalt saknades redovisade konserter för 81 kommuner.

Tabell 12. Konserter och publik per kommungrupp år 2016 (2017), antal, procent och per 1 000 invånare.

Table 12. Concerts and audience by municipality type 2016 (2017), number of, percentage, and per 1,000 inhabitants.

Kommungrupp	Konserter			Publik			Befolkning
	Antal	Procent	Per 1 000 invånare	Antal	Procent	Per 1 000 invånare	Procent
Storstadskommuner	1 672	23,0	0,5	620 274	40,9	187,7	33,1
Täta kommuner nära en större stad	3 713	51,2	0,9	665 166	43,9	153,4	43,4
Täta kommuner avlägset belägna	328	4,5	0,5	61 205	4,0	88,4	6,9
Landsbygdskommuner nära en större stad	928	12,8	0,9	106 536	7,0	106,8	10,0
Landsbygdskommuner avlägset belägna	497	6,8	0,8	53 083	3,5	90,7	5,9
Landsbygdskommuner mycket avlägset belägna	118	1,6	1,5	9 111	0,6	113,2	0,8
Riket	7 256	100,0	0,7	1 515 375	100,0	151,6	100,0

Källa: Uppföljning i Kulturdatabasen, årsredovisningar och redovisningar till Kulturrådet för scenkonstinstitutioner i Stockholms län för verksamhetsår 2016, i Västra Götaland avses 2017. Kommentar: 168 kommuner saknade redovisade föreställningar.

Det spelades 7 256 konserter i 209 av 290 kommuner under 2016, vilket utgör 33 procent av det totala antalet föreställningar och konserter erbjudna av samtliga scenkonstinstitutioner. Drygt hälften av konserterna spelades i täta kommuner nära en större stad och 23 procent i storstadskommuner. Antalet konserter per 1 000 invånare var störst i landsbygdskommuner, medan antalet publik per invånare var störst i storstadskommuner och täta kommuner nära en större stad. Totalt uppgick publiken till drygt 1,5 miljoner, varav 44 procent i täta kommuner nära en större stad och 41 procent i storstadskommuner. Flest besök på konserter var det i Stockholm, nära 240 000, följt av de andra två storstäderna.

Teater och musikteater

I landet finns ett stort antal professionella teatrar och operahus med offentliga bidrag. Kungliga Operan och Kungliga Dramatiska Teatern är statligt finansierade nationalscener. De har i uppdrag att vara de i Sverige ledande institutionerna inom teater, opera och balett. De nationella institutionernas anslag beslutas av riksdagen, och regeringen tillsätter styrelse och teaterchef.

De regionala och lokala teater- och operainstitutionerna som ingår i denna kartläggning utgörs bland annat av operahus, länsteatrar och stadsteatrar, dels med egen produktion och dels gästspelsscener. De ägs oftast

av regionen eller kommunen eller ibland av region och kommun tillsammans. De kan få bidrag från både stat, region och kommun.

Tabell 13 nedan visar antalet teaterföreställningar och publik, i procent och per 1 000 invånare, uppdelat på respektive kommungrupp. Totalt saknades redovisade föreställningar i 92 kommuner.

Tabell 13. Teaterföreställningar och publik per kommungrupp 2016 (2017), antal, andel i procent och per 1 000 invånare.

Table 13. Theatrical performances and audience by municipality type 2016 (2017), number of, percentage, and per 1,000 inhabitants

Kommungrupp	Teaterföreställningar			Publik			Befolkning
	Antal	Procent	Per 1 000 invånare	Antal	Procent	Per 1 000 invånare	Procent
Storstadskommuner	4 726	47,5	1,4	976 510	63,5	295,5	33,1
Täta kommuner nära en större stad	3 883	39,0	0,9	438 793	28,6	101,2	43,4
Täta kommuner avlägset belägna	489	4,9	0,7	37 334	2,4	53,9	6,9
Landsbygdskommuner nära en större stad	356	3,6	0,4	29 868	1,9	29,9	10,0
Landsbygdskommuner avlägset belägna	409	4,1	0,7	50 599	3,3	86,5	5,9
Landsbygdskommuner mycket avlägset belägna	83	0,8	1,0	3 791	0,2	47,1	0,8
Riket	9 946	100,0	1,0	1 536 895	100,0	153,8	100,0

Källa: Uppföljning i Kulturdatabasen, årsredovisningar och redovisningar till Kulturrådet för scenkonstinstitutioner i Stockholms län för verksamhetsår 2016, i Västra Götaland avses 2017. Kommentar: 168 kommuner saknade redovisade föreställningar.

Det spelades 9 946 teaterföreställningar i 198 av 290 kommuner under 2016, vilket utgör 45 procent av det totala antalet föreställningar och konserter erbjudna av samtliga scenkonstinstitutioner. Nära hälften av föreställningarna spelades i storstadskommuner och 39 procent i täta kommuner nära en större stad. Flest föreställningar var det i Stockholm med 3 227 föreställningar, följt av Göteborg och Malmö. Antalet föreställningar per 1 000 invånare var störst i storstadskommuner och landsbygdskommuner mycket avlägsna. Minst antal föreställningar och publik per 1 000 invånare var det i landsbygdskommuner nära en större stad; det är möjligt att invånare i dessa kommuner utnyttjar närheten till stadens större utbud av teater.

När det gäller publik dominerar storstadskommunerna med nära en miljon teaterbesök, 64 procent av den totala teaterpubliken som uppgick till drygt 1,5 miljon. I täta kommuner nära en större stad uppgick publiken till nära 440 000. Flest teaterbesök var det i Stockholm med nära 800 000, följt av Göteborg och Uppsala. Antalet teaterbesök per invånare var störst i storstadskommunerna, täta kommuner nära en större stad samt landsbygdskommuner avlägset belägna.

Ytterligare föreställningar såsom opera, operetter, musikalerna etc. visar en något annan fördelning. Tabell 14 visar att det spelades 3 578 musikkonserter i 122 av 290 kommuner under 2016, vilket utgör 16 procent av det totala antalet föreställningar och konserter erbjudna av samtliga scenkonstinstitutioner. Av musikkonserterna spelades 34 procent i täta kommuner nära en större stad och 30 procent i storstadskommuner, vilket var mindre än dessa kommungruppers andel av landets totala befolkning.

Tabell 14. Musikföreställningar och publik per kommungrupp 2016 (2017), antal, andel i procent och per 1 000 invånare.

Table 14. Music performances and audience by municipality type 2016 (2017), number of, percentage, and per 1,000 inhabitants

Kommungrupp	Musikföreställningar			Publik			Befolkning
	Antal	Procent	Per 1 000 invånare	Antal	Procent	Per 1 000 invånare	Procent
Storstadskommuner	1 060	29,6	0,3	713 334	70,4	215,9	33,1
Täta kommuner nära en större stad	1 207	33,7	0,3	206 577	20,4	47,6	43,4
Täta kommuner avlägset belägna	510	14,3	0,7	28 567	2,8	41,3	6,9
Landsbygdskommuner nära en större stad	294	8,2	0,3	28 918	2,9	29,0	10,0
Landsbygdskommuner avlägset belägna	469	13,1	0,8	32 907	3,2	56,2	5,9
Landsbygdskommuner mycket avlägset belägna	38	1,1	0,5	3 176	0,3	39,5	0,8
Riket	3 578	100,0	0,4	1 013 479	100,0	101,4	100,0

Källa: Uppföljning i Kulturdatatabasen, årsredovisningar och redovisningar till Kulturrådet för scenkonstinstitutioner i Stockholms län för verksamhetsår 2016, i Västra Götaland avses 2017. Kommentar: 168 kommuner saknade redovisade föreställningar.

Andelen föreställningar i täta kommuner avlägset belägna och landsbygdskommuner avlägset belägna var högre än kommungruppernas andel av landets totala befolkning. Minst antal föreställningar och publik per invånare var det i landsbygdskommuner nära en större stad; det är möjligt att invånare i dessa kommuner utnyttjar närheten till stadens större utbud av operahus.

När det gäller publik, dominerar storstadskommunerna stort med 713 000 besök, 70 procent av den totala publiken vilken uppgick till drygt 1 miljon. Flest besök var det i Stockholm med 285 000, följt av Göteborg och Malmö.

Dans

Fasta dansensembler finns vid de nationella scenerna, Kungliga Operans balett vid Operan, och Cullbergbaletten inom Riksteatern. Inom de regionala institutionerna finns GöteborgsOperans danskompani, Dans i Borås (inom Regionteater Väst), Skånes Dansteater i Malmö och NorrDans i Västernorrland (inom Scenkonstbolaget).

Dansens Hus i Stockholm är en nationell gästspelsscen för dans och presenterar både svenska och utländska gästspel. Dessutom finns det flera regionala gästspelsscener runtom i landet.

Dansen har inte en lika utbyggd institutionsstruktur som teater och musik och det finns färre fasta scener, varför stöd också ges till arrangörer som presenterar dans. Det största nationella arrangörsnätverket är Dansnät Sverige som erhåller statliga bidrag. Statistik direkt från Dansnät Sverige ingår dock inte i denna kartläggning, eftersom det finns risk för dubbelredovisning genom de regionala gästspelsscenerna.

Av Tabell 15 framgår att det spelades 1 268 dansföreställningar i 98 av 290 kommuner under 2016, vilket utgör 6 procent av det totala antalet föreställningar och konserter erbjudna av samtliga scenkonstinstitutioner. Flest föreställningar spelades i och nära större städer. Antalet föreställningar per 1 000 invånare är störst i avlägset belägna landsbygdskommuner och minst i avlägset belägna täta kommuner.

Tabell 15. Dansföreställningar och publik per kommungrupp 2016 (2017), antal, andel i procent och per 1 000 invånare.

Table 15. Dance performances and audience by municipality type 2016 (2017), number of, percentage, and per 1,000 inhabitants.

Kommungrupp	Dansföreställningar			Publik			Befolkning
	Antal	Procent	Per 1 000 invånare	Antal	Procent	Per 1 000 invånare	Procent
Storstadskommuner	468	36,9	0,1	127 417	65,5	38,6	33,1
Täta kommuner nära en större stad	530	41,8	0,1	46 838	24,1	10,8	43,4
Täta kommuner avlägset belägna	56	4,4	0,1	2 542	1,3	3,7	6,9
Landsbygdskommuner nära en större stad	138	10,9	0,1	12 936	6,6	13,0	10,0
Landsbygdskommuner avlägset belägna	59	4,7	0,1	4 095	2,1	7,0	5,9
Landsbygdskommuner mycket avlägset belägna	17	1,3	0,2	848	0,4	10,5	0,8
Riket	1 268	100,0	0,1	194 676	100,0	19,5	100,0

Källa: Uppföljning i Kulturdatabasen, årsredovisningar och redovisningar till Kulturrådet för scenkonstinstitutioner i Stockholms län för verksamhetsår 2016, i Västra Götaland avses 2017.

När det gäller publik dominerar storstadskommunerna med 127 417 besök, motsvarande 65 procent av den totala publiken, vilken uppgick till 194 676. I täta kommuner nära en större stad uppgick publiken till nära 47 000. Flest publik på dansföreställningar var det i Stockholm med nära 80 000, följt av Göteborg och Malmö. Antalet publik per invånare var störst i storstadskommunerna, följt av landsbygdskommuner nära en större stad.

Vanligen redovisar inte de regionala gästspelsscenerna föreställningar som arrangerats genom Dansnät Sverige i Kulturdatabasen, men undantag förekommer. Antalet föreställningar och publik för dansföreställningar är därför med all säkerhet större än vad som framgår av tabellen.

Riksteatern som nationell aktör

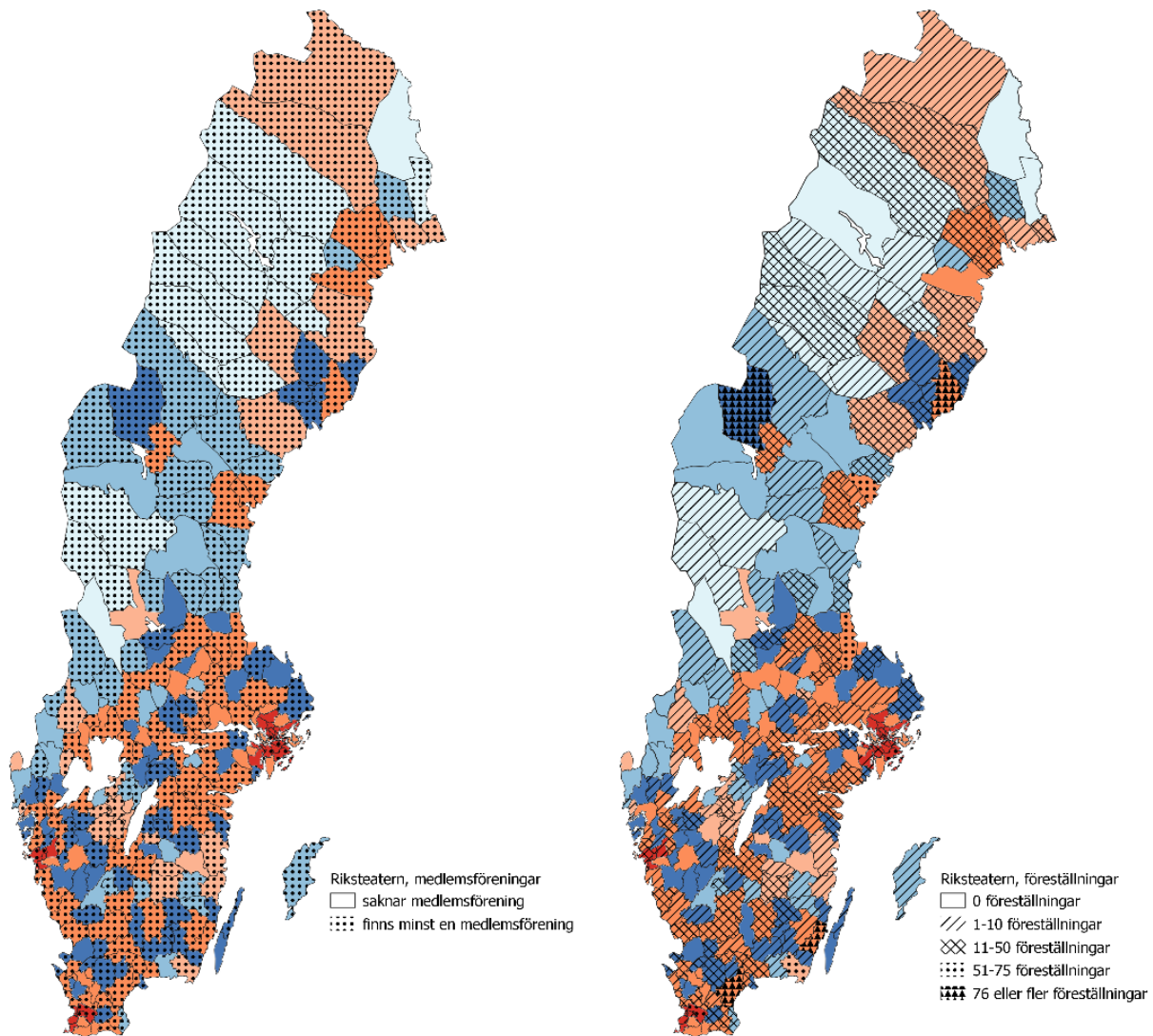
"Det är icke blott huvudstadens befolkning som har berättigat anspråk på att komma i åtnjutande av förstklassig teaterkonst. Nationen i övrigt kan med skäl resa liknande anspråk", hävdade ecklesiastikminister Arthur Engberg i direktivet till 1933 års teaterutredning.⁴⁹ Som resultat av utredningen bildades 1933 den ideella organisationen Riksteatern, som arrangerar, främjar och producerar scenkonst i hela landet.

I dag utgörs Riksteatern av 225 riksteaterföreningar i Sverige och ytterligare två medlemsföreningar i Finland. Riksteaterföreningarna arrangerar både Riksteaterns egna turnéer och föreställningar från andra scenkonstproducenter. Därutöver finns även 59 anslutna organisationer i Sverige och ytterligare 11 i Finland. I Riksteatern ingår även dansverksamhet med ensemblen Cullbergbaletten och Tyst Teater, som är ett center för scenkonst på teckenspråk.

Totalt finns riksteaterföreningar och anslutna organisationer i 221 av 290 kommuner i Sverige och merparten av dessa anordnade också arrangemang under 2017.

I Figur 11 synliggörs medlemsföreningarnas spridning över landet. Riksteaterns medlemsföreningar och anslutna organisationer är väl representerade i samtliga kommungruppstyper såväl som mellan de tre landsdelarna. Det finns dock enstaka kommuner som saknar medlemsföreningar.

⁴⁹ Riksteatern 2019

Källa: Riksteatern.

Figur 11. Riksteaterns medlemsföreningar per kommun 2017 (vänster), antal föreställningar per kommun 2017 (höger).

Figure 11. Riksteatern's member organisations per municipality 2017 (left), number of performances per municipality 2017 (right).

Som framgår av den högra kartan över antal föreställningar runtom i landet är det inte alla medlemsföreningar som arrangerat föreställningar under 2017. Variationer finns dessutom i antalet föreställningar som hållits, från enstaka till 76 eller fler föreställningar.

Tabell 16 visar Riksteaterns medlemsföreningars och anslutna organisationers arrangerade föreställningar och publik 2017. Riksteaterns egna produktioner ingår i tabellen i relation till de arrangemang som genomförts men inte om de har arrangerats av någon annan aktör.⁵⁰

⁵⁰ Av Riksteaterns verksamhetsberättelse 2017 framgår det att 229 843 besök ägde rum på egna produktioner och 410 860 på arrangemang. Totalt antal besök är 486 063, när dubbelredovisningar räknats bort för föreställningar där Riksteatern är både producent och arrangör.

Tabell 16. Riksteaterföreningarnas arrangerade föreställningar, varav Riksteaterns egna produktioner, och publik per kommungrupp 2017, antal, andel i procent och per 1 000 invånare.

Table 16. Riksteatern's arranged performances, of which are their own productions, and audience by municipality type 2017, number of, percentage, and per 1,000 inhabitants.

Kommungrupp	Föreställningar			varav egna produktioner	Publik			Befolkning
	Antal	Procent	Per 1 000 invånare	Antal	Antal	Procent	Per 1 000 invånare	Procent
Storstadskommuner	308	9,3	0,1	225	69 977	18,3	21,2	33,2
Täta kommuner nära en större stad	1567	47,4	0,4	535	196 574	51,3	45,3	43,4
Täta kommuner avlägset belägna	381	11,5	0,6	140	40 444	10,6	58,4	6,9
Landsbygdskommuner nära en större stad	631	19,1	0,6	132	47 474	12,4	47,6	10,0
Landsbygdskommuner avlägset belägna	264	8,0	0,5	114	18 632	4,9	31,8	5,8
Landsbygdskommuner mycket avlägset belägna	158	4,8	2,0	31	9 971	2,6	123,9	0,8
Riket	3 309	100,0	0,3	1177	383 072	100,0	38,3	100,0

Källa: Riksteatern 2017 och Statistiska Centralbyrån.

Kommentar: Föreställningar och publik redovisade på den nationella föreningen har ej inkluderats.

Riksteatern arrangerade 3 309 föreställningar i 205 av 290 kommuner för 383 072 publik 2017, varav nära hälften i täta kommuner nära en större stad. Antalet föreställningar per invånare är lägst i täta kommuner nära en större stad och storstadskommuner samt högst i mycket avlägset belägna landsbygdskommuner. Ungefär samma resultat gäller beträffande publik.

Riksteatern finansieras huvudsakligen med statliga bidrag, men regionala och kommunala bidrag förekommer också, inte minst till de 21 regionala riksteaterföreningarna genom kultursamverkansmodellen.⁵¹

Fria aktörer inom scenkonstområdet är svåra att följa geografiskt

Det fria kulturlivet består av verksamheter som bedrivs i olika former, till exempel grupper med egna scener, turnerande grupper och grupper som arbetar i projektform.

Statliga bidrag till fria aktörer inom scenkonstområdet fördelas huvudsakligen av Kulturrådet. Konstnärsnämnden beviljar stipendier till enskilda konstnärer och kulturskapare samt samordnar Kulturbryggan, som främjar förnyelse inom kulturområdet, men som sedan 2018 även har ett nyinstitutt bidrag att fördela för att möjliggöra konstnärers verksamhet i hela landet. Flera regioner och kommuner ger även bidrag till fria aktörer inom scenkonstområdet, som inte nödvändigtvis får statliga bidrag. Därtill tillkommer fria aktörer som helt saknar offentliga bidrag. Det saknas för närvarande samlad statistik om fria aktörer i Sverige.

Totalt beviljade Kulturrådet år 2017 nära 174 miljoner kronor till fria aktörer, grupper, arrangörer och för samverkan med komponister, vilket sedan ökade med 16 procent år 2018.⁵² Av Kulturrådets totala bidragsgivning utgör stödet ungefär 8 procent.⁵³ Det är möjligt att sammanställa statistik över antal och fördelning av Kulturrådets bidragsgivning till fria aktörer inom scenkonst kopplat till aktörernas sätesort för perioden 2006 till 2019. Detta riskerar dock att bli missvisande eftersom en fri grupp med säte i en storstad i hög grad kan bidra till att tillgängliggöra scenkonst i täta kommuner och landsbygdskommuner

⁵¹ Riksteatern 2019.

⁵² Statens kulturråd 2019, s. 27.

⁵³ Statens kulturråd 2018a, s. 4.

genom turnéer. Vid genomgång kring fria grupperns säten framkommer att merparten av beviljade medel går till aktörer som har sin utgångspunkt i storstadskommuner.

Kulturrådet följer regelbundet upp geografisk spridning, senast i rapporten *Regional fördelning av Kulturrådets bidragsgivning 2017*. I rapporten konstateras att fria aktörer i storstadsregionerna Stockholm och Skåne får mest bidrag totalt och i kronor per invånare. Vidare finns bidrag som inte går att härleda till enskilda regioner, då fria grupper turnerar över regiongränserna.⁵⁴

Biografer

Biografer finns i majoriteten av Sveriges 290 kommuner. Förutsättningarna för drift varierar dock och så gör även antalet biografer per kommun. Svenska Filminstitutet (SFI) samlar uppgifter gällande biografer i både privat, offentlig och ideell regi. Databaseringen kring biografer är baserad på kassasystemet, vilket innebär att registreringen sker genom biljettförsäljning. Tidsserien som i dag finns tillgänglig hos SFI avser åren 2001–2016. Från och med 2017 har vissa aktörer valt bort att inrapportera siffror. Det betyder att biografstatistiken har blivit mer begränsad. För kartläggningen används i första hand data gällande biografer, filmvisningar och besökare för åren 2012 till 2016.

En annan organisation som samordnar aktörer inom biografområdet är Sveriges biografägarförbund. Genom denna medlemsorganisation organiseras både större privata biografkedjor, ideella riksorganisationer som Folkets Hus och Parker och lokala mindre biografer.

Svenska Filminstitutet delar ut biografstöd till etablering och utveckling av biografer på orter som inte har en biograf. Särskilda medel har under senare år därför avsatts för att ”stärka mindre biografer i glesbygden och på mindre orter”,⁵⁵ tillsammans med prioritering av stöd för utvecklingen av mindre orters biografer.

Biografer finns i nästan samtliga kommuner

För filmpolitiken finns målet om att *allt fler ser värdefull film som sprids och visas i olika visningsformer i hela landet*. För målet beskrivs vidare att begreppet *film i hela landet* ska vara centralt.⁵⁶ Att främja förekomsten av lokala biografer ses som ett led i att stärka tillgängligheten.

Mellan åren 2012 och 2016 har det samtidigt skett en generell minskning av antalet biografer. År 2012 fanns 479 biografer, men detta hade minskat till 429 år 2016. En förklaring till minskningen är ny digital teknik som varit kostsam för mindre biografer på mindre orter. I stället för verksamhetsutveckling har konsekvensen blivit nedläggning.⁵⁷

När det gäller vilka aktörer som driver egna biografer finns en stor spridning mellan olika kommuner och olika typer av verksamhet. Det allra vanligaste är att det finns 1 till 2 biografer per kommun. Sammanställningen i Figur 12 visar den geografiska fördelningen över landets kommuner.

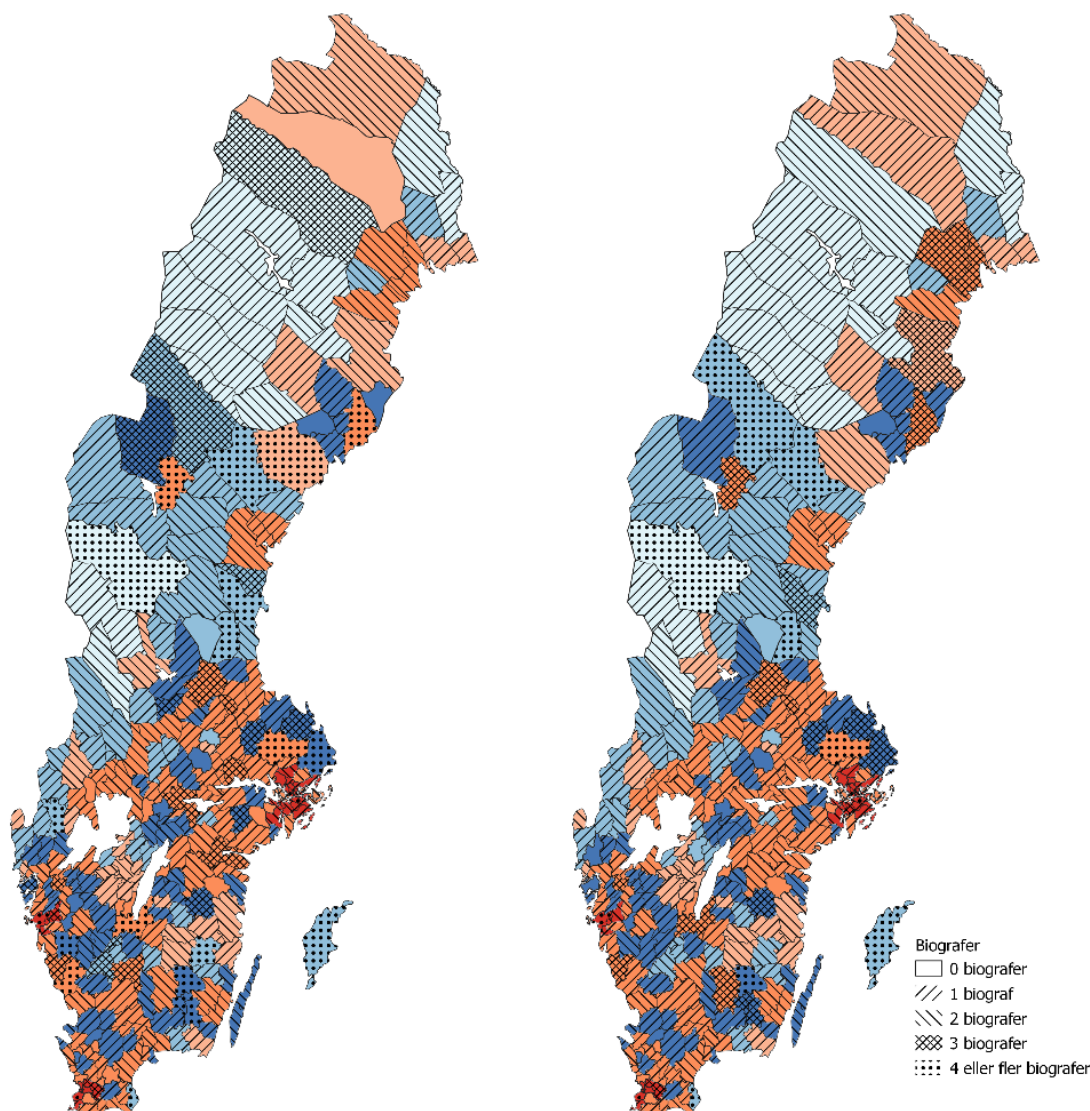
År 2012 saknade 31 kommuner biograf och år 2016 var det 32 stycken. Detta har inget tydligt geografiskt samband utan gäller i stället mindre kommuner fördelade över Götaland, Svealand och Norrland. Kopplat till kommungruppsindelningen utgjordes ”nollkommunerna” 2016 av 12 landsbygdskommuner, 13 täta kommuner och 7 storstadskommuner. De var alla mindre till ytan och omgavs av kommuner med biografverksamhet.

⁵⁴ Statens kulturråd 2018a, s. 21.

⁵⁵ Prop. 2015/16:132, s. 29.

⁵⁶ Prop. 2015/16:132, s. 12.

⁵⁷ Svenska Filminstitutet 2016, s. 7.

Källa: Svenska Filminstitutet.

Figur 12. Antal biografier per kommun, 2012 (vänster) och 2016 (höger).

Figure 12. Number of cinemas per municipality, 2012 (left) and 2016 (right).

En jämförelse mellan åren 2012 och 2016 visar också konstatera att antalet kommuner som har fyra eller fler biografier har minskat. År 2012 var detta 16 kommuner, men år 2016 endast 4 kommuner. Konsekvenserna för detta ur tillgänglighetssynpunkt förefaller vara större för ytmässigt stora kommuner. Av kartorna framgår att förändringen mellan dessa båda år har inneburit dels att vissa kommuner i Norrland har fått ett ökat antal biografier, dels att flera kommuner över hela landet har fått färre biografier.

Ägarskap och antal salonger varierar mellan landsbygd och stad

Det allra vanligaste är att biografen är föreningsägd och -driven, därefter kommer privata biografier och minst vanligt är kommunala biografier. År 2016 fanns totalt i landet 220 föreningsägda biografier, 33 kommunala biografier och 162 privata biografier 2016. I bilagan finns tre kartor som kan användas för ett jämförande perspektiv.

I Norrland dominerar föreningsägda biografier. De två kommuner som saknar föreningsägda biografier har i stället kommunalt ägda biografier. Utmed kusterna återfinns de privatägda biograferna, vilka följer de högre befolkningskoncentrationerna. I allmänhet återfinns privata biografier storstadskommuner och täta

kommuner nära en större stad. Men dessa kommuner har även en stor andel föreningsdrivna biografier. Inom de mer befolkningstäta kommunerna förekommer det alltså att flera olika aktörer driver biograf.

Storleken på biograferna, mätt i antal salonger, varierar dock över landet. I Tabell 17 redovisas relationen mellan kommungruppstyp, biograf och antal salonger. De 432 biograferna hade tillsammans 828 salonger år 2016. Det innebär att medelantalet salonger per biograf var 1,9, men variationer mellan kommungrupperna var stora.

Tabell 17. Biografier och salonger per kommungrupp 2016, antal, andel i procent och medelantal.

Table 17. Cinemas and screening rooms by municipality type 2016, number of, percentage, and average number of.

Kommungrupp	Biografier			Salonger			Befolkning
	Antal	Procent	Medelantal	Antal	Procent	Salonger per biograf	Procent
Storstadskommuner	66	15,3	2,3	222	26,8	3,4	33,1
Täta kommuner nära en större stad	142	32,9	1,4	341	32,9	2,4	43,4
Täta kommuner avlägset belägna	37	8,6	1,3	65	8,6	1,8	6,9
Landsbygdskommuner nära en större stad	89	20,6	1,3	95	11,5	1,1	10,0
Landsbygdskommuner avlägset belägna	76	17,6	1,7	83	10,0	1,1	5,9
Landsbygdskommuner mycket avlägset belägna	22	5,1	1,5	22	2,7	1,0	0,8
Riket	432	100,0	1,5	828	100,0	1,9	100,0

Källa: Svenska Filminstitutet och Statistiska Centralbyrån.

Högst antal salonger återfinns bland de biografier som ligger i storstadskommuner, i genomsnitt 3,4 salonger per biograf. Storstadskommuner har därmed både fler biografier och fler salonger.

Landsbygdskommuner förefaller ha ensalongsbiografier i betydande utsträckning, och biograferna i mycket avlägset belägna landsbygdskommuner utgörs konsekvent av ensalongsbiografier, medan täta kommuner avlägset belägna ligger nära medelvärdet.

Av tabellen framgår också att landsbygdskommunerna har ett förhållandevis högt antal biografier i relation till befolkningsandel: 43 procent av det totala antalet biografier jämfört med en befolkningsandel på cirka 17 procent.

Flest biografier, 21 stycken, fanns år 2016 i Stockholm, följt av 11 på Gotland, 10 i Göteborg och 7 i Malmö. Tre av dessa är storstadskommuner medan Gotland kategoriseras som en landsbygdskommun avlägset belägen.

Filmvisningar och besök uppvisar geografiska skillnader

Under åren 2011 och 2012 skedde en omfattande övergång till digital teknik hos landets biografier. Under året 2012 ökade andelen digitala salonger från 35 procent vid årets början till 80 procent vid årets slut.⁵⁸ En konsekvens av digitaliseringen är att det i dag är möjligt att anordna samtidiga filmpremiärer över hela landet. Detta har lett till ett ökat filmutbud generellt, även om besöksantal och intäkter är starkt beroende av den individuella filmens dragningskraft.

⁵⁸ Svenska Filminstitutet 2013, s. 7.

Enligt Filminstitutet har digitaliseringen medfört ”att biografier på mindre orter kan visa ny och publikstark film samtidigt som den premiärvisas i större städer”.⁵⁹ I Tabell 18 redovisas 2016 års värden gällande antal filmvisningar och antal besök per 1 000 invånare på landets biografier.

Tabell 18. Filmvisningar och besök per kommungrupp 2016, antal, andel i procent och per 1 000 invånare.

Table 18. Film screenings and viewings by municipality type 2016, number of, percentage, and per 1,000 inhabitants.

Kommungrupp	Filmvisningar			Besök			Befolkning
	Antal	Procent	Per 1000 invånare	Antal	Procent	Per 1 000 invånare	Procent
Storstadskommuner	247 283	43,1	74,8	8 614 610	49,4	2 607,2	33,1
Täta kommuner nära en större stad	256 103	44,6	59,1	6 908 710	39,6	1 593,6	43,4
Täta kommuner avlägset belägna	35 737	6,2	51,6	924 507	5,3	1 335,6	6,9
Landsbygdskommuner nära en större stad	18 517	3,2	18,6	509 388	2,9	510,6	10,0
Landsbygdskommuner avlägset belägna	14 397	2,5	24,6	419 617	2,4	716,9	5,9
Landsbygdskommuner mycket avlägset belägna	2 096	0,4	26,0	64 510	0,4	801,8	0,8
Riket	574 133	100,0	57,4	17 441 342	100,0	1 745,0	100,0

Källa: Svenska Filminstitutet och Statistiska Centralbyrån.

Av tabellen framgår att av totalt över 570 000 filmvisningar och 17,4 miljoner besök år 2016 skedde 88 respektive 89 procent i storstadskommuner och täta kommuner nära en större stad. I dessa 132 kommuner bor 76 procent av landets befolkning, vilket innebär att filmbesöken är betydligt fler per invånare än i övriga kommungrupper.

Biograferna i landsbygdskommunerna hade betydligt färre biobesök per invånare än täta kommuner och storstadskommuner. Detta är ett generellt mönster över alla tre kommungrupperna. Huruvida detta är en kapacitetsfråga eller om det rör andra faktorer är svårt att ta ställning till. I relation till befolkningsandelen var antalet biobesök lägst i landsbygdskommuner nära en större stad, och dessa hade även ett lågt antal filmvisningar.

Dagens filmsättning innebär att flera aktörer är med och förser biograferna med film. Förutom de större privata kedjorna med egna filmprogram finns också filmutbud som sätts av riksintresseorganisationer för Folkets Hus och Parker, Bygdeförbundet och Våra Gårdar. Dessa aktörer presenteras ytterligare i nästkommande avsnitt rörande ”föreningsdriven kulturverksamhet”.

Finansiering av biografverksamhet

Filminstitutet är en stiftelse med en myndighetsliknande organisation. Institutet har i uppdrag att fördela medel till biografier, distribution, filmstöd etc. Stöd till utveckling och investering i biografverksamhet där andra biografier saknas riktas till orter med färre än 30 000 invånare. Bidrag som betalades ut till nyetablering av biografier rörde sig om 200 000 till 900 000 för åren 2017–2018. Med dessa medel stöttades två nya biografverksamheter.

Instiftandet av ett nytt stöd för etablering av biografier kan tolkas som ett svar på trenden att antalet biografier minskar. Mellan åren 2016 och 2019 har Filminstitutet haft i uppdrag att fördela 25 miljoner årligen för att dels stärka biografverksamhet på mindre orter, dels ”bidra till en ökad spridning och visning av film i hela landet”.⁶⁰ Satsningen är också en konsekvens av den höjda biografmomsen, en förändring

⁵⁹ Svenska Filminstitutet 2013, s. 8 och 25.

⁶⁰ Svenska Filminstitutet 2016, s. 29.

som genomfördes från och med 2017. Inom biografstödet för åren 2016 till 2019 finns därför även en pott som handlar om att hjälpa verksamhet på landsbygd och mindre orter att öka antalet besökare.⁶¹

Det finns även bidragsmedel som fördelas regionalt till stöd för mindre biografier på mindre orter. Inom ramen för denna kartläggning har det inte varit möjligt att undersöka förekomsten av regionalt stöd till biografverksamhet. För framtiden är det av intresse att bättre samla kunskap kring vilka aktörer förutom de direkta statsbidragen som är med och möjliggör biografstöd.

Folkbildning

Kulturaktiviteter utgör en stor del av folkbildningens verksamhet. Detta handlar både om tillfällen för eget kulturutövande och om att ta del av ett kulturutbud som omfattar scenkonst, litteratur, utställningar och föreläsningar. Studieförbunden finns representerade i alla landets 290 kommuner. Folkhögskolornas närvaro är något mer begränsad, med verksamhet i 174 kommuner under 2018. Det offentliga engagemanget i kulturverksamhet är som bidragsgivare, och stöd till folkbildningen ges både av kommuner, regioner och staten.

Dataläget är gott gällande folkbildningens verksamhet. Det är SCB som samlar in uppgifter gällande studieförbunden och folkhögskolorna på uppdrag av Folkbildningsrådet. Ansvar för den officiella statistiken har Kulturanalys gällande studieförbunden och SCB för folkhögskolorna. Folkbildningsrådet rapporterar årligen till regeringen om utfallet av verksamheten, kopplat till fördelningen av statsbidrag.

För kartläggningen används företrädesvis data för åren 2013 och 2017. Jämförelser längre bakåt i tiden kan vara problematiska eftersom antalet studieförbund respektive folkhögskolor har förändrats. Dels har nya studieförbund bildats,⁶² dels har studieförbundet för idrott (SISU/Idrottsutbildarna) flyttats över till utbildningsdepartementet.⁶³ För folkhögskolor handlar förändringar över åren om att antalet filialverksamheter skiftar och att antalet folkhögskolor har ökat något.

Kulturverksamhet i regi av folkbildningen

Folkbildningens kultursyfte är formulerat som att det offentliga engagemanget i folkbildningen *ska bidra till att bredda intresset för och delaktigheten i kulturlivet*.⁶⁴ Det innefattar både att ta del av och konsumera kultur och att själv skapa kultur. I kultursyftet ligger också en geografisk aspekt: kultur ska finnas tillgänglig i hela landet.⁶⁵ Ursprunget till dagens verksamhet är folkrörelserna under förra seklet. Det innebär att många av folkbildningens aktörer, studieförbunden och folkhögskolorna, har egna profiler och inriktningar. Förutom att utgöra en stor arena för kulturutövande och kulturutbud runt om i landet är folkbildningen även en uppdragsgivare för kulturskapare och kulturarbetare.

Som tidigare påpekats, i avsnitten om bibliotek och museer, så förekommer många olika samarbeten vilket leder till att de lokaler som används för folkbildningens kulturverksamhet varierar. Till exempel är fritidsgårdar en plats där kulturverksamhet sker, inte minst gällande studiecirkel inom musik etc. Studieförbunden driver även egna musikhus i cirka 100 av landets kommuner.⁶⁶ Under tidsperioden 1997–2017 har de tio studieförbundens lokalavdelningar dock minskat från 830 till 156 över hela landet.⁶⁷ De lokala organisationerna har därför ökat i storlek för att täcka upp större geografiska ytor.

Folkhögskolorna är mer platsbundna men verksamhet sker i många fall både genom en folkhögskola och genom en filialverksamhet. Detta innebär att verksamheten dels kan spridas mellan olika platser i en kommun, dels kan spridas över större geografiska ytor. Det finns 154 folkhögskolor fördelade över landet,

⁶¹ Svenska Filminstitutet 2016, s. 29.

⁶² 2008 bildades studieförbundet *Ibn Rushd*; 2010 bildades studieförbundet *Kulturens Bildningsverksamhet*. Ytterligare förändringar över tid rör att ett studieförbund ändrat form och att två studieförbund gått upp i *Sensus*. (Myndigheten för kulturanalys 2017a, s. 11).

⁶³ Myndigheten för kulturanalys 2017a.

⁶⁴ SFS 2015:218, *Folkbildningen ligger under utbildningsdepartementet men en av de fyra målformuleringarna rör kultur*.

⁶⁵ Statskontoret 2018.

⁶⁶ Studieförbunden 2018, s. 9.

⁶⁷ Folkbildningsrådet 2018, s. 32.

tillsammans med nästan lika många filialer. Av dessa drivs 113 av idéburna organisationer,⁶⁸ medan de resterande har regioner som huvudmän.

Det finns variationer mellan de olika studieförbunden likaväl som mellan de olika folkhögskolorna. Dessa variationer innebär dels att verksamheternas storlek skiljer sig åt, men också att det finns vissa verksamheter där kulturinriktningen är tydligare.

Den kulturverksamhet som sker i regi av studieförbund och i viss mån av folkhögskolor kan sammanfattas under rubrikerna studiecirkel, kulturprogram och annan folkbildningsverksamhet. Kulturprogram är ett samlingsbegrepp för aktiviteter som teater, föreläsningar, konserter och andra musikarrangemang. Studiecirkel och annan folkbildande verksamhet spänner över flera olika ämnesområden, även om kultur är det vanligaste. Huvudämnet ”humaniora, språk och konst” motsvarade 70 procent av studieförbundens sammanlagda verksamhet år 2015.⁶⁹ Allra vanligast är aktiviteter inom ”musik, dans och dramatik”. Folkhögskolornas verksamhet rör sig i första hand om utbildning genom långa och korta kurser. Dessa spänner på liknande sätt över flera olika ämnesområden och inriktningar. Utbildningar inom kultur och i estetiska ämnen är vanliga: för år 2016 rörde det sig om 24 procent av alla långa kurser och 27 procent av alla korta kurser. För kartläggningen används data för de så kallade kulturprogrammen, vilka är publika aktiviteter liksom studieförbundens dito.

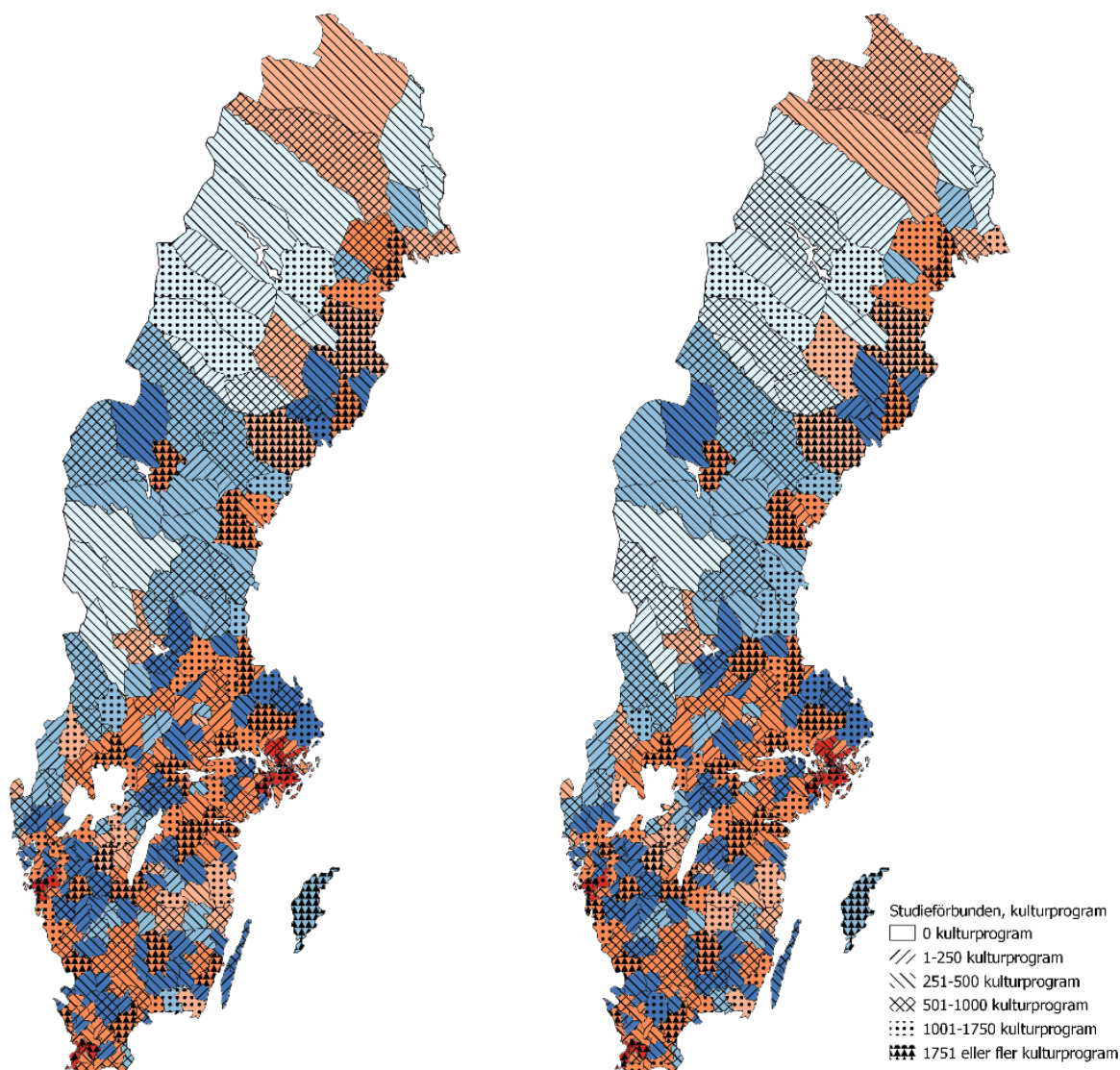
God geografisk spridning av studieförbundens kulturverksamhet

Förekomsten av studieförbund i Sverige är heltäckande över alla landets 290 kommuner och frekvensen genomförda aktiviteter (kulturprogram, studiecirkel och annan folkbildande verksamhet) är relativt hög.

Inom kategorin kulturprogram ryms de aktiviteter som i första hand är publika, allmänna arrangemang. I huvudsak är detta en scen för amatörkultur men aktiviteter sker också i samarbete med professionella kulturarbetare och föreläsare. Mellan åren 2013 och 2017 har utbudet av kulturprogramsaktiviteter runtom i landet ökat. År 2013 var det totala antalet närmare 260 000, medan det år 2017 var närmare 270 000. Figur 13 visar den geografiska fördelningen av denna verksamhet.

⁶⁸ De idéburna organisationernas folkhögskolorna organiseras under RIO, Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation. Huvudmän är bland annat folkrörelseaktörer, stiftelser och föreningar.

⁶⁹ Myndigheten för kulturanalys 2017a, s. 22.

Källa: Folkbildningsrådet.

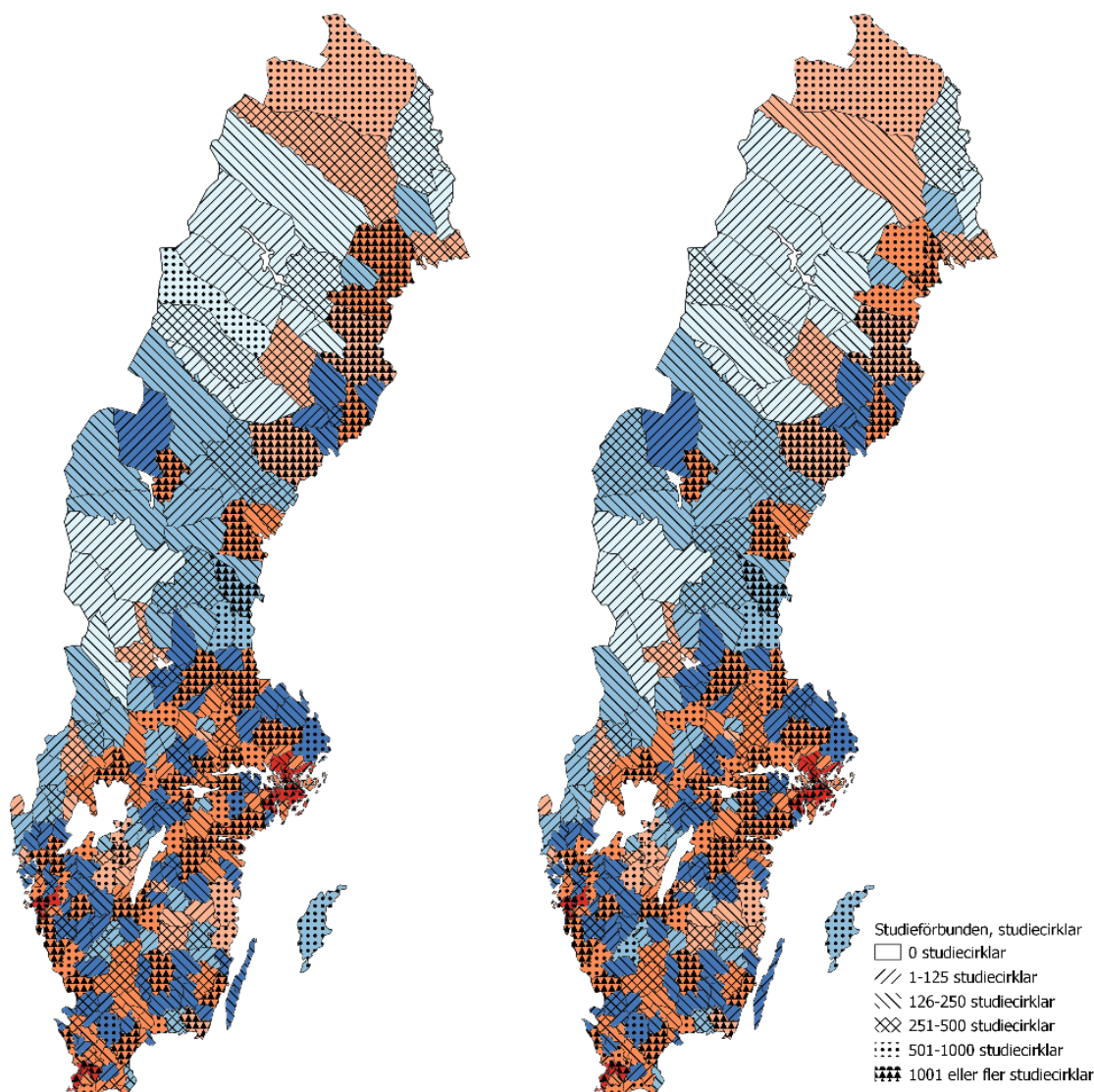
Figur 13. Antal kulturprogram i studieförbundens regi per kommun, 2013 (vänster) och 2017 (höger).

Figure 13. Number of cultural programmes organised by the adult education associations per municipality, 2013 (left) and 2017 (right).

Jämförelser mellan de två åren visar att trots att den generella utvecklingen varit att antalet kulturprogram ökat så finns det också enstaka kommuner där antalet arrangemang har minskat. Även om kartornas värden inte sätts i relation till befolkningsandel, synliggörs det att det inte finns ett direkt samband mellan stort antal aktiviteter och höga befolkningssiffror. Man kan ana att det finns flera kommuner i Norrland som har ett stort antal aktiviteter i förhållande till befolkningmängd.

Aktiviteterna är generellt fler i kommuner utmed kustlandet, där också befolkningstätheten är störst. Likaså finns det fler kommuner i Svealand och Götaland som uppvisar det högsta värdet för antalet arrangerade aktiviteter. De vanligaste värdeintervallen för båda åren är 251 till 1 000 arrangemang per kommun.

Av Figur 15 framgår att den geografiska spridningen för studiecirkelar inom ”humaniora, språk och konst” liknar den för kulturprogram, vilket vill säga att de kommuner som har många kulturprogramsarrangemang även har många studiecirkelsarrangemang. I landsbygdskommunerna i Norrlands inland förefaller dock antalet kulturprogram generellt vara högre än antalet studiecirkelsarrangemang. Detta verkar i första hand bero på att studieförbundens lokala, kommunala ställning är olika stark i olika kommuner.

Källa: Folkbildningsrådet.

Figur 14. Antal studiecirklar inom "Humaniora, konst och språk" per kommun, 2013 (vänster) och 2017 (höger).

Figure 14. Number of study circles in "humanities, arts and languages" per municipality, 2013 (left) and 2017 (right).

År 2017 arrangerades totalt 191 000 studiecirklar under huvudkategorin "Humaniora, språk och konst". Data visar att antalet studiecirklar har gått ned marginellt (med 300 mellan åren 2013 och 2017). Inte minst rör nedgången ett antal kommuner i Norrlands inland. Siffror på totalt antal arrangerade studiecirklar visar att cirklar med kulturinriktning stod för närmare 70 procent av den totala mängden studiecirkelaktiviteter.

För att få statsbidrag till studiecirkelverksamhet krävs minst tre och högst tolv deltagare inklusive cirkelledare vid varje sammankomst. Kulturanalys har i statistikrapporten kring studieförbund tidigare konstaterat att den vanligaste formen för studiecirklar är mellan sex och tio sammankomster.⁷⁰ Däremot finns en stor spridning, från tre sammankomster upp till 100. En stor andel av cirkelledarna arbetar ideellt. Enligt Folkbildningsrådets rapport från 2018 gällde detta 87 procent år 2017.⁷¹

Annan folkbildande verksamhet redovisas endast i nästkommande avsnitt i relation till deltagande. Mängden aktiviteter inom denna verksamhetsform är betydligt lägre än inom de övriga två, även om antalet arrangemang ökar.

⁷⁰ Myndigheten för kulturanalys 2017a, s. 17.

⁷¹ Folkbildningsrådet 2018, s. 6.

Tillgänglighet och deltagande gällande studieförbunden

Kartorna visar att antalet arrangerade kulturprogram respektive studiecirkel varierar mellan olika kommuner. Sammanräknat med arrangemang inom verksamhetsformen ”annan folkbildande verksamhet” arrangerade studieförbunden 500 000 olika kulturaktiviteter under 2017, vilka totalt hade 17,9 miljoner deltagare.

I förhållande till befolkningsandelar är storstadskommuner underrepresenterade gällande kulturverksamhet i regi av studieförbunden. En förklaring som tidigare har framförts är att storstäderna har ett större konkurrerande kulturutbud.⁷² I Tabell 19 redovisas relationer mellan antal arrangerade aktiviteter inom kulturprogram, studiecirkel och annan folkbildningsverksamhet och antal deltagare i förhållande till antal invånare.

Tabell 19. Studieförbund: arrangemang och deltagare per kommungrupp 2017, antal, andel i procent och per 1 000 invånare.

Table 19. Adult education associations: activities and participants by municipality type 2017, number of, percentage, and per 1,000 inhabitants.

Kommungrupp	Arrangemang			Deltagare			Befolkning
	Antal	Procent	Per 1 000 invånare	Antal	Procent	Per 1 000 invånare	Procent
Storstadskommuner	126 006	25,2	37,5	4 205 446	23,5	1 252,0	33,2
Täta kommuner nära en större stad	234 754	47,0	53,4	7 997 198	44,7	1 820,8	43,4
Täta kommuner avlägset belägna	43 146	8,6	62,1	1 777 740	9,9	2 557,3	6,9
Landsbygdskommuner nära en större stad	45 988	9,2	45,6	2 048 866	11,4	2 033,4	10,0
Landsbygdskommuner avlägset belägna	39 620	7,9	67,6	1 582 716	8,8	2 700,6	5,8
Landsbygdskommuner mycket avlägset belägna	10 365	2,1	129,4	293 406	1,6	3 662,1	0,8
Riket	499 879	100,0	49,4	17 905 372	100,0	1 769,3	100,0

Källa: Folkbildningsrådet.

Antalet arrangemang i studieförbundens kulturverksamhet, över alla tre verksamhetsformerna, och i relation till befolkningsstorlek, var 2017 högst i landsbygdskommuner mycket avlägset belägna, med närmare 130 tillfällen per 1 000 invånare, och en andel av landets totala antal arrangemang som var mer än dubbelt så hög som befolkningsandelen. Snarlika siffror redovisades gällande antal deltagare i verksamheten.

Betydelsen av det kulturutbud som möjliggörs genom folkbildningen och studieförbunden är störst för de kommuner som klassats som avlägset, alternativt mycket avlägset, belägna. Men studieförbundens kulturverksamhet är generellt sett vanlig i både landsbygdskommuner och täta kommuner nära en större stad. Täta kommuner nära en större stad har en större andel av arrangemangen än av befolkningen, medan deltagandel är relativt jämn i relation till befolkningen.

Om man i stället bryter ned värdena i relation till studieförbundens olika verksamhetsformer framkommer att den folkbildande verksamheten följer samma mönster som befolkningsandelarna i respektive kommungruppstyp. Av Tabellerna 20 och 21 framgår dock att kulturprogram och studiecirkelverksamhet fördelar sig olika. Den verksamhetsform som, sett i antal arrangemang, framstår som allra mest frekvent är kulturprogram. Mer än hälften av aktiviteterna inom studieförbundens kulturverksamhet arrangerades som kulturprogram.

⁷² Se resonemang också i Statskontoret 2016.

Tabell 20. Studieförbund: kulturprogram och besök per kommungrupp 2017, antal, andel i procent och per 1 000 invånare.

Table 20. Adult education associations: cultural programmes and participants by municipality type 2017, number of, percentage, and 1,000 inhabitants.

Kommungrupp	Kulturprogram			Besök			Befolkning
	Antal	Procent	Per 1 000 invånare	Antal	Procent	Per 1 000 invånare	Procent
Storstadskommuner	51 787	19,3	15,4	3 698 335	22,8	1 101,0	33,2
Täta kommuner nära en större stad	125 301	46,6	28,5	7 216 034	44,5	1 642,9	43,4
Täta kommuner avlägset belägna	27 571	10,3	39,7	1 655 222	10,2	2 381,1	6,9
Landsbygdskommuner nära en större stad	30 137	11,2	29,9	1 912 003	11,8	1 897,6	10,0
Landsbygdskommuner avlägset belägna	26 283	9,8	44,8	1 473 028	9,1	2 513,5	5,8
Landsbygdskommuner mycket avlägset belägna	7 705	2,9	96,2	273 519	1,7	3 413,9	0,8
Riket	268 784	100,0	26,6	16 228 141	100,0	1 603,5	100,0

Källa: Folkbildningsrådet.

Sett till antal arrangemang inom kulturprogram fanns en överrepresentation i förhållande till befolkningen i både täta kommuner och landsbygdskommuner. Viss avvikelse fanns dock för landsbygdskommuner nära en större stad. Allra högst aktivitet visade täta kommuner avlägset belägna, landsbygdskommuner avlägset belägna och landsbygdskommuner mycket avlägset belägna. Mönstren för deltagande i arrangemangen var snarlika. För landsbygdskommuner mycket avlägset belägna anordnades tre gånger så många kulturprogramsaktiviteter som motsvarades av befolkningsandelen och deltagarantalet var dubbelt så högt.

Tabell 21. Studieförbund: studiecirkel och deltagare per kommungrupp 2017, antal, andel i procent och per 1 000 invånare.

Table 21. Adult education associations: study circles and participants by municipality type 2017, number of, percentage, and per 1,000 inhabitants.

Kommungrupp	Studiecirkel			Deltagare			Befolkning
	Antal	Procent	Per 1 000 invånare	Antal	Procent	Per 1 000 invånare	Procent
Storstadskommuner	62 068	32,5	18,5	356 265	31,1	106,1	33,2
Täta kommuner nära en större stad	90 694	47,5	20,6	529 942	46,3	120,7	43,4
Täta kommuner avlägset belägna	12 706	6,7	18,3	82 015	7,2	118	6,9
Landsbygdskommuner nära en större stad	12 260	6,4	12,2	86 995	7,6	86,3	10,0
Landsbygdskommuner avlägset belägna	10 784	5,7	18,4	74 062	6,5	126,4	5,8
Landsbygdskommuner mycket avlägset belägna	2 274	1,2	28,4	15 258	1,3	190,4	0,8
Riket	190 786	100,0	18,9	1 144 537	100,0	113,1	100,0

Källa: Folkbildningsrådet.

Studiecirkelverksamheten är mer jämnt fördelad över landet och följer i hög grad samma mönster som befolkningsandelar. Landsbygd nära en större stad hade dock både lägre antal studiecirkelsarrangemang och lägre antal deltagare än vad som skulle motsvara invånarantalet.

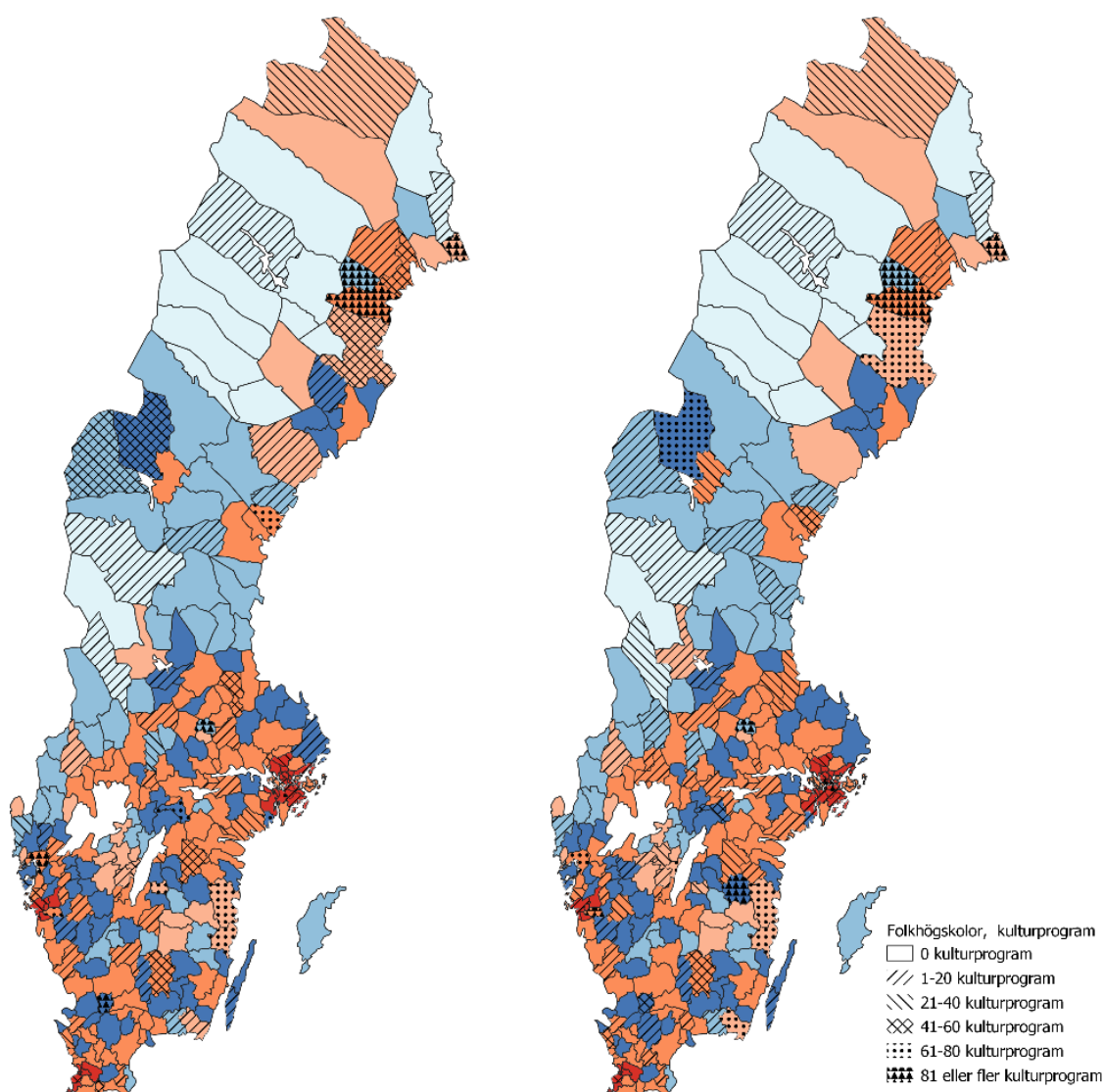
Det mest frekventa deltagandet i studiecirkel återfinns i landsbygdskommuner mycket avlägset belägna. Det är också denna kommungruppstyp som är den som utmärker sig i resultatet för kulturprogram.

Mer begränsad geografisk spridning av folkhögskolornas kulturprogram

Till skillnad från studieförbunden återfinns inte folkhögskolornas verksamhet i alla landets 290 kommuner. Det varierar också stort i vilken utsträckning som folkhögskolorna anordnar publika kulturaktiviteter i form av kulturprogram.

Inom statistiken för folkhögskolor registreras data om kulturprogram separat. Denna verksamhet är öppen för både skolans deltagare och för allmänheten. Kulturprogram är på samma sätt som för studieförbunden ett samlingsbegrepp för olika publika aktiviteter som rör kulturarrangemang och föreläsningar. Under 2017 anordnades 2 400 kulturprogram i folkhögskolornas regi.

De båda kartbilderna i Figur 17 visar antalet arrangerade aktiviteter inom kulturprogram för åren 2013 och 2017. Förekomsten av aktiviteter är i första hand knuten till var i landet det finns folkhögskoleverksamhet, och därefter till huruvida folkhögskolan anordnar kulturprogram.

Källa: Folkbildningsrådet.

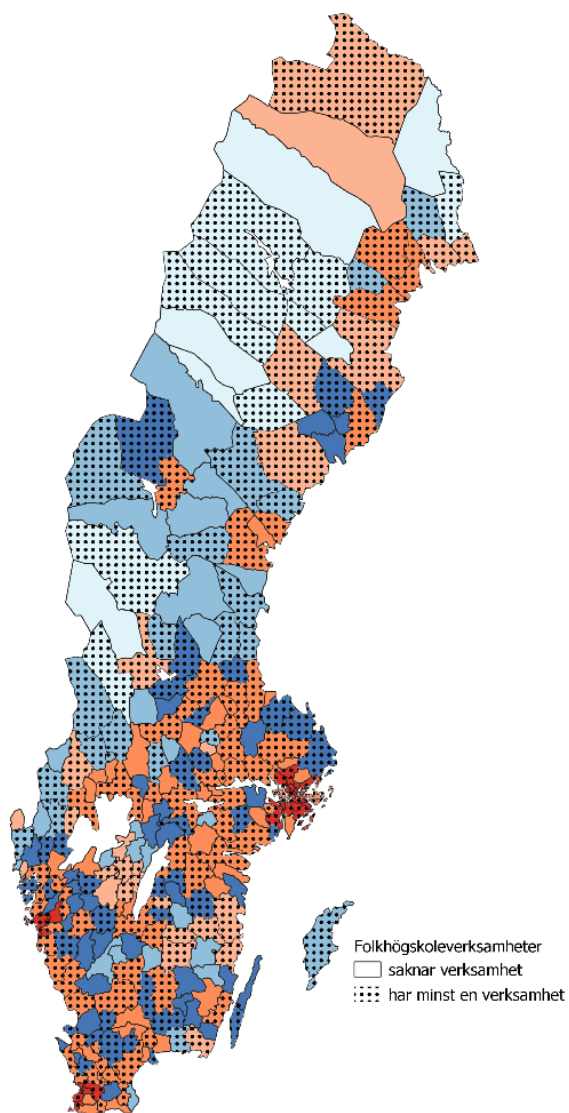
Figur 15. Antal kulturprogram i folkhögskolornas regi per kommun, 2013 (vänster) och 2017 (höger).

Figure 15. Number of cultural programmes arranged by folk high schools per municipality, 2013 (left) and 2017 (right).

Mellan de två åren 2013 och 2017 har verksamhet med kulturprogram etablerats i ytterligare kommuner. År 2017 arrangerades publika aktiviteter i 84 kommuner runtom i landet, medan antalet var 76 kommuner år 2013. I vissa kommuner fanns verksamhet år 2013 men ingen 2017, men motsatsen var det vanliga. En förändring som skett är att förekomsten av kulturprogram förflyttat sig något mellan de två åren, från den övre Norrlandskusten till den nedre. I merparten av Sveriges kommuner saknas dock denna typ av kulturutbud i folkhögskolornas regi.

Geografiskt fördelar sig aktiviteterna relativt jämnt över landet och mellan olika kommungruppstyper. Variationen i antal arrangemang är stor. Det vanligaste är att det anordnas mellan 1 och 19 aktiviteter, och detta var fallet i 41 kommuner år 2017. Som mest anordnades över 81 aktiviteter, vilket var fallet i 7 kommuner. Även om skillnaderna mellan kommunerna är stora, tycks det inte finnas något tydligt samband mellan kommuntyp och antal kulturprogram. Folkhögskolornas kulturprogram förefaller snarare hänga samman med lokala förutsättningar, traditioner och existensen av starka aktörer. Flest arrangemang anordnades 2017 i några kommuner vid den övre Norrlandskusten, i Stockholm, och i tre kommuner i inlandet av Svealand och Götaland.

Av Figur 16 framgår folkhögskoleverksamhetens spridning över landet.

Källa: Folkbildningsrådet.

Figur 16. Folkhögskoleverksamhet per kommun 2018.

Figure 16. Folk high school activities per municipality 2018.

Förekomsten av folkhögskoleverksamhet är förhållandevis jämn över landet och i olika kommungruppstyper. Det är dock inte självklart att folkhögskolan fungerar som ett allmänt kulturhus. I cirka hälften av de kommuner som hade folkhögskoleverksamhet förekom kulturaktiviteter.

Deltagande i folkhögskolornas kulturprogram

Totalt deltog år 2017 närmare 177 000 besökare i de kulturprogram som folkhögskolorna arrangerade. Det vanligaste var arrangemang som handlade om sång och musik, totalt 1 106 aktiviteter. Därefter förekom 420 föreläsningstillfällen och 319 dramatiska framställningar. Minst vanligt var arrangemang inom litteratur och dans. Förekomsten av arrangemang inom film/foto/bild, konst/konsthantverk, utställning och tvärkulturellt innehåll var mellan 101 och 179 tillfällen.

Folkhögskolornas kulturprogramsverksamhet var som störst i tätta kommuner avlägset belägna. Av Tabell 22 framkommer att andel arrangerade aktiviteter och andel deltagare var mer än dubbelt så högt i relation till befolkningsandel.

Tabell 22. Folkhögskolor: kulturprogram och deltagare per kommungrupp 2017 i antal, andel i procent och per 1 000 invånare.

Table 22. Folk high schools: cultural programmes and participants by municipality type 2017, number of, percentage, and per 1,000 inhabitants.

Kommungrupp	Kulturprogram			Deltagare			Befolkning
	Antal	Procent	Per 1 000 invånare	Antal	Procent	Per 1 000 invånare	Procent
Storstadskommuner	259	10,4	0,1	13 101	5,6	3,9	33,2
Tätta kommuner nära större stad	811	32,7	0,2	107 942	46,1	24,6	43,4
Tätta kommuner avlägset belägna	576	23,2	0,8	48 505	20,7	69,8	6,9
Landsbygdskommuner nära en större stad	344	13,9	0,3	23 181	9,9	23,0	10,0
Landsbygdskommuner avlägset belägna	437	17,6	0,7	37 136	17,6	63,4	5,8
Landsbygdskommuner mycket avlägset belägna	53	2,1	0,7	4 236	2,1	52,9	0,8
Riket	2 480	100,0	0,2	176 786	100,0	23,1	100,0

Källa: Folkbildningsrådet 2019.

Även landsbygdskommuner avlägset och mycket avlägset belägna har ett stort antal arrangemang i förhållande till befolkningens storlek. Arrangemangen är dock betydligt mer välbesökta i avlägset belägna landsbygdskommuner. Storstadskommuner utmärker sig med låga siffror både gällande antal kulturprogramarrangemang och antal deltagare i dessa.

Av det samlade resultatet framgår att kulturprogram i regi av folkhögskolorna är allra vanligast i de kommuner som klassats som avlägset belägna. Samtidigt framgick av kartbilderna i föregående avsnitt att förekomsten av dessa kulturaktiviteter varierar mycket mellan olika kommuner. Det dataunderlag som finns för tabellen är därmed begränsat till de kommuner som har haft denna verksamhet och är inte representativt i vidare bemärkelse. Vissa folkhögskolor anordnade många arrangemang och hade snittvärden gällande deltagare som låg på närmare 450 deltagare. Andra folkhögskolor anordnade få arrangemang där snittvärdena låg runt tio deltagare.

Det förekommer också att folkhögskolor arrangerar återkommande festivaler och konstutställningar vilka lockar betydligt större antal deltagare och besökare än medelvärdet. Besökare kan i dessa sammanhang vara tillresta från ett större geografiskt område, snarare än att det rör sig om kommunens egna invånare.

Syftet med kulturprogrammen är dock att de ska ske i kontakt med det lokala sammanhanget. Den enskilda folkhögskolan har fria ramar att tolka hur i vilken form detta ska omsättas i praktiken. Statsbidrag ges baserat på aktivitet och deltagare, vilket i praktiken innebär att aktiviteten ska vara minst 60 minuter lång och locka minst tio utomstående deltagare.

Föreningsdriven kulturverksamhet

Det saknas samlad statistik kring föreningsdriven kulturverksamhet runtom i landet. Fokus för kartläggningen är det kulturutbud som blir möjligt genom Folkets Hus och Parker, Bygdegårdarna, Våra Gårdar och Sveriges hembygdsföreningar. Dessa är aktörer som har en lokal närvaro i kommunerna men som också är organiserade genom riksorganisationer. Respektive medlemsorganisation samlar in uppgifter kring den lokala föreningsverksamheten. Sammanställningarna varierar dock mellan de olika aktörerna och de verksamhetsregister som används. Ytterligare begränsningar är att svarsfrekvensen bland medlemsföreningarna är relativt låg, från knappt 50 till 60 procent. Datasammanställningen är dessutom inkomplett och samarbete med respektive organisation är centralt för att arbeta vidare med mer systematiska genomgångar.

Andra föreningsdrivna kulturaktiviteter stöds i första hand genom offentliga, statliga bidrag till möteslokaler och i viss mån genom regionala och kommunala arrangörstöd. Kring dessa saknas en överblick i nuläget.

Kartläggningen fokuserar på data kring föreningsdriven kulturverksamhet, genom de fyra riksorganisationerna, för år 2017, och i den mån som det har varit möjligt görs jämförelser bakåt i tiden. Presentationen av resultatet bygger på de data som det har varit möjligt att insamla.

Folkets Hus och Parker: programverksamhet för kultur

Folkets Hus och Parker är en av de aktörer som sätter samman egna kulturaktivitetsprogram. Detta gäller scenkonst såväl som konst och utökade biografprogram. Sammansättningen av programmen sker årligen och de innehåller olika kulturaktiviteter som erbjuds medlemsföreningar. Programmen spänner över teater, konserter, foto- och konstutställningar, riktade barn- och ungdomsaktiviteter och även pedagogiska kurser och workshops. Folkets Hus och Parker säljer även programmen till andra länder (Norge, Åland och Finland) och andra aktörer. Detta kulturutbud handlar både om att ta del av och uppleva kultur, och att ge möjligheter till eget kulturutövande.

Riksorganisationen Folkets Hus och Parker samlar även besöksuppgifter men sammanställer dem inte. Ytterligare resurser krävs för att redovisa insamlade data. Materialet som använts för redogörelsen för verksamheten bygger på de årliga verksamhetsrapporteringarna som sammanställs i skriften ”Kultur i hela landet”.⁷³ Endast en mindre del av medlemsföreningarna erbjuder ett mer regelbundet kulturutbud.

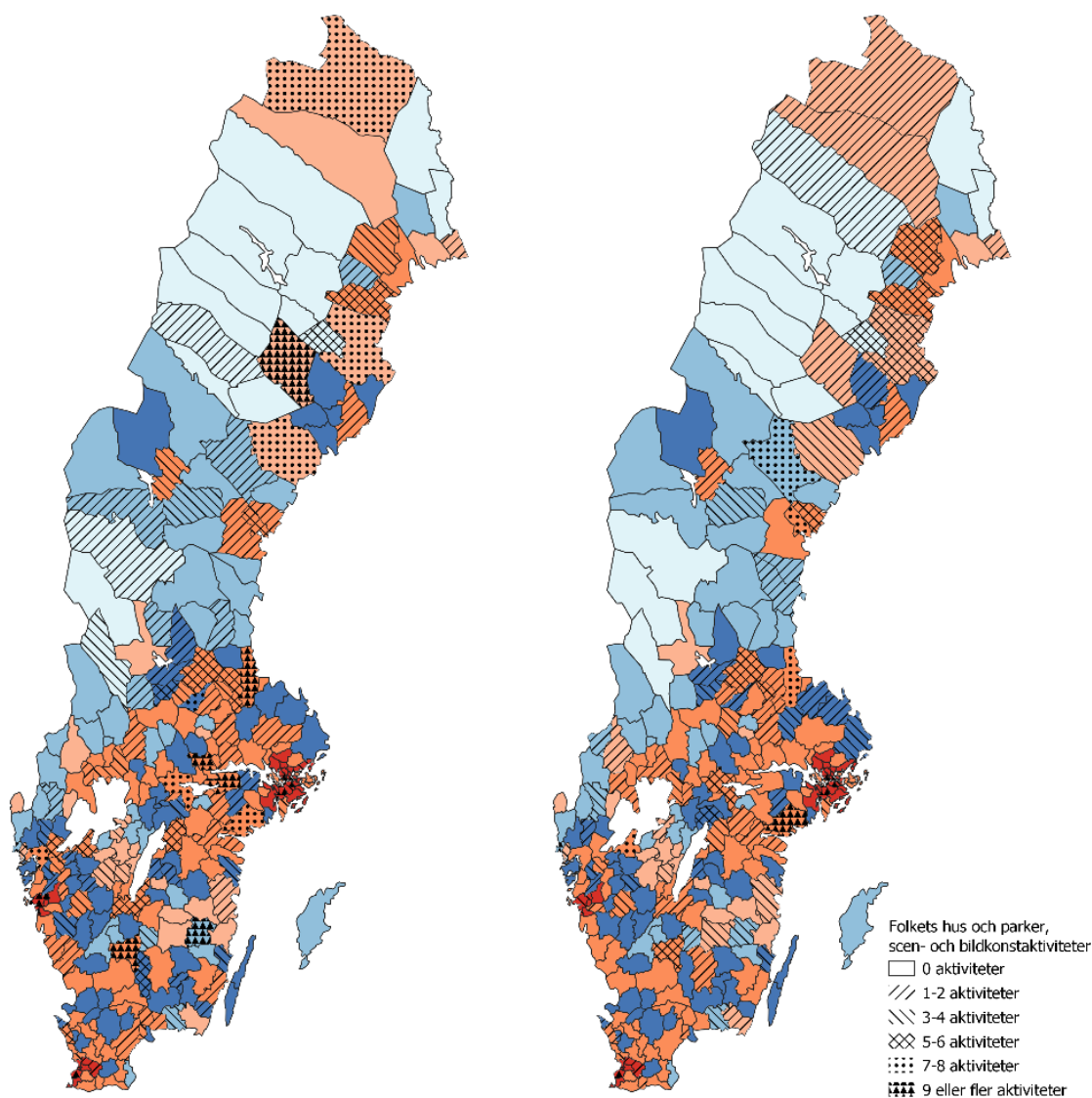
Organisatoriskt är föreningsverksamheten uppbyggd utifrån en central riksorganisationen som bistår de lokala Folkets Hus och Parker-föreningarna runtom i landet. På centralt håll finns resurser för programsättning. Det är sedan upp till den enskilda medlemsföreningen att välja att ta del av detta och i förlängningen erbjuda ett lokalt utbud. Lokala Folkets Hus och Parker-föreningar fungerar utöver detta även som lokaler som nyttjas av fler aktörer.

Folkets Hus och Parker: geografisk spridning av kulturutbudet

På kartorna nedan redovisas spridningen av det kulturutbud som finns i form av scenkonstaktiviteter och konstutställningar runtom i landet. Arrangemangen varierar över åren. Konstutställningar som tas fram centralt turnerar under treårsperioder och under år 2017 innebar detta 19 olika konstutställningar som gick parallellt i olika kommuner. Scenkonstaktiviteter är i högre grad bundna till årliga programsättningar, vilka under år 2017 innebar 13 olika aktiviteter. Samarbeten med aktörer som Riksteatern och Cirkus Cirkör förekommer.

⁷³ Folkets Hus och Parker 2013, 2014, 2015a, 2016, 2017.

Materialet synliggör att det inte endast är lokala Folkets Hus och Parker-föreningar som tar in programsättningen utan programmen sprids även till kommunala aktörer och till andra föreningsaktörer runtom i landet.

Källa: Folkets Hus och Parker 2013 & 2017.

Figur 17. Antal scen- och bildkonstaktiviteter i regi av Folkets Hus och Parker per kommun, 2013 (vänster) och 2017 (höger).

Figure 17. Number of performing and visual arts activities arranged by Folkets Hus och Parker per municipality, 2013 (left) and 2017 (right).

Kartorna visar att Folkets Hus och Parkers kulturverksamhet finns i alla tre landsdelarna. Det framgår också att detta kulturutbud saknas i många kommuner. Men det generella är att Folkets Hus och Parkers kulturutbud återfinns i alla kommungruppsstyper över landet. Förekomsten av aktiviteter har minskat mellan 2013 och 2017. Detta innebär att vissa kommuner som hade verksamhet 2013 inte återfinns på 2017 års karta. Samtidigt har det tillkommit verksamhet i andra kommuner. En stor del av Norrlands inland saknade dock verksamhet i denna form år 2017.

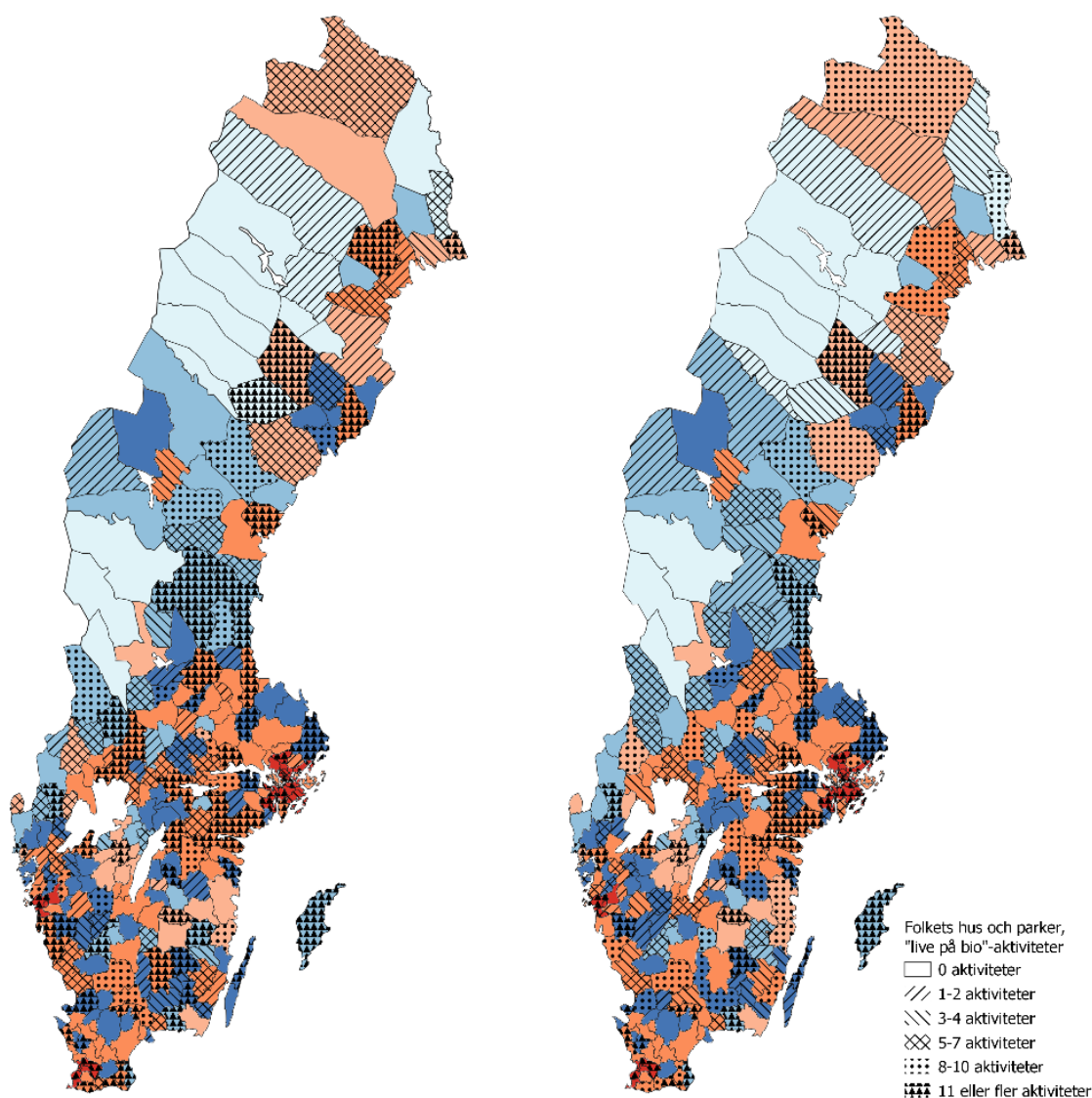
Samtidigt kan lokal föreningsverksamhet i regi av Folkets Hus och Parker ha inneburit andra lokala samarbeten kring kultur än de som framgår av Figur 17.

Många av Folkets Hus-föreningarna driver biografverksamhet. Under år 2018 gällde detta cirka 170 föreningar. Med teknikutvecklingen som beskrevs i samband med biografverksamhet har utbudet på

biograferna ökat. Detta handlar inte bara om att antalet filmvisningar har ökat utan att biografen har börjat användas till direktsändningar av bland annat operaföreställningar från scener i Sverige och utomlands. Alla biografers har ännu inte digitaliserats, men filmsättning sker på cirka 120 av dessa biografers (dessa ingår i biografdata).

Folkets Hus och Parker sätter varje år samman ett "live"-program för scenkonst och konstaktiviteter vilket distribueras genom biografnätverket. "Live på bio" är en programaktivitet som sammansätts av riksorganisationen och erbjuds både medlemsföreningar och andra aktörer runtom i landet. Utbudet inom denna är en blandning av direktsända evenemang och inspelade scenkonstakter. Samarbetspartner för programutbudet är både internationella och nationella scenkonstaktörer, som Metropolitanoperan, Bolsjojteatern, m.fl.

De två kartbilder som redovisas i Figur 18 visar år 2013 respektive 2017 och avser livesändningar av scenkonst på bio.

Källa: Folkets Hus och Parker 2013 & 2017.

Figur 18. Antal "live på bio"-aktiviteter genom Folkets Hus och Parker per kommun, 2013 (höger) och 2017 (vänster).

Figure 18. Number of "live at the cinema" activities through the Folkets Hus och Parker per municipality, 2013 (right) and 2017 (left).

Mellan de två åren har förändringar skett gällande antal aktiviteter inom livesändningarna. Det är dock långtifrån alla kommuner som finns med och tar del av ett liveutbud. Distributionen är relativt jämn över landet och mellan olika kommuntyper. Mellan åren 2013 och 2017 har spridningen till fler landsbygdskommuner i Norrland genererat ytterligare lokala möjligheter till kulturutbud. Man kan därmed konstatera att liveutbudet når en större spridning än den kulturverksamhet som synliggjordes på föregående kartbilder.

Bygdegårdar och Våra Gårdar

De data som går att sammanställa gällande övriga aktörer är begränsad. Insamlingen som görs av Bygdeförbundet möjliggör i nuläget inte bedömningar av utvecklingen över tid. Utdrag kan göras årligen men sammankoppling med kommun är inte möjlig. I stället sker registreringen kopplad till medlemsförening. I sammanställningen av kulturaktiviteter inom de egna möteslokalerna synliggörs både egna, anordnade arrangemang och aktiviteter som möjliggörs genom uthyrning av lokalerna. I Tabell 23 redogörs för data kring kulturarrangemang i de lokala föreningarnas regi. Materialet är dock bristfälligt eftersom svarsfrekvensen bland de tillfrågade bygdeföreningarna låg strax under 50 procent för båda åren. Dessutom finns risk för dubbelredovisningar med tidigare presenterat material (bl.a. Riksteatern, Folkets Hus och Parker, scenkonstaktiviteter).

Tabell 23. Kulturarrangemang i bygdegårdarnas regi och lokaler 2017 och 2018, antal.

Table 23. Cultural events in Bygdegårdarna's premises and localities 2017 and 2018, number of.

Kulturarrangemang	2017	2018
Eget arrangemang	5 303	4 626
Uthyrning	4 027	3 863
Summa	9 330	8 489

Källa: Bygdegårdarnas riksförbund. Kommentar: Svarsfrekvensen bland föreningarna var båda åren strax under 50 procent.

Bygdegårdarna täcker en stor del av landet och finns i stor utsträckning på mindre orter bortanför större tätorter. Av tabellen framgår att lokalerna till största delen nyttjas för eget arrangerade aktiviteter. Vi vet dock inte om detta innebär att man tar in arrangemang som andra aktörer står för eller om det är egenproducerade arrangemang. Av tabellen framgår också att bygdegårdarna i nästan lika hög grad nyttjas för att erbjuda en lokal till andra verksamheter. Det är inte möjligt att relatera bygdegårdarnas verksamhet till geografiska områden. Ytterligare resurser behövs för att sammankoppla föreningsregister med kommundillhörigheter.

Statistik om Våra Gårdars kulturverksamhet är ofullständig. Cirka 45 stycken av medlemsföreningar har biografverksamhet. Utöver detta kan det antas att deras medlemsföreningar har en liknande verksamhet som bygdegårdarna. Riksorganisationen Våra gårdar delar årligen ut ett kulturbidrag motsvarande 100 000 kronor. Av Tabell 24 framgår hur detta kulturbidrag fördelats gällande antal arrangemang för åren 2017 och 2018.

Tabell 24. Arrangemang och besökare kopplat till Våra Gårdars kulturbidrag 2017 och 2018, antal.

Table 24. Events and visitors linked to Våra Gårdar's cultural grants in 2017 and 2018, number of.

	2017	2018
Arrangemang	12	11
Besökare	2 498	3 194

Källa: Våra Gårdar.

Av materialet framkommer att genomförda aktiviteter varit filmfestival, teaterföreställningar, konserter, kulturkväll etc. Bidraget är en uppmuntran för att lokala medlemsföreningar ska kunna genomföra kulturaktiviteter och har ett ansökningsförfarande. Ytterligare kulturverksamhet i Våra Gårdars lokala föreningars regi saknas data kring.

Hembygdsföreningar

Ytterligare föreningsdriven kulturverksamhet som bidrar till kulturutbudet runtom i landet är det som hembygdsföreningarna erbjuder. Sveriges Hembygdsförbund skickar årligen ut en enkät till medlemsföreningarna runtom i landet. Frågorna som ställs varierar från år till år utifrån olika tematiska ingångar. Varje år ställs dock frågor som rör antal arrangemang och antal besökare.

Kulturaktiviteter inom ramen för hembygdsföreningars verksamhet är inte helt överskådliga. Med de data som i dag finns tillgängliga har det inte varit möjligt att koppla samman föreningsverksamhet med kommunindelning. För att komma vidare med detta behöver föreningsregistret utvecklas. Tabell 25 visar data för antal arrangemang och antal besökare i landet.

Tabell 25. Arrangemang och besökare vid Sveriges Hembygdsförbunds medlemsföreningar 2013–2017, antal.

Table 25. Events and visitors at the Swedish Local Heritage Association member organisations in 2013–2017, number of.

	2013	2014	2015	2016	2017
Arrangemang	22 000	27 600	28 100	27 200	36 000
Besökare	5 000 000	5 500 000	4 500 000	4 400 000	4 500 000

Källa: Sveriges Hembygdsförbund 2019. Kommentar: Insamlingen har varierat över åren och de olika värdena kan vara beroende av detta.

Mängden arrangemang för år 2017 var 36 000, vilket var det högsta antalet under de redovisade åren. Besöksarsiffror, som har uppskattats, rör sig mellan 4,4 miljoner och 5,5 miljoner.

Finansiering av föreningsverksamhet

Offentliga medel fördelas årligen via Kulturrådet till ”lokalthållande organisationer”. Viktiga mottagare av dessa bidrag är tre riksorganisationer: Folkets Hus och Parker, Bygdegårdarnas Riksförbund och Våra Gårdar. Samtidigt är detta medlemsorganisationer som också får intäkter från andra håll (medlemsavgifter, lokaluthyrning etc.).

För år 2018 beviljades ett verksamhetsbidrag för Folkets Hus och Parker på 10,05 miljoner kronor samt ytterligare 315 000 kronor för konstnärlig gestaltning. För Bygdegårdarnas Riksförbund var bidraget 850 000 kronor, och för Våra Gårdar var det 500 000 kronor. Dessutom tilldelades dessa tre organisationers gemensamma samarbetskommitté, Samlingslokalorganisationernas samarbetskommitté, 1,05 miljoner kronor. I övrigt drivs verksamheterna genom ideella insatser.

Finansiering av hembygdsföreningar går i hög grad via Riksantikvarieämbetets bidragsfördelning, och för åren 2010 till 2015 har medelvärdet legat på 1,9 miljoner kronor. Vissa lokala hembygdsföreningar erhåller kommunala föreningsbidrag men det vanliga är att de inte gör det.

Kultur i religiösa samfundets regi

Flera av Sveriges religiösa samfund arrangerar eget kulturutbud. Verksamheten riktas delvis mot allmänheten, men oftast mot medlemmarna i respektive samfund. Myndigheten för stöd till trossamfund delar årligen ut statsbidrag men dessa medel är inte specifikt riktade till kultur. Snarare är de verksamhetsmedel mer generellt och inga data insamlas av myndigheten gällande kulturaktiviteter. Majoriteten av de religiösa samfundens kulturaktiviteter sker dock i samarbete med något av de tio studieförbunden. De religiösa samfundens kulturarrangemang ingår således i de data som presenterats gällande studieförbunden.

Svenska kyrkan har genom sin medlemsavgift andra möjligheter till finansiering. Svenska kyrkan är uppdragsgivare för kulturskapare runtom i landet och tillhandahåller en arena för både amatörkultur och professionella kulturutövare. Samfundet samlar kontinuerligt in uppgifter kring verksamheten och har en statistikdatabas som täcker åren 2008 och framåt. Uppgifterna som sammanställs rör förutom antal aktiviteter och tillfällen även antal deltagare eller besökare vid aktiviteterna.

Mycket av kulturverksamheten sker i samarbete med studieförbundet Sensus. Datamaterialet som presenteras i följande avsnitt har stämts av mot studieförbundet Sensus, utan att större olikheter kunnat identifieras. Risk för dubbelrapportering finns dock vilket behöver tas i beaktande gällande resultatet.

I kartläggningen används data från Svenska kyrkan rörande åren 2013 till 2017. Den verksamhet som erbjuds av Svenska kyrkan rör sig både om möjligheter för, och främjande av, eget kulturutövande såsom körer och musikensembler, och om publika arrangemang som konserter och utställningar.

Svenska kyrkans kulturverksamhet

”Ett jättestort kulturhus utspridd över hela landet.” Så beskriver Svenska kyrkan sin egen verksamhet som sker i regi av församlingarna, pastorat och stift. Med resonemanget menar man också att kulturutbud som församlingar står för möjliggör en lokal närvaro på platser som ibland saknar annan kulturverksamhet.

Med Svenska kyrkans lokaler kan man då lägga till ytterligare potentiella mötesrum för kultur. Dessa finns spridda över hela landet men brukas i olika grad för kulturverksamhet. Utvecklingen inom verksamheten har medfört att kyrkolokaler (kyrkan med församlingshemmet) i dag har fått en större bredd på sin användning. Det som ökat mest är regelbunden gruppverksamhet och öppen verksamhet med kulturellt innehåll. Detta inbegriper aktiviteter som uppläsningar, författaraftnar och dramaverksamhet. Här uppger Svenska kyrkan att den regelbundna verksamheten under de senaste tio åren minskat på landsbygden, medan den öppna verksamheten minskat inom stad och tätort.⁷⁴

Gränserna mellan det offentliga och civila har förändrats i och med den fristående roll Svenska kyrkan i dag har. Samtidigt innebär medlemskap att skatteintäkter är med och finansierar verksamheten i samfundet. Ytterligare medel som går till samfundet är en kyrkoantikvarisk ersättning från staten. Denna är till för att kompensera för underhållet av kyrkor som enligt kulturmiljölagen utgör kyrkliga kulturminnen.⁷⁵ Svenska kyrkan har efter separationen från staten år 2000 i ökad grad blivit en del av civilsamhället. Sett till antalet medlemmar skulle Svenska kyrkan därmed framstå som den största aktören inom folkrörelsen.⁷⁶

Svenska kyrkans aktiviteter och deltagare

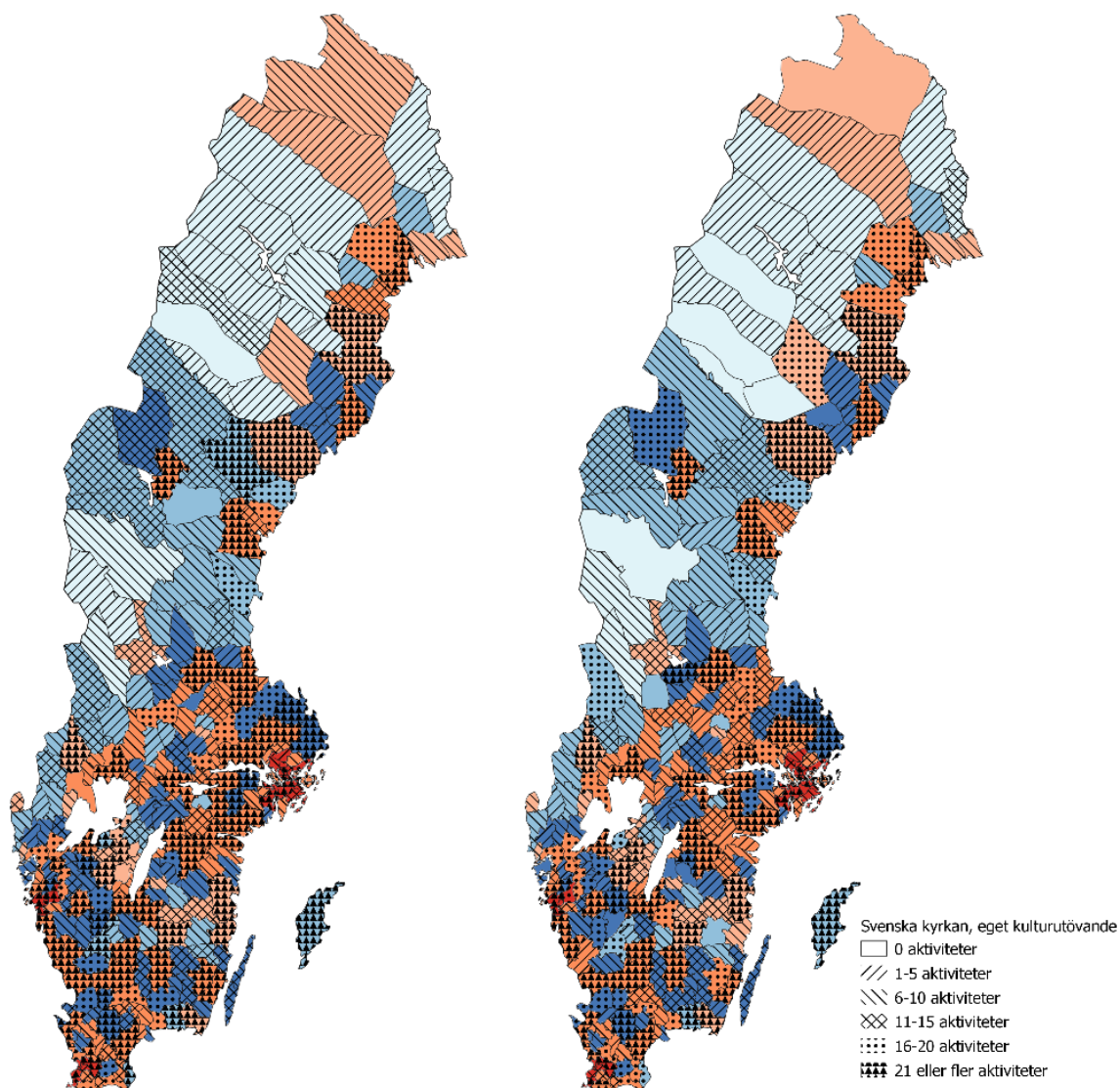
För kartläggningen har kulturverksamheten delats in i två olika grupper: eget kulturutövande respektive publik kulturverksamhet. Inom den första gruppen har gruppaktiviteter som innefattar ett regelbundet deltagande i ”kurstillfällen” sammanställts. Aktiviteter såsom barn-, ungdoms- och vuxenkörer innefattas i detta tillsammans med instrumentensembler och grupper med ”kulturellt innehåll”. Inom den andra gruppen har aktiviteter summerats som är enstaka och där besökarna kommer till den enskilda aktiviteten. Det handlar om konserter, kulturrelaterade utställningar och öppen verksamhet med kulturellt innehåll.

Av Figur 19, vilken redovisar tillfällen för eget kulturutövande, framgår att spridningen över landet är relativt jämn. Verksamheten förekommer såväl i stad som på landsbygd.

⁷⁴ Svenska kyrkan 2019.

⁷⁵ SFS 1988:950.

⁷⁶ Harding 2012.

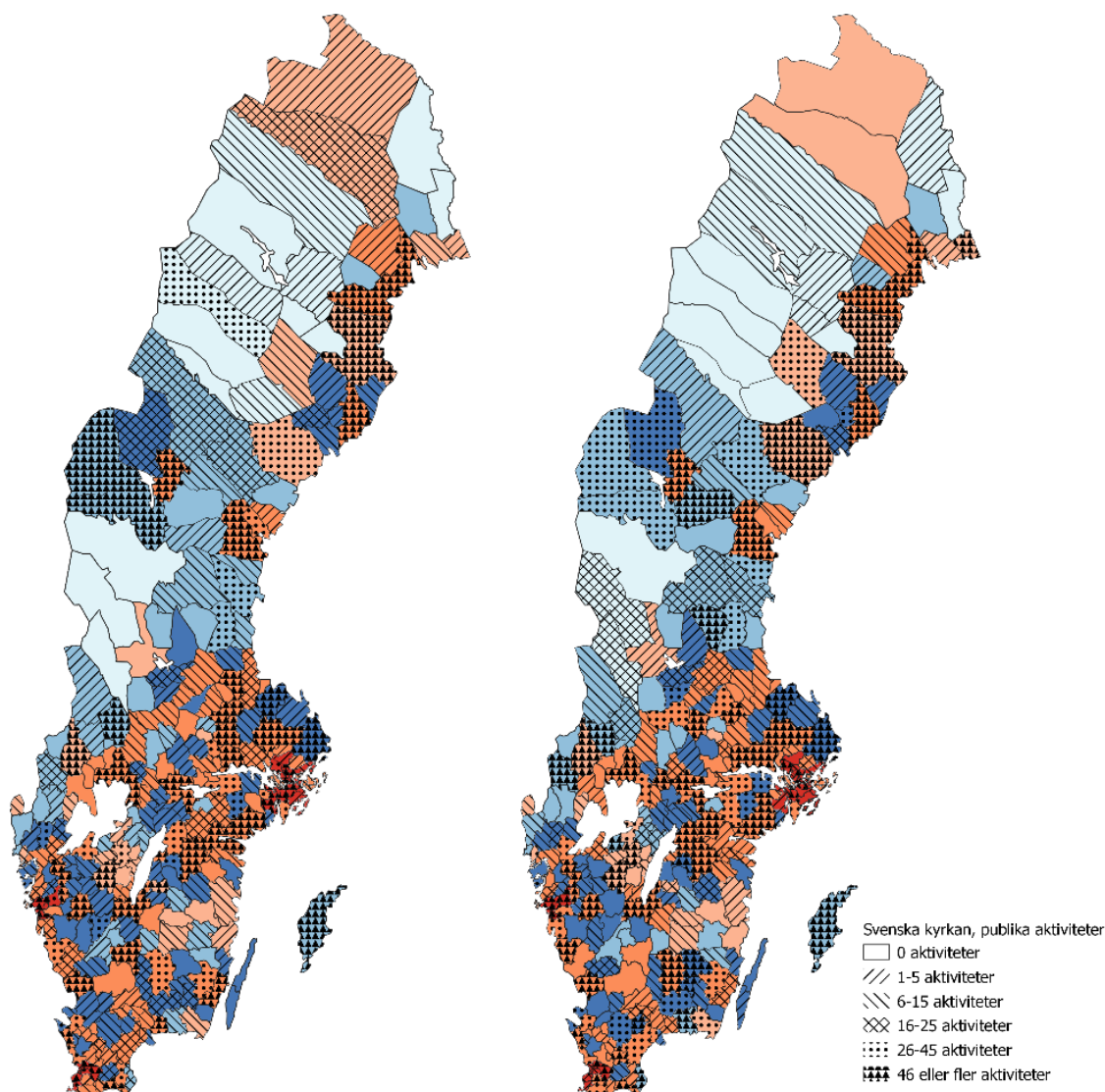
Källa: Svenska kyrkan 2019.

Figur 19. Antal aktiviteter för eget kulturutövande i Svenska kyrkan per kommun 2013 (vänster) och 2017 (höger).

Figure 19. Number of activities for own cultural practice arranged by the Church of Sweden per municipality, 2013 (left) and 2017 (right).

Samtidigt som spridningen av aktiviteter har ökat mellan år 2013 och 2017 finns det fortfarande kommuner som saknar verksamhet. Det finns också en variation i antalet aktiviteter som anordnas inom olika kommuner, från några enstaka tillfällen till mer än 21. Men man kan anta att vissa landsbygdskommuner, både nära en större stad och avlägset belägna, har en frekvent verksamhet i förhållande till befolkningsandel.

Tittar man i stället på publika kulturaktiviteter som erbjuds allmänheten genom Svenska kyrkans lokala verksamhet blir kartbilden något mer diversifierad. Av Figur 20 framgår att denna verksamhet fanns i något färre kommuner och att det har skett vissa förändringar mellan åren 2013 och 2017.

Källa: Svenska kyrkan 2019.

Figur 20. Antal publika kulturaktiviteter i Svenska kyrkan per kommun 2013 (vänster) och 2017 (höger).

Figure 20. Number of public cultural activities arranged by the Church of Sweden per municipality, 2013 (left) and 2017 (right).

Liksom beträffande aktiviteter som syftar till eget kulturutövande så syns större variationer mellan kommuner. Av kartbilderna går det att anta att denna verksamhet är något mer förekommande i tätorter nära en större stad. Det är också fallet att det finns en variation i antalet publika aktiviteter som erbjuds på lokal nivå, från en aktivitet upp till 46 eller fler.

Tillgång till kultur i Sveriges kommuner

Utgångspunkten för kartläggningen har varit att undersöka hur kulturutbudet ser ut, och att studera detta ur ett geografiskt perspektiv. Fokus har varit på befintliga data från olika källor som fångar ett brett spektrum av kultur och kulturaktörer. Enligt Tillväxtanalys indelning består Sverige av storstadskommuner, täta kommuner nära en större stad, täta kommuner avlägset belägna, landsbygdskommuner nära en större stad, landsbygdskommuner avlägset belägna och landsbygdskommuner mycket avlägset belägna. Diskussionen liknar därför en diskussion om skillnader respektive likheter mellan stad och land. Med det geografiska perspektivet är det samtidigt nödvändigt att synliggöra att grundförutsättningarna kring tillgänglighet, befolkningsunderlag och demografi ser olika ut över landet. Det varierar mellan olika kommuner och olika förutsättningar präglar kulturutbudet.

Kulturens geografi är i hög grad präglad av variationer

Kartläggningens resultat visar att kulturutbud finns i hela landet. Dessa är då alla aktiviteter som sker på en plats utanför det egna hemmet och som man tar sig till. Sett ur det perspektivet finns ett lokalt kulturliv i alla 290 kommuner och det finns offentliga aktörer som driver i alla fall någon av verksamheterna i alla kommuner. Vad som finns inom den enskilda kommunen varierar dock. Den inledande diskussionen kring vita fläckar kan utifrån detta justeras. Läger man samman de olika kulturverksamheterna visar den samlade kartbilden att det finns ett kulturutbud i hela landet men att utbudet varierar mellan kommungruppstyper och olika kulturområden.

Av kartläggningen har det framkommit att det finns två verksamheter som står för ett kulturutbud över hela landet och i alla kommuner. Dessa är bibliotek samt studieförbundens kulturverksamhet. Bibliotekens kommunala verksamhet är ett lagstadgat uppdrag till landets 290 kommuner, och i första hand en kommunal utgift för kultur. Studieförbundens verksamhet, organiserad genom folkbildningen, kan ses som en hybrid mellan ideellt och professionellt arbete. Folkbildningens verksamhet varierar också mellan i huvudsak statlig finansiering och finansiering på regional och kommunal nivå. Samtidigt visar kartläggningen att det förekommer variationer över landet när det gäller bibliotekens lokala närvaro, exempelvis i fråga om antal biblioteksenheter, obemannade utlåningsställen och bokbussar. Hur studieförbunden samordnar sig med andra aktörer för att nå ut lokalt varierar.⁷⁷ I dag saknas det dock en systematisk överblick över dessa frågor.

Annan kulturverksamhet visar en tydligare koncentration till vissa delar av landet. Detta handlar inte minst om resursintensiv verksamhet som företrädesvis är förlagd till storstads- och täta kommuner. Detta gäller scenkonstinstitutionerna men också de större museerna, vilket innebär att tillgängligheten ser olika ut i olika landsdelar. Scenkonstinstitutionerna har en återkommande uppsökande verksamhet som bidrar till en större geografisk spridning. Museernas verksamhet är mer platsbunden, både som huvudverksamhet och som filialer. Inom museiverksamheten förekommer uppsökande verksamhet i form av bland annat ”pop up”-museer men omfattningen är inte klarlagd. Den filialverksamhet som finns har inte kunnat undersökas närmare på grund av ett ofullständigt statistikläge.

En stor del av museiverksamheten drivs med betydligt färre årsarbetskrafter än tio. Dessa mindre museer återfinns både som regionala, kommunala och föreningsdrivna engagemang, och deras fokus är i hög grad lokalt. Majoriteten av Sveriges museer har inriktningar som handlar om arbetsliv och lokalhistoria.

Den verksamhet som tidigare arrangerades genom Riksställningar har inte fått en direkt ersättare efter det att myndigheten lades ned 2017. Det har dock framkommit att Folkets Hus och Parker sätter samman kulturprogram som dels gäller utställningar inom konst och foto, dels scenkonstaktiviteter. Dessa når dock inte hela landet. Även bibliotek, museer och, i viss mån, folkhögskolor har etablerat en roll som mer allmänna lokala kulturinstitutioner. Det betyder att även dessa lokaler används för kulturaktiviteter av olika slag.

⁷⁷ Av andra undersökningar och redogörelser har det framkommit att biblioteksverksamheten runtom i landet under längre tid haft en nedgång i biblioteksenheter och bokbussar (Glesbygdverket 2009, Kungliga biblioteket 2018). På samma sätt har Folkbildningsrådet synliggjort hur antalet lokalavdelningar för studieförbunden gått ned från 830 till 156 mellan åren 1997 och 2017 (Folkbildningsrådet 2018).

Den kulturscen som möjliggörs av folkbildningen förefaller ha större betydelse och vara mer frekvent i vissa kommuner än i andra. Folkbildningens aktörer är centrala för att möjliggöra kulturutbud i landsbygdskommuner överlag. I synnerhet gäller detta stora landsbygdskommuner i Norrland.

Det är tydligt att det finns olika lösningar för att tillgängliggöra kulturverksamhet. Lösningarna hänger också ihop med lokala traditioner, där olika aktörer har etablerats som lokala kulturaktörer. För flera av kulturpolitikens delområden finns en tydlig ambition att säkerställa tillgänglighet och närvaro ”i hela landet”. Det allmänna uppdraget, definierat av kulturpolitiken, har kombinerats med specifika uppdrag för bibliotek, biografier och folkbildning. Mål om närvaro och tillgänglighet är återkommande i riktlinjerna för hur verksamheter som bibliotek, biografier och folkbildning ska utvecklas.

Bristerna i statistiken och sammanställda underlag är avsevärda, men mot bakgrund av kartläggningen går det att anta att det också finns föreningsdrivna engagemang som på liknande sätt täcker in hela landet. Det handlar då om en kombination av aktörer som Folkets Hus och Parker, hembygdsföreningar och ideellt drivna museer (arbetslivsmuseer).

En fysisk tillgång till kulturutbud behöver dock inte nödvändigtvis innebära ett brett deltagande i aktiviteterna. För verksamheter där det finns data om besök och deltagare varit tillgängliga visar kartläggningen att det finns stora variationer i hur mycket invånarna tar del av verksamheten. Förklaringar till variationerna har inte varit i fokus för kartläggningen och vissa av deltagaruppgifterna kan vara missvisande. I verksamheter som kulturskola är platserna begränsade och därmed avspeglar inte deltagarsiffrorna det faktiska intresset för verksamheten.

Skillnader och likheter mellan kommungrupper

Vid genomgången av de olika kulturverksamheterna har även vissa mönster framträtt. Dessa synliggör skillnader mellan de sex olika kommungrupperna när det handlar om utbud och deltagande. Inom täta kommuner finns samtidigt en stor variation mellan medelstora städer och mindre tätorter. Det finns också stora skillnader inom storstadsområdena och mellan olika delar av en större stad, vilket inte synliggörs med denna typ av kommunbaserad indelning. Variationer kopplade till socioekonomi kan ha en inverkan på deltagande i olika former av kulturutbud inom staden lika väl som på landsbygden.⁷⁸ Olikheter inom staden är ett faktum på samma sätt som olikheter inom landsbygden.

Kulturutbud i storstadskommuner

Storstadskommuner har överlag ett brett kulturutbud. I stort sett alla undersökta kulturverksamheter finns tillgängliga i storstadsområdena, framför allt i Stockholm, Malmö och Göteborg. I och med storstadskommunernas koncentrerade geografi är avstånden små mellan de olika kommunerna inom respektive storstadsområde. Men trots att utbudet är mycket stort är kulturdeltagandet i relation till befolkningsandel inte självklart högst. Det kan bero på att kulturutbudet generellt är högre i dessa kommuner och att konkurrensen mellan olika kulturaktiviteter därmed är högre.

I storstadskommunerna finns både de största och de mest välbesökta museerna och scenkonstinstitutionerna. Till dessa kulturverksamheter i storstaden tar sig troligtvis besökare från hela Sverige såväl som internationella turister. Det är med andra ord inte endast storstadsbefolkningen som besöker de större museerna och scenerna. Andelen museer är dock betydligt lägre än befolkningsandelen. De centrala museerna ligger till övervägande del i Stockholm. För scenkonstinstitutioner motsvarar andelen institutioner i stort sett befolkningsandelen.

Det största antalet bibliotek finns i storstäderna Stockholm och Göteborg, men andelen bibliotek och publika kulturaktiviteter i relation till befolkningsandelen är lägre i storstadskommuner. Antalet besök på bibliotek per invånare var även det lägre i storstadskommuner och täta kommuner jämfört med landsbygdskommuner.

⁷⁸ Folkets Hus och Parker har i rapporten ”Nya mötesplatser” synliggjort ett kulturellt underskott som finns i de större städernas socioekonomiskt utsatta områden. Detta handlar både om brist på lokaler för att mötas och utöva kultur, och om att deltagandet i kulturlivet är lägre i dessa områden (Folkets Hus och Parker 2015b, s. 10).

Storstadskommunerna har även störst och flest biografier. Privata aktörer dominerar men det finns även föreningsägda biografier vilket tillsammans skapar ett brett utbud. Salongstätheten är genomgående högre och antalet filmvisningar och besökare är fler än i övriga kommungruppstyper.

Kostnad per invånare för kulturskola är lägst i storstadskommunerna samtidigt som en mindre andel av skolbarnen deltar i verksamheten. Folkbildningens kulturverksamhet är mindre omfattande i storstadskommunerna, framför allt när det gäller folkhögskolornas kulturprogram. Det är också en mindre andel av befolkningen som tar del av verksamheten generellt. I fråga om studiecirkelverksamhet är aktivitet per invånare högre.

Tillgängliga data visar att föreningsdriven kulturverksamhet är lika vanligt förekommande i stad som på landsbygd. Folkets Hus och Parkers kulturverksamhet har en jämn geografisk spridning över landet, men den är inte heltäckande i alla kommuner. På liknande sätt har Svenska kyrkan arenor för kulturutbud i större delen av Sverige.

Kulturutbud i täta kommuner

Mellan de två kommungruppstyper som klassas som täta kommuner finns skillnader. Dessa kommungruppstyper finns över hela landet men de är mer koncentrerade till Norrlandskusten samt Svealand och Götaland. Totalt bodde halva Sveriges befolkning i sådana kommuner år 2017. Den stora andelen, 43 procent, bodde i täta kommuner nära en större stad, medan en mindre andel, 7 procent, bodde i täta kommuner avlägset belägna.

De större museerna med många anställda återfinns i storstadskommuner och i täta kommuner nära en större stad. Majoriteten av Sveriges museer finns i täta kommuner men besöken är betydligt färre i förhållande till befolkningsandel i dessa båda kommungruppstyper. Rollen som kulturhus innebär främst en funktion som en samtalscen, även om täta kommuner utmärker sig genom att många publika samtal genomförs på museerna.

Flest scenkonstinstitutioner finns nära eller i en större stad (täta kommuner nära en större stad). Besökarna är dock underrepresenterade i relation till befolkningsandel.

Kartläggningen visar att bibliotek i täta kommuner skiljer sig mellan kommuner som klassas som nära en större stad och kommuner som klassas som avlägset belägna. I täta kommuner avlägset belägna finns fler bemannade serviceställen per invånare, men samtidigt har dessa färre besök per invånare. I täta kommuner nära en större stad är bemannade serviceställen generellt färre i förhållande till befolkningen, samtidigt som bokbussverksamhet tycks vara mer frekvent i dessa. Antalet besök är relativt jämförbart, men antalet lån genom digitala medier är betydligt lägre än i övriga landet.

Kulturskoleverksamhet finns i samtliga de täta kommunerna.

Täta kommuner nära en större stad har ett lågt antal biografier i förhållande till befolkningsandelen; biograferna har dock generellt fler salonger. Biobesöken är fler än i de avlägset belägna kommunerna.

Folkbildningens kulturverksamhet är närvarande. Folkhögskolornas kulturprogram är överrepresenterade i täta kommuner avlägset belägna och deltagarantalet är på samma sätt högt i förhållande till andelen av befolkningen. Andelen av studiecirkelverksamhet motsvarar i stort sett andelen av befolkningen, medan antalet kulturprogram och deltagare i dessa är högre.

På samma sätt som för storstadskommuner har Folkets Hus och Parkers kulturverksamhet en jämn geografisk spridning, om än inte heltäckande. Svenska Kyrkan har arenor för kultur med god geografisk spridning.

Kulturutbud i landsbygdskommuner

Landsbygdskommuner finns över hela landet. Landsbygdskommuner mycket avlägset belägna finns dock bara i Norrlands inland. Förutsättningarna för de tre olika landsbygdskommungrupperna är olika på flera plan. Det handlar både om att den geografiska placeringen varierar, och att kommunernas yttorlek varierar i hög grad.

Biblioteksverksamheten i dessa kommuner utmärker sig. Andelen av bibliotek och publika aktiviteter är högre i landsbygdskommunerna än andelen av befolkningen. Antalet besök per invånare var högre i landsbygdskommunerna jämfört med täta kommuner och storstadskommuner. Bibliotekens funktion som allmänna möteslokaler och kulturhus är mer betydelsefull i landsbygdskommuner som inte självklart har stor närvaro av andra kulturinstitutioner.

Gällande museiverksamheten är andelen av museerna högre än andelen av befolkningen, medan andelen av besök är något lägre. Statistiken begränsar dock analysen eftersom museer med mindre än en årsarbetskraft är underrepresenterade bland de svarande museerna.

Scenkonstinstitutionerna är färre men den turnerande verksamheten möjliggjorde för 92 procent av landets kommuner att ta del av föreställningar och konserter. Flest föreställningar och konserter per 1 000 invånare var det i mycket avlägset belägna landsbygdskommuner. Antalet besök var dock lägre i förhållande till landsbygdskommunernas befolkningsandel.

En större andel av skolbarnen går i kulturskola i landsbygdskommuner. Kulturskolor finns i flertalet av landsbygdskommunerna, men samtidigt återfinns flertalet av kommuner som saknar kulturskola inom denna kommungrupp. Landsbygdskommuner mycket avlägset belägna utmärker sig, och dessa är också de som generellt har högst kostnad per invånare för kulturskola.

Biografverksamhet i landsbygdskommuner drivs av föreningar och i viss mån av kommuner. Det vanligaste är, liksom i övriga landet, att det finns 1 till 2 biografier. Digitaliseringen av biografier har ökat tillgängligheten till film och gjort det möjligt att uppleva filmpremiärer över hela landet i realtid. Biograferna i landsbygdskommuner har dock betydligt färre biobesök per invånare än täta kommuner och storstadskommuner. Dessutom är biograferna i första hand ensalongsbiografier.

Kulturverksamhet i studieförbundens regi utmärker sig inom landsbygdskommuner med både många aktiviteter och många deltagare. Allra mest utmärker sig landsbygdskommuner mycket avlägset belägna, sett till andel av befolkning. Speciellt gäller detta antalet anordnade kulturprogram och antalet deltagare i dessa.

Folkets Hus och Parkers live-på-bio-program har spritt sig till fler landsbygdskommuner under 2017 jämfört med 2013. Men verksamheten saknas i flera av de landsbygdskommuner som klassas som mycket avlägset belägna.

Svenska Kyrkan har arenor för kultur med god geografisk spridning men dessa saknas i ett antal av de landsbygdskommuner som klassas som mycket avlägset belägna.

Möjligheter för ökad tillgänglighet

Digitalisering

För att stärka den lokala närvaron har den politiska diskussionen inte minst kommit att fokusera på digitaliseringens möjligheter.⁷⁹ Med denna förväntas kulturtillgång kunna öka, och beroendet till storstad och centralort minska. Vilken utveckling som skett under det senaste decenniet är dock svår att utvärdera. Att följa digitaliseringens inflytande på kulturverksamhet och utbud är problematisk. De kulturutbud som ingått i kartläggningen har olika möjligheter kopplat till den digitala utvecklingen.

⁷⁹ SOU 2017:1.

En slutsats är att på den lokala nivån ser det väldigt olika ut gällande tillgänglighet och digital teknik. Det är också en stor variation kopplad till olika kulturverksamheter hur mycket den digitala utvecklingen har drivit fram nya former för utbud och aktivitet. Kunskapsluckorna är fortsatt stora.

De verksamheter som tydligast har kunnat sammankopplas med digitaliseringen är det utökade utbud som blir möjligt genom biograferna. Inte minst handlar detta om att biografer har utvidgat sin verksamhet från att bara handla om filmvisning till att också erbjuda scenkonst i livesändningar. Genom biografstatistiken går det att identifiera att antalet biografer gått ned under den studerade tidsperioden. Ett motiv för nedläggningar, som anges av både Svenska Filminstitutet och Folkets Hus och Parker, är att mindre biografer på mindre orter har svårt att göra de investeringar som krävs för att övergå till digital teknik. Det generella mönstret är dock att det finns 1 till 2 biografer per kommun runtom i landet. Innebörden av detta är väldigt olika om det rör sig om en kommun i Norrland med stora geografiska ytor, eller om det gäller en mindre kommun i Götaland eller Svealand med betydligt mindre ytstorlek. Utbudet av andra livesändningar ökade på landets biografer mellan åren 2013 och 2017, enligt data från Folkets Hus och Parker. Det är också denna aktör som äger rättigheterna till scenkonstsändningarna.

Bibliotekens utlåning genom digitala medier varierar mellan olika delar av landet. Invånare i storstadskommuner är betydligt mer frekventa låntagare av digitala medier än invånare i andra kommungrupper. Samtidigt tenderar sådana data att ge en begränsad bild, eftersom det kan visa sig att skillnader i ekonomiska förutsättningar mellan de olika kommunerna påverkar i vilken utsträckning folkbiblioteken kan erbjuda digitala medier.

Samarbeten mellan kulturaktörer

Kartläggningen visar att samarbeten mellan aktörer är vanliga. På vilket sätt samarbeten ska värderas är svårt att avgöra, eftersom kartläggningen inte har haft fokus på att sammanställa mängden eller typen av samarbete, och inte heller utvecklingen över tid. Bilden av samarbeten mellan lokala, offentliga och ideella kulturaktörer är komplex och variationsrik:

- Bibliotek samarbetar med studieförbund för publika kulturaktiviteter.
- Museer samarbetar med studieförbund för publika kulturaktiviteter.
- Trossamfund samarbetar med studieförbund för kulturaktiviteter.
- Kommuner samarbetar med studieförbund och Svenska kyrkan för kulturskoleverksamhet.
- Riksteatern och Folkets Hus och Parker samarbetar kring scenkonstarrangemang.
- Cirkus Cirkör och Folkets Hus och Parker samarbetar kring scenkonstarrangemang.
- Folkets Hus och Parker samarbetar med kommuner.

Sammanställningen är sannolikt ett urval av hur kulturverksamhet organiseras runtom i landet, men den visar att olika aktörer inom kulturpolitiken samverkar för att skapa ett kulturutbud och bidra till det lokala kulturlivet.

Kulturanalys bedömning

I denna sista del kommenteras mer övergripande slutsatser av kartläggningsarbetet dess avgränsningar. Kartläggningen utgår från tre frågeområden: att undersöka geografisk fördelning och tillgång till kulturutbud, att inventera befintliga datakällor för att möjliggöra systematiska sammanställningar och att undersöka tillgång till kultur över landet.

Kartläggningen av kulturutbud är ett sätt att belysa mål om delaktighet och tillgänglighet utifrån allas möjlighet att delta i kulturlivet. Det är också ett redskap för att undersöka vilka effekter av kulturpolitiken som blir synliga på kommunal nivå och hur geografiska perspektiv kan belysas.

Kultur i hela landet men variationerna är stora

Ett kulturutbud finns i alla landets 290 kommuner och det finns offentliga aktörer som driver kulturverksamhet i alla dessa kommuner. Det varierar dock mellan kommuner och kommungrupper hur stort kulturutbudet är och hur många olika kulturverksamheter som invånarna har tillgång till.

Sårbart kulturutbud i landsbygdskommuner

Kartläggningen visar att kommuner med avstånd till större befolkningstätheter (50 000 invånare eller fler) i högre grad tenderar att ha ett kulturliv som koncentreras till enskilda aktörer. Detta är särskilt tydligt gällande täta kommuner avlägset belägna och landsbygdskommuner avlägset belägna samt mycket avlägset belägna. Vår bedömning är att kulturutbudet i dessa kommuner är sårbart. Kartläggningens resultat visar att det är bibliotek och studieförbundens kulturverksamhet som finns i alla 290 kommuner och att dessa är centrala aktörer för lokalt kulturliv. Försämrade förutsättningar för bibliotek, studieförbund och för civilsamhällets kulturverksamheter kan få betydande konsekvenser för kulturutbudet på landsbygden. Detsamma gäller om neddragningar sker i den turnerande verksamheten hos t.ex. scenkonstinstitutioner.

En ytterligare dimension av sårbarhet är att det ideella föreningslivet, som utgör grunden för civilsamhällets kulturverksamheter, bygger på att det finns engagemang att ställa upp med sin fritid. Om detta engagemang försvagas bland invånarna finns det risk att befintliga verksamheter är svåra att bibehållas. En sådan utveckling skulle få större konsekvenser för landsbygden än för storstadskommuner och täta kommuner.

Vidga perspektivet på kulturlivet

Civila aktörers kulturverksamheter har betydelse inom alla delar av landet, såväl storstadskommuner och täta kommuner som landsbygdskommuner. Föreningsdriven kulturverksamhet är i detta avseende en viktig resurs för politik på olika nivåer. Organisationen som byggts upp inom den offentliga kulturpolitiken inbegriper olika former av stöd till föreningsdriven kulturverksamhet. För att se hela detta kulturliv behöver perspektivet på vad som är ett kulturliv vidgas. De offentliga kulturverksamheterna utgör bara en del av det kulturutbud som finns på en lokal nivå. Något som tydligt framkommer av kartläggningens resultat är antalet lokala samarbeten kring kulturverksamhet. Offentliga, såväl som föreningsägda, lokaler används för många olika kulturverksamheter.

För det lokala kulturlivet, och för idén om likvärdiga villkor, är det centralt att det finns tillgång till ett varierat kulturutbud. För att detta ska bli möjligt i täta kommuner avlägset belägna och i landsbygdskommuner överlag, behöver den offentliga kulturpolitikens kulturutbud kompletteras med föreningslivets. De data som redovisar ideell museiverksamhet, Svenska kyrkans kulturverksamhet och Folkets Hus och Parkers programsättning synliggör sammantaget att dessa kulturverksamheter finns tillgängliga i större delen av landets 290 kommuner. Kompletteras resultatet med data från Riksteatern finns ytterligare ett heltäckande kulturutbud i alla kommuner. Betydelsen av föreningsdriven kulturverksamhet, i form av en garant för variation, blir som störst i de kommuner där antalet aktörer är färre.

Digitaliseringens utveckling är tydligast inom biografverksamheten. Det är idag möjligt att ta del av ett bredare kulturutbud än bara filmvisning. Biograferna är också scenkonsthus, men i vilken omfattning varierar över landet. För utveckling av kulturutbud på biograferna har Folkets Hus och Parkers programsättning varit central men utbudet tillgängliggörs även inom andra aktörers biografier. Digitaliseringens generella konsekvenser för kulturutbud och deltagande är ett av flera viktiga teman att fortsätta undersöka och belysa.

Bristande datainsamling och statistikläge

Kartläggningen har samtidigt visat på styrkor och svagheter hos befintligt datamaterial över hela kulturområdet. Variationerna inom och mellan olika kulturutbud och aktiviteter är stora och jämförelser är inte alltid självklara. En mer samordnad, systematisk insamling skulle stärka uppföljningar på kulturområdet. Arbetet behöver fortskrida såväl inom varje enskilt område som områdesöverskridande. Det går att konstatera att de problem som lyftes i *Kultursverige 2009* delvis kvarstår fortfarande. Dessa problem handlade då som nu att kulturstatistiken inte är fullständig och att data främst samlas in om större kulturverksamheter.

Utveckla datainsamling och sammanställningar

Målet med kartläggningen har varit att kunna ge en så bred beskrivning av kulturverksamhet runtom i landet som möjligt med befintliga data. Samtidigt har arbetet visat sig innehålla flera begränsningar. Data samlas inte in om alla kulturverksamheter och på vissa områden där de samlas in är de inte kompletta eller brister i kvalitet av andra skäl. Brister framkommer också i form av ofullständiga data, dubbelrapportering samt variation mellan olika definitioner och insamlingstekniker för data, vilket försvårar jämförelser.

Kartläggningen visar också att det finns brister i det statistiska underlaget kring kulturutbud i landets olika delar och detta innebär bristfälliga underlag för åtgärder på olika politiska nivåer. I det fortsatta arbetet är det viktigt att komplettera en mer välutvecklad statistik, som också på ett mer fördjupat sätt kan belysa relationen mellan utbud och deltagande, med tillgänglighetsanalyser och kvalitativa studier av de platsspecifika förutsättningar som råder runtom i landet. Fortsatt samarbete mellan olika aktörer inom både offentlig och civil sektor krävs för att åtgärda brister och utveckla datainsamling, vilket även inkluderar utvecklandet av metoder för att på sikt möjliggöra kartläggandet av utbud och deltagande på platsnivå. Detta är också något som tenderar att saknas i nuvarande datasammanställningar.

Ytterligare samarbeten behövs för att samla resurser kring att sammanställa civil, föreningsdriven kulturverksamhet. För att utveckla sammanställningar behövs dialog med centrala aktörer inom civilsamhället, vilket även inkluderar utvecklandet av metoder för att möjliggöra kartläggning av utbud och deltagande på platsnivå.

Behov av mer fördjupade studier kopplade till geografi

Det geografiska perspektivet har i kartläggningen utgått från kommunernas administrativa gränser. Det är inte självklart att denna typ av gränser styr befolkningens val att ta del av kultur. Kartläggningen antyder att resor över kommungränser är vanliga och att det kulturutbud som inte finns inom den egna kommunen kan finnas i en grannkommun. Vad som får invånarna att ta sig till ett kulturutbud är beroende av intresse, motivation och eget engagemang. Men allt för långa avstånd och restider påverkar likvärdiga möjligheter att ta del av kultur negativt. På samma sätt har tidigare kulturvanestudier visat att socioekonomiska faktorer har ett stort inflytande på deltagande i kulturlivet.

Utifrån det samlade resultatet konstaterar Kulturanalys att behovet av mer fördjupade studier av tillgång och tillgänglighet till kultur är stort. Dataunderlaget för kartläggningen har varit såväl officiell statistik, nationell statistik och datamaterial från aktörer som rör civila, ideella kulturengagemang. För sammanställningen har samarbete med andra myndigheter och organisationer varit central.

För att kunna bedöma tillgängligheten behöver därför analysen utvecklas ytterligare så att den omfattar avstånd och restid på ett mer konkret sätt. Tillgängligheten till apotek, vård, skola och kommersiell

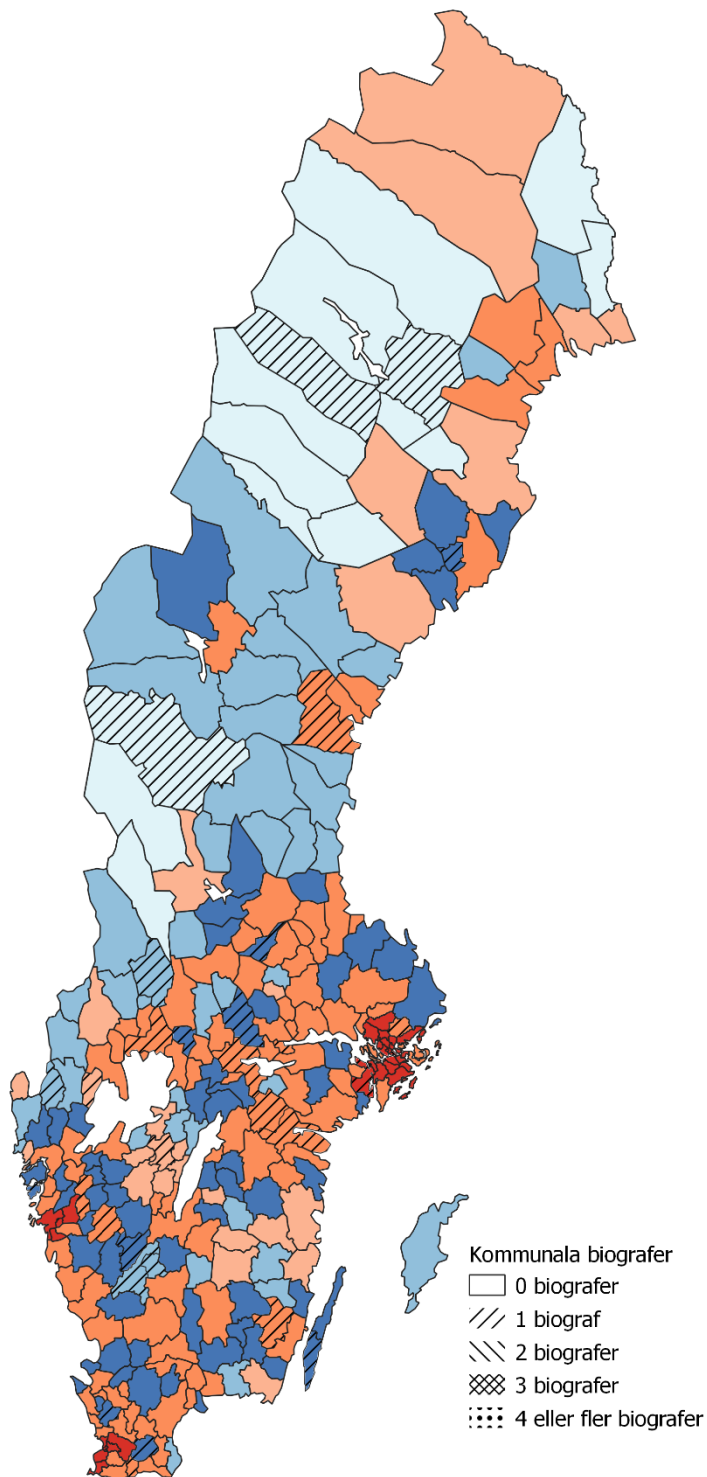
samhällsservice har analyserats med metoder som också är tillämpbara inom kulturområdet.⁸⁰ Detta skulle möjliggöra en fördjupad analys kring relationen mellan tillgänglighet till kulturverksamheter och deltagande i dessa.

Kartläggningen visar också på betydelsen av samverkan för det kulturutbud som erbjuds invånarna och att det lokala kulturlivet baseras på komplexa nätverk mellan olika aktörer. Nya former för samarbeten framstår ha utvecklats över tid. Ur de datasammanställningar som har gjorts framkommer en bild av ett visst kulturutbud. Nödvändiga avgränsningar har dock lett till att all lokal kulturverksamhet inte har kunnat undersökas. För framtida studier är det angeläget att mer fördjupat studera hur relationer mellan olika aktörer och kulturutbud ter sig och på vilka sätt dessa varierar över landet. I detta sammanhang är det också angeläget att kartlägga hur den statliga, regionala och lokala nivån samverkar, eller inte samverkar, för att skapa tillgång till, och förutsättningar för ett tillgängligt kulturutbud.

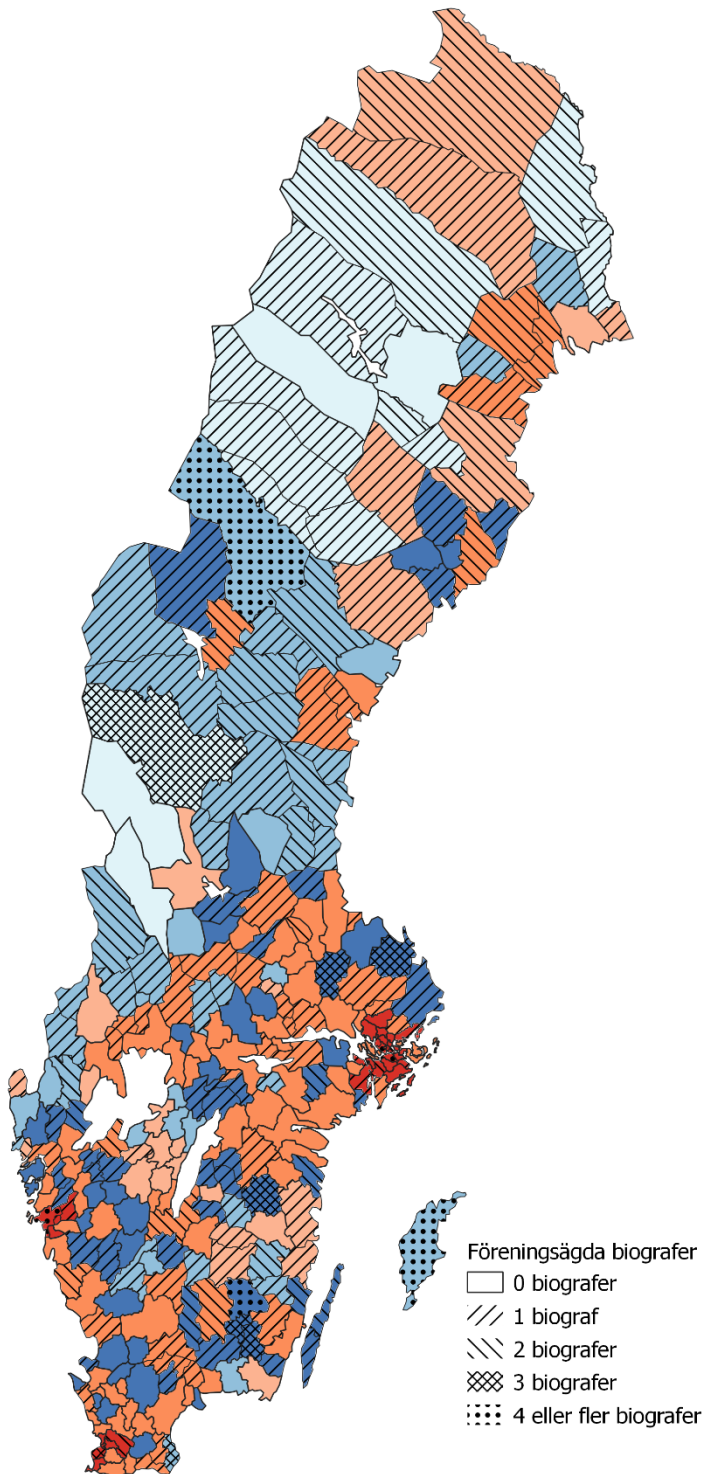
⁸⁰ Se t.ex. Boverket 2019.

Bilaga. Biografaktörer per kommun, år 2016

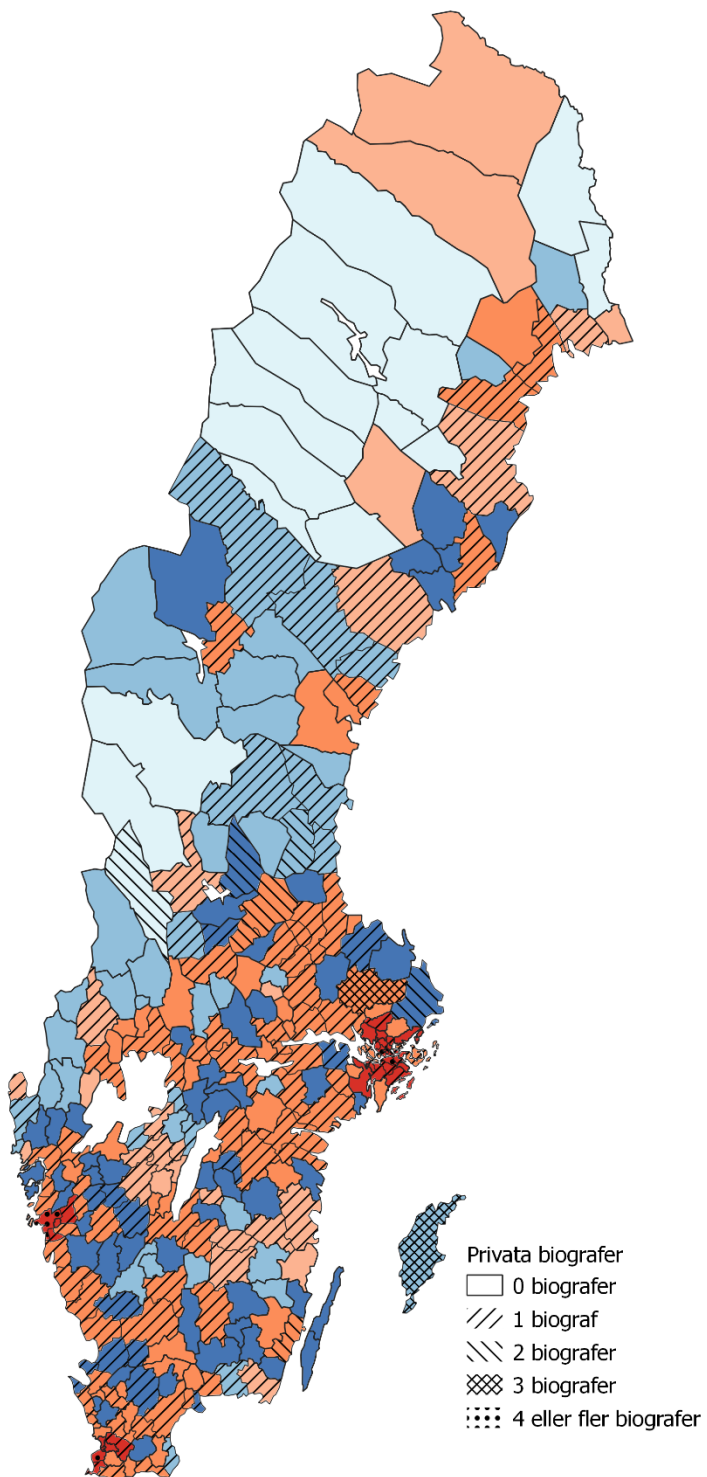
Kommunala biografier

Föreningsägda biograf

Privata biografer

Referenser

- Bové, Josefine. (2016). *Kulturvanor i svenska städer*. Göteborg: SOM-institutet.
- Boverket. (2009). *Fördjupad utvärdering av God Bebyggd Miljö 2019*.
- ESSnet-Culture (2012). *ESSnet-Culture Final Report*. Luxemburg: Eurostat.
- Folkbildningsrådet (2018). *Folkbildningsrådets bedömning. Folkbildningens betydelse för samhället 2017*. Stockholm.
- Folkets Hus och Parker (2013). *Kultur i hela landet*. Stockholm.
- Folkets Hus och Parker (2014). *Kultur i hela landet*. Stockholm.
- Folkets Hus och Parker (2015a). *Kultur i hela landet*. Stockholm.
- Folkets Hus och Parker (2015b). *Nya mötesplatser*. Stockholm.
- Folkets Hus och Parker (2016). *Kultur i hela landet*. Stockholm.
- Folkets Hus och Parker (2017). *Kultur i hela landet*. Stockholm.
- Glesbygdverket (2009). *Kultur kan göra skillnad! En termometer och receptsamling om kultur i glesbygdstäta kommuner*. Östersund.
- Harding, Tobias (2012). *Framtidens civilsamhälle. Underlagsrapport nr 3 till Framtidskommissionen*. Stockholm: Regeringskansliet.
- Jeppson, Cecilia och Lindgren, Monica (2018). "Exploring Equal Opportunities: Children's Experiences of the Swedish Community School of Music and Arts". *Research Studies in Music Education 40:2*.
- Kultursverige 2009. Problemanalys och statistik* (2008) Beckman & Månsson (red) Linköping: Swecult.
- Kungliga biblioteket (2017). *Den femte statsmakten. Bibliotekens roll för demokrati, utbildning, tillgänglighet och digitalisering* Stockholm.
- Myndigheten för kulturanalys (2015). *Samhällstrender och kulturvanor: en omvärldsanalys Kulturfakta 2015:3* Stockholm.
- Myndigheten för kulturanalys (2016). *Kulturvanor. Rapport 2016:1* Stockholm.
- Myndigheten för kulturanalys (2017a). *Studieförbund 2015. Kulturfakta 2017:1*. Stockholm.
- Myndigheten för kulturanalys (2017b). *Kulturvanor: Socioekonomiska analyser och tidstrender Kulturfakta 2017:2*. Stockholm.
- Myndigheten för kulturanalys (2017c). *Barns och ungas kulturaktiviteter. Kulturfakta 2017:5*. Stockholm.
- Myndigheten för kulturanalys (2018a). *Museer 2017. Kulturfakta 2018:1* Stockholm.
- Myndigheten för kulturanalys (2018b). *Rummet av kultur- och medievanor i Sverige 2015. Rapport 2018:3*. Stockholm.
- Myndigheten för kulturanalys (2018c). *Samhällets utgifter för kultur 2017 Kulturfakta 2018:5* Stockholm.
- Myndigheten för kulturanalys (2019). *Kulturanalys 2019 Rapport 2019:1* Göteborg.
- Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (2014). *Bättre statistik för bättre regional- och landsbygds politik. Rapport 2014:04* Östersund.
- Nordic Council of Ministers (2018). *The state of the Nordic region* Köpenhamn: Nordiska ministerrådet.
- Prop. 2015/16:113 *Mer film till fler. En sammanhållen filmpolitik*.

- Prop. 2017/18:179 *En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder*.
- Riksteatern (2019). *Verksamhetsberättelse 2018*.
- Statistiska centralbyrån (2018). *Skilda världar? Det demografiskt delade Sverige. Demografiska rapporter 2018:2*.
- SFS 2001:100 *Förordning (2001:100) om den officiella statistiken*.
- SFS 2010:2012 *Förordning (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet*.
- SFS 2013:801 *Bibliotekslag*.
- SFS 2015:218 *Förordning (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen*.
- SFS 2018:66 *Förordning (2018:66) om statsbidrag till bibliotek*.
- Skr 2017:18:264 *Kultur i hela landet*.
- SOU 2004:30 *Folkbildning i brytningstid*. Stockholm: SOU.
- SOU 2009:16 *Betänkande av kulturutredningen. Grundanalys*. Stockholm: SOU.
- SOU 2016:26 *På väg mot en ny politik för Sveriges landsbygder*. Stockholm: SOU.
- SOU 2016:69 *En inkluderande kulturskola på egen grund*. Stockholm: SOU.
- SOU 2017:1 *För Sveriges landsbygder* Stockholm: SOU.
- Statens kulturråd (2017). *Årsredovisning*.
- Statens kulturråd (2018a). *Regional fördelning av kulturrådets bidragsgivning 2017* Stockholm: Statens kulturråd.
- Statens kulturråd (2018b). *Kulturskolan i siffror: Statistik om kulturskoleverksamhet för år 2011-2017*. Stockholm: Statens kulturråd.
- Statens kulturråd. (den 25 03 2019). *Kulturskolecentrum*. Hämtat från Statens kulturråd: <http://www.kulturradet.se/verksamhet/Kulturskolecentrum/Nyheter/Vad-gjorde-kulturskolorna-under-2018/>.
- Statens kulturråd (2019). *Årsredovisning*.
- Statskontoret (2016) *Folkbildningen. En utvärdering utifrån syftena med statsbidraget. Delrapport 2016:10* Stockholm: Statskontoret.
- Statskontoret (2018). *En folkbildning i tiden. En utvärdering utifrån syftena med statsbidraget. Slutrapport 2018:10* Stockholm: Statskontoret.
- Studieförbunden (2018). *Varför minskar det?* Stockholm: Studieförbunden.
- Svenska Filminstitutet (2013). *Efter digitaliseringen. Om teknikskiftets effekter på biografmarknad och filmutbud*.
- Svenska Filminstitutet (2016). *Resultatredovisning 2016*.
- Opublicerat material:**
- Svenska kyrkan (2019). "Ett jättestort kulturhus utspritt över hela landet – arbete med kultur i Svenska kyrkan", underlag till Myndigheten för kulturanalys.
- Mailkonversation mellan Malin Weijmer, Kulturanalys, och Torkel Stål, Svenska Filminstitutet, 30/1–26/2 2019.
- Mailkonversation mellan Malin Weijmer, Kulturanalys, och Mikael Sandberg, Folket Hus och Parker, 17/1–14/2 2019.

Mailkonversation mellan Malin Weijmer, Kulturanalys, och Olov Norin, Svenska Hembygdsförbundet, 5/2–13/3 2019.

Mailkonversation mellan Malin Weijmer, Kulturanalys, och Emma Bergmark, Statens kulturråd, 21/3–25/3 2019.

Mailkonversation mellan Malin Weijmer, Kulturanalys, och Cecilia Ranemo, Kungliga biblioteket, 6/5–10/9 2019.

Mailkonversation mellan Malin Weijmer, Kulturanalys, och Andreas Engström, Bygdegårdarnas Riksförbund, 23/10 2018–2/1 2019.

Mailkonversation mellan Malin Weijmer, Kulturanalys, och Anton Hjærtmyr, Våra Gårdar, 18/9–26/9 2019.

Mailkonversation mellan Malin Weijmer, Kulturanalys, och Pernilla Jonsson, Svenska kyrkan, 25/2–6/5 2019.

Mailkonversation mellan Malin Weijmer, Kulturanalys, och Folkbildningsrådet (Elvir Gigovic, Tomas Östlund, Ingela Johansson), 26/3–6/5 2019.

Mailkonversation mellan Mari Nilsson, Kulturanalys, och Hans Paulson, Riksteatern, 7/3–11/4 2019.

